

KITARA KOULUSOITTIMENA
Musiikinopettajien kokemuksia kitarasta koulusoittimena

Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Musiikkitieteen laitos
Musiikkikasvatus
Kevät 2000

Urmas Peräsalo

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen tiedekunta	Laitos Musiikkitieteen laitos
Tekijä Urmas Peräsalo	
Työn nimi Kitara koulusoittimena - Musiikinopettajien kokemuksia kitarasta koulusoittimena	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Pro gradu
Aika Kevät 2000	Sivumäärä 107
Tiivistelmä - Abstract <p>Selvitän pro-gradutyössäni kitaran soveltuvuutta koulusoittimeksi peruskoulun 7.-9. luokilla. Haastattelin opettajia ja seurasin heidän oppituntejaan. Tutkimuksen pääpaino on opettajien haastatteluissa. Opettajat olivat löytäneet opetusmenetelmiä, joiden avulla kaikkien oppilaiden on mahdollista oppia soittamaan kitaraa. Tällaisia ovat esimerkiksi tabulatuuri, aloitus bassosävelillä ja helpotetut soinnut.</p> <p>Kitara on erittäin suosittu soitin nuorten keskuudessa ja he pitävät siitä myös koulusoittimena. Kitara on edullinen soitin, minkä vuoksi sitä pystytään hankkimaan kouluun tarvittava määrä. Hiljaisen äänen ja vireyden säilymisen vuoksi se on erinomainen ryhmäsoitin. Kitaralla voidaan soittaa koulussa monipuolista musiikkia erilaisissa kokoonpanoissa. Opettajat pitävät kitaran tulevaisuutta koulusoittimena hyvänä ja uskovat sen aseman paranevan entistään.</p>	
Asiasanat Kitara, koulusoittimet, soittaminen, opettaminen, musiikinopettaja, musiikkikasvatus	
Säilytyspaikka	
Muita tietoja	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	7
2.1	Kitaran koulukäyttöön liittyvät tutkimukset	7
2.2	Muiden soitinten käyttö koulussa	9
3	Kitara nuorten soittimena	11
3.1	Kitaransoitto peruskoulun opetussuunnitelmassa	12
3.2	Kitaransoiton perusteet	13
3.2.1	Soittoasento	13
3.2.2	Vasen käsi	14
3.2.3	Oikea käsi	15
3.2.4	Virittämiseen ja vireessä pysymiseen vaikuttavia tekijöitä	16
3.3	Käsitteiden määrittelyä	17
4	TUTKIMUSASETELMA	20
4.1	Tutkimusongelmat	20
4.2	Tutkimusmenetelmä	21
4.2.1	Haastattelu	21
4.2.2	Havainnointi	24
4.3	Aineiston keruu ja analysointi	25
4.4	Tutkimuksen luotettavuus	27
5	TUTKIMUSTULOKSET	29
5.1	Koulut	29
5.2	Opettajat	30
5.3	Kitaran asema koulussa	36
5.3.1	Kitaran edut ja haitat koulusoittimena	36
5.3.2	Kitaran käyttäminen musiikinopetuksessa	40
5.3.3	Musiikkiluokan käyttäminen kitaranopetuksessa	43
5.3.4	Kitara opettajan soittimena	46

5.4	Kitaransoiton opettaminen musiikintunnilla	50
5.4.1	Ensimmäisten tuntien tärkeimmät asiat	50
5.4.2	Kitaranopetuksen eteneminen 7.-9. -luokilla	54
5.4.3	Koulun musiikintunnilla tarvittavat kitaransoitto- tekniikat	56
5.4.3.1	Soittoasento	56
5.4.3.2	Oikean käden soittotekniikka	56
5.4.3.3	Vasemman käden soittotekniikka	60
5.4.3.4	Eriyttäminen kitaransoitossa	62
5.4.4	Soinnut	63
5.4.5	Opetusmateriaali	70
5.4.5.1	Oppikirjat	70
5.4.5.2	Muu materiaali	73
5.4.6	Kitaranopetukseen soveltuva ohjelmisto	75
5.4.6.1	Ohjelmiston valintaperusteet ja merkitys oppilaiden motivaatioon	77
5.4.6.2	Apuvälineet soitettavan ohjelmiston havainnollistamiseen	78
5.4.7	Sukupuolten väliset erot kitaransoitossa	84
5.4.8	Viritys	86
5.4.9	Ongelmat kitaransoitossa ja niiden havaitseminen	92
5.4.9.1	Oppilaiden ongelmat	92
5.4.9.2	Opettajien ongelmat	94
5.4.9.3	Oppilaan ongelmien havaitseminen kitaran- opetuksessa	96
5.4.10	Kitaran tulevaisuus kouluosoittimena	98
6	PÄÄTÄNTÖ	99
	LÄHTEET	104
	LIITE	106

1 JOHDANTO

Kitarasta on tullut parin viime vuosikymmenen aikana suosittu koulusoitin. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten kitara soveltuu koulusoittimeksi, millaisia kokemuksia opettajilla on kitarasta koulusoittimena ja millaisia opetusmenetelmiä he käyttävät. Lisäksi minua kiinnostaa, millainen kitara on opettajan soittimena ja millainen opetusmateriaali soveltuu kitaralle koulusoittimena. Tavoitteenani on paitsi koota tietoa opinnäytteen muodossa yhdestä musiikinopetuksen tärkeästä ja suositusta osa-alueesta, myös saada itselleni tietoa tulevaan musiikinopettajantyöhöni. Oma kiinnostukseni aiheeseen on kasvanut monesta eri syystä. Olen opiskeluaikani käynyt tutustumassa yläasteen ja lukion musiikintunteihin sekä Vaasassa että Jyväskylässä. Minulla on myös itselläni kokemuksia kitaransoitosta. Opiskelen kitaransoitonopettajaksi Keski-Suomen konservatoriossa ja olen opettanut sekä kitararyhmiä että yksityisoppilaita. Usein kuulee puhuttuvan, että oppitunneilla soittavat vain kitaransoittoa vapaa-aikanaan harrastavat oppilaat. Kitara on keskeinen soitin pop- ja rockmusiikissa, jota nuoret kuuntelevat hyvin paljon. Siksi uskon kitaran olevan motivoiva soitin koulussa myös sellaisille oppilaille, jotka eivät soita sitä vapaa-aikanaan.

Olen koonnut tietoa kitarasta koulusoittimena haastattelemalla musiikinopettajan työssä toimivia opettajia. Käytän kitaransoiton alkeita käsitteleviä kitaraoppaita apuna ja lähdemateriaalina havainnollistamaan kitaransoitossa toimiviksi havaittuja soittotekniikoita, joita myös opettajat käyttävät opetuksessaan. Haastattelin tutkimuksessani Jyväskylän kaupungin yläasteiden musiikinopettajia. Rajasin tutkimukseni yläasteen opettajiin, koska seitsemännellä luokalla koko ikäluokka on mukana musiikinopetuksessa. Osa oppilaista aloittaa yläasteella ollessaan soittaa kitaraa myös vapaa-aikanaan, mutta vain osalla heistä on koulun ulkopuolista opetusta.

On tärkeää tutkia keskeisiä kitaraan liittyviä pedagogisia kysymyksiä nykyisessä koulujärjestelmässä, missä kullakin musiikinopettajalla on mahdollisuus vaikuttaa oman koulunsa musiikinopetussuunnitelmaan ja siten samalla myös kitaran asemaan omassa opetuksessaan.

Tutkimukseni rajoittuu pääasiassa nailonkielisiin kitaroihin, koska juuri niitä käytetään yleensä kouluissa. Sähkö- ja teräskielisiä kitaroita en voinut sivuuttaa, koska myös ne kuuluvat kitaraopetukseen. Kävin seuraamassa jokaisen haastatteluun osallistuvan opettajan kitaransoittoa sisältäviä oppitunteja. Tarkoitukseni oli lähinnä helpottaa haastattelutilannetta. Opettajilla oli omista kokemuksistaan riippuen hieman erilaisia kitaraan liittyviä termejä, joiden ymmärtämistä tuntien seuraamiset ennen varsinaista haastattelua auttoivat. Lisäksi pystyin näin varmistamaan, tekivätkö opettajat niin kuin haastattelussa antoivat ymmärtää. Tutkimukseni painottuu siis opettajien haastatteluihin, joiden apuna olen käyttänyt tuntien seuraamisista tehtyjä havaintoja.

2 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

2.1 Kitaran koulukäyttöön liittyvät tutkimukset

Tutkimukseni aihetta sivuavia tutkimuksia ovat pro -gradutyöt Pekka Evi-järven (1991) "Kitaran säestys peruskoulun 7. luokalla", Rami-Jussi Ruode-mäen (1998) "Tietokoneavusteisen yhteissoiton oppimateriaali" ja Martti Bra-xin (1996) "Sointumerkkiperusteisen kitaran oppisisällöt".

Evijärvi (1991) pyrki työssään saamaan selville 7. luokan kitaransoi-ton asetettujen tavoitteiden toteutumiseen ja oppilaiden asennoitumiseen. Hänellä oli kaksi ryhmää, joita hän vertaili: koeryhmä, joka soitti kolmella kielellä ja kontrolliryhmä, joka soitti kuudella kielellä. Kontrolliryhmä innos-tui kitaransoitosta enemmän. Evijärvi ei kuitenkaan tutkinut kitaraa koulu-soittimen asemassa. Koulussa kitaraa käytetään muun opetuksen ja muiden soittimien yhteydessä. Omassa tutkimuksessani tulee myös tämä puoli esille ja lisäksi katson tärkeäksi tutkia koko yläasteen kitaraopetusta.

Ruodemäki (1998) selvitti tutkimuksessaan kehittämänsä yhtyesoi-tonmateriaalin soveltuvuutta koulukäyttöön. Hän kokeili kolmea eri vaikeu-sastetta olevia sovituksia bassoille, kitaroille, koskettimille ja rummuille kol-meen eri kappaleeseen. Ruodemäki kokeili myös tietokoneen käyttöä musii-kinopetuksessa. Tutkimus ei ole kuitenkaan käsittele varsinaisesti kitaraa koulusoittimena, vaan siinä pitäydytään näissä kolmessa sovituksessa ja tie-tokoneen käytössä.

Braxin (1996) tutkimus käsitteli kitaralla sointumerkeistä säestämistä ja sointumerkkien käyttöä kitaran soitossa. Hän pohti työssään myös kitarapiskeluun liittyviä asioita. Tutkimuksessa on paljon tutkijan omaa pohdintaa ja hyvin vähän lähteisiin viittauksia. Tutkimus voisi toimia silti oppaana kitaransoiton alkeissa. Brax ei pohtinut työssään kitaransoittoa koulun näkökulmasta.

Bartelin (1990) mukaan kitarasta tuli 60-luvun lopulla musiikinopettajille motivaatioväline oppilaiden musiikinopiskeluun. Opettajat alkoivat opiskella itse kitaransoittoa ja käyttää kitaraa musiikintunneilla. Bartel esittää neljä syytä, miksi kitara on toimiva koulusoitin (Bartel 1990, 40-45.):

1. Kitara toimii tavallisella musiikintunnilla erilaisissa kokoonpanoissa.
2. Kitaralla on mahdollista soittaa ja toteuttaa enemmän musiikkikulttuureja ja -tyylejä kuin monilla muilla soittimilla.
3. Kitaransoittotaitoa on mahdollisuus kehittää todella pitkälle.
4. Hiljaisen äänen vuoksi kitaralla voidaan säestää lauluja.

Purse, Jordan ja Marsters (1984) pitivät tärkeänä, että kitaraopettaja ei vaatisi oppilailta soittoharrastuksen alussa aivan täydellisiä soittoasentoja, koska oppilaan tulisi päästä mahdollisimman nopeasti soittamaan. Tekniikkaa tulisi alkaa kehittämään vasta myöhemmin, kun oppilas on päässyt kitaransoitossa alkuun. (Purse, Jordan ja Marsters 1984, 6-7.)

Vulliamyn ja Leen (1982) mukaan opettajien tavallisin ongelma kitaransoiton opetuksessa on heidän puutteelliset tietonsa kitaran perusasioista ja tekniikoista. Kitaran ryhmäopetuksessa olisi ihanteellista, jos opiskelu tapahtuisi 4-8 oppilaan ryhmissä. Ensimmäisen tunnin tärkeimpiä asioita on rennon soittoasennon löytäminen ja apoyando -näppäystekniikan harjoittelu. Oppilaat, jotka soittavat rock- ja folkmusiikkia, soittavat pääasiassa sointuja ja jättävät nuottien opiskelun vähemmälle. He käyttävät sointutaulukoita ja tabulatuureja kappaleiden opiskelussa. (Vulliamy - Lee 1982, 92-98.)

Katson tutkimukseni kitarasta koulusoittimena tarpeelliseksi, koska aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu Suomessa. Kitaraa käytetään koulussa paljon, joten sen soveltuvuutta koulutyöhön on tärkeää tutkia. Tutkimukseni tuo esille kitaranopetukseen liittyviä pedagogisia menetelmiä, jotka ovat hyödyllisiä musiikinopettajille.

2.2 Muiden soitinten käyttö koulussa

Muita koulusoittimia käsitteleviä tutkimuksia ovat pro -gradutyöt Raija Kaljusen (1997) "Steel Pan musiikinopetuksessa", Vesa Jussilan ja Kimmo Kuhalammen (1988) "Kannel koulusoittimena" sekä Eeva Riekkisen (1992) "Nokkahuilu koulusoittimena".

Kaljunen (1997) teki tutkimuksensa haastattelemalla musiikinopettajia Karjaalla ja Kirkkonummella. Hän haastatteli myös koulujen rehtoreita. Hän seurasi oppitunteja ja teki sekä lomakekyselyn että haastattelun Karjaan yläasteen ja lukion oppilaille. Kaljusen tutkimus osoittaa, että erikoisetkin soittimet voivat toimia koulusoittimena. Steel Panit ovat kuitenkin jokseenkin kalliita soittimia ja vievät paljon tilaa käytössä sekä varastoitaessa. Steel Paneissa on lisäksi voimakas ääni varsinkin yhteissoitossa luokkatilassa.

Riekkinen (1992) teki kyselytutkimuksen nokkahuilun käytöstä peruskoulun ja lukion musiikinopetuksessa. Hän pyrki saamaan yleiskuvan nokkahuilun asemasta koulusoittimena. Tuloksissa ilmeni, että lähes puolella tutkimukseen osallistuneissa yläasteen kouluissa soitetaan nokkahuilua harvoin ja viidesosalla kouluista nokkahuilua ei soiteta koskaan. Riekkisen tutkimuksen mukaan nokkahuilu on erittäin toimiva soitin vielä nykyisinkin, mutta sen suurin heikkous on kuitenkin huono motivoivuus.

Jussila ja Kuhalampi (1988) tutkivat työssään kanteleen soveltuvuutta peruskoulun musiikin opetukseen. He vertailivat kanteleensoiton asiantuntijoiden ja musiikinopettajien kokemuksia siten, että asiantuntijat arvioivat, miten kantele soveltuu musiikinopetukseen ja musiikinopettajat kertoivat, miten kantele on soveltunut heidän musiikinopetukseen. Tutkimuksessa ilmeni, että asiantuntijat arvioivat kanteleen soveltuvuuden paremmaksi kuin mitä musiikinopettajat olivat työssään kokeneet. Vuonna 1985 oli kampanja, jossa jaettiin jokaiseen kouluun viisikielinen kantele. Aikaisemmat yritykset kanteleen saamisesta viralliseksi koulusoittimeksi olivat epäonnistuneet. Tutkimuksessa havaittiin kanteleen negatiivisiksi asioiksi viritys, vähäinen lukumäärä, runsas yksilöllinen ohjauksen tarve ja opettajien vaatimaton tieto- ja osaamistarve. Myös motivaatio- ja asenneongelmia oli havaittavissa sekä opettajilla että oppilailla. Tutkimuksessa todettiin kanteleen soveltuvan parhaiten 1.-4. luokkien musiikinopetukseen.

Edellä olevat tutkimukset ovat työni kannalta hyödyllisiä, koska opettajat arvioivat ja vertailivat omissa haastatteluissani kitaraa muihin soittimiin. Tutkimukset osoittavat opettajien arviointeja esimerkiksi kanteleen ja nokkahuilun vireyden ja motivaation suhteen oikeiksi.

3 KITARA NUORTEN SOITTIMENA

Sekä akustisella että sähkökitaralla on hyvin keskeinen asema pop- ja rock-musiikissa, jota nuoret kuuntelevat hyvin paljon. Kitara on motivoiva soitin koulussa, koska oppilailla on mahdollisuus päästä hyvin lähelle alkuperäistä esitystä. Naisten yhä lisääntyvä mukaantulo pop- ja rockyhtyeisiin myös kitaristeina ja muiden instrumenttien soittajina saattaa kannustaa tyttöjä soittamaan kitaraa koulussa.

Kitara on erittäin suosittu soitin yläasteen oppilaiden keskuudessa heidän vapaa-aikanaan. Kososen (1996) tutkimuksen mukaan kitara on toiseksi suosituin soitin 8.-luokkalaisten soittoharrastuksissa. Selvästi suosituin oli piano. Nämä soittimet olivat tutkimuksessa myös suosittuja oppilaiden toisena soittimena. Tytöt harrastivat enemmän kosketin-, jousi- ja puhallinsoittimia, kun taas pojat harrastivat enemmän bändisoittimia, kuten sähkökitaraa, bassokitaraa ja rumpuja. Tutkimuksen mukaan pojat soittavat kitaraa enemmän kuin tytöt. Nuoret pitivät kaikenlaista soittamista yhtenä tärkeimmistä harrastuksistaan. (Kosonen 1996, 75-80.) Parviaisen (1988) tutkimuksen mukaan kitara oli myös lukiolaisilla harrastetuimpia soittimia. Tutkimuksen tulokset poikkeavat Kososen (1996) tuloksista siten, että pojat harrastaisivat lähes yhtä paljon pianonsoittoa kuin kitaransoittoa. (Parviainen 1988, 44.) Suoniemen (1987) tutkimuksesta kävi ilmi, että 8. ja 9.-luokkalaiset toivovat soitettavan eniten kitaraa koulun musiikintunnilla. Tulos (85%) oli

sama sekä tytöillä että pojilla. Seuraavaksi suosituin soitin musiikintunneilla oli rummut (74%) ja piano vasta kolmannella sijalla (47%). Perinteisten kouluosoittimien, nokkahuilun ja kanteleen suosio oli alle 10 prosenttia. Kerhotoiminnasta suosituimpia olivat kitara- ja bändikerhot. (Suoniemi 1987, 61-66.)

3.1 Kitaransoitto peruskoulun opetussuunnitelmassa

Peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa (1994) todetaan valtiollisten, poliittisten ja taloudellisten järjestelmien muutoksien vaikuttaneen myös koulujärjestelmään. Se on muuttunut ja muuttuu edelleen joustavammaksi. Koulutuksen kehittämisen tavoitteena on nostaa koulun palvelukykyä. Päätösvalta on siirtynyt entistä enemmän kouluille. Aikaisempi keskusjohtoinen malli on muuttunut koulukohtaiseksi opetussuunnitelma-ajatteluksi, johon sisältyy näkemys opettajasta oman työnsä kehittäjänä ja kouluyhteisön vahvuuksien tunnistaminen. Tämä näkyy lisääntyvänä yhteistyönä ja vuorovaikutuksena ympäristönsä ja muiden oppilaitoksien kanssa. Opettajan rooli on muuttunut yhä enemmän opiskelun ohjaajaksi ja oppimisympäristön suunnittelijaksi. Opetussuunnitelmien huomattavat vaihtelut mahdollistavat väljyyttä valtakunnallisessa tuntijaossa, opetussuunnitelman perusteissa ja koulukohtaisissa resurssipäätöksissä. (POPS 1994, 8-10.)

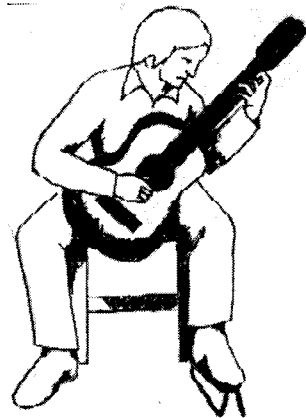
Peruskoulun opetuksen oppaan (1987) mukaan ryhmäopetuksen lopputuloksena tuli olla aina soivaa musiikkia. Yhteissoitolla on vaikutusta oppilaiden musiikillisten taitojen ja sosiaalisuuden kehittämiseen. Soittamisen ja äänenkeksimisen avulla oppilaille pyritään antamaan mahdollisuus eläytyä musiikkiin ja kehittää musiikin hahmottamiskykyä. Soittamisessa onnistuminen edellyttää runsasta eriyttämistä ja lisätiloja. Opetuksen on edettävä soittamisessa riittävän hitaasti ja opettajan on laadittava sellaisia tehtäviä, jotka soveltuvat taidoissaan eritaitoisille oppilaille. (Musiikki 1987, 25.)

Onko kitarasta sellaiseksi soittimeksi, että heikkotaitoisellakin oppilaalla on mahdollisuuksia kehittyä musiikissa? Tämän vuoksi on tärkeää selvittää, millaisia opetusmenetelmiä opettajat ovat löytäneet saadakseen eritasoiset oppilaat aktiivisiksi tuntiosallistujiksi kitaransoitossa.

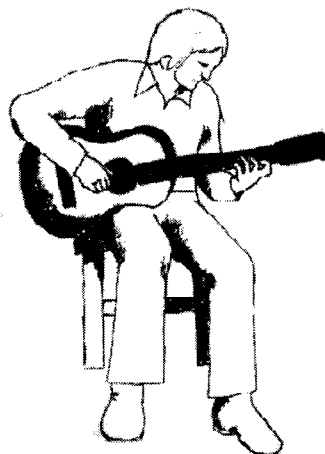
3.2 Kitaransoiton perusteet

3.2.1 Soittoasento

Kitaraa voi pitää sylissä monella tavalla. Seisaaltaan soitettaessa soittoasento muuttuu hihnan pituuden mukaan. Kukin soittaja löytänee mieluisan soittoasennon vain kokeilemalla. (Tuomisto 1974, 5.) Istualtaan soitettaessa on tavallisesti kolme eri soittoasentoa: klassinen, jossa vasemman jalan alla on jalkatuki (kuva 1), kitaraa pidetään oikealla reidellä (kuva 2), kitaraa pidetään oikealla reidellä jalat ristissä (kuva 3) (Washington - Smith 1984, 5).

Kuva 1
Klassinen soittoasento
(Washington - Smith 1984, 5).

Kuva 2
Soittoasento, jossa kitaraa
pidetään oikealla reidellä
(Washington - Smith 1984, 5).

Kuva 3
Soittoasento, jossa kitaraa
pidetään oikealla reidellä jalat ristissä
(Washington - Smith 1984, 5).

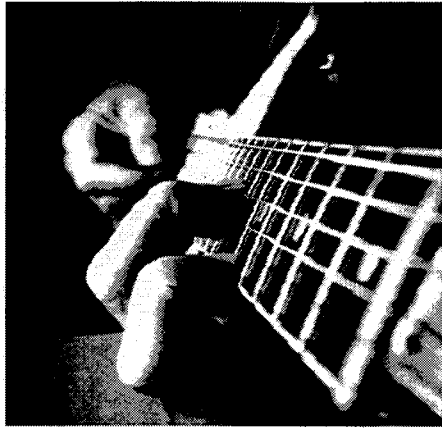
3.2.2 Vasen käsi

Denyerin (1992) mielestä peukalon tulisi olla kaulan alapuolella kaulanselän keskellä (kuva 4). Kaulan ja kämmenpohjan välissä tulisi olla selvä rako ja ranne hieman taivutettuna. Tällainen peukalonasento mahdollistaa vaikeiden sointuotteiden ja asteikkojen soittamisen samalla vasemman käden asennolla. Tekniikka perustuu klassisen kitaransoiton peukalotekniikkaan. Peukaloa käytetään myös painamaan bassosäveliä 6. kieleltä esimerkiksi soitettaessa samanaikaisesti melodiaa ja bassokulkua. Tässä tekniikassa peukalo tulee koukistaa kaulan ympärille. (Denyer 1992, 72.)

Kuva 4 Peukalo kaulanselän keskellä (Denyer 1992, 72).

Vasemman käden sormilla tulee painaa kieliä sormenpäillä enemmän tai vähemmän kohtisuoraan (kuva 5), mistä johtuen kynsien on oltava riittävän lyhyet. Vasemman käden on oltava jo valmiina kiellellä ennen kuin oikea käsi näppää. Kieltä pitää painaa nauhojen välistä, mutta kuitenkin halutun nauhan takaa (kuva 6), jolloin kielen värähtelevä osa on ylemmän nauhan ja tallan välissä. Sormien puristusvoimaa tulee käyttää vain sen verran, että sävelen saa soimaan selvästi. (Denyer 1992, 72.)

Kuva 5 Kieliä tulee painaa kohtisuoraan (Denyer 1992, 65).

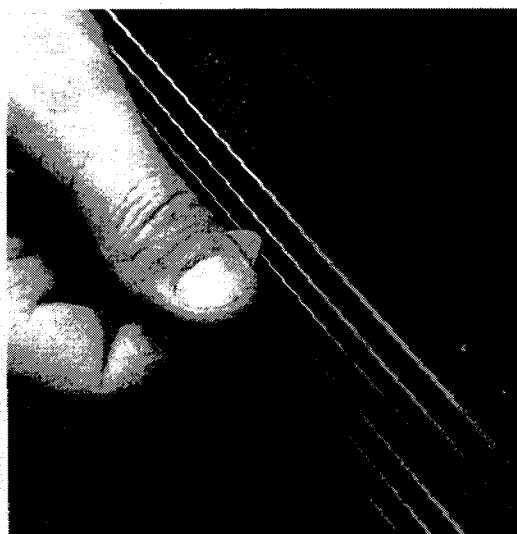
Kuva 6 Nauhan takaa painamalla saa puhtaimman äänen (Denyer 1992, 72).

3.2.3 Oikea käsi

Oikean käsivarren tulisi levätä kitaran yläkannella niin, että käsi pääsee liikkumaan vapaasti hyvässä soittoasennossa. Lisätukea tarvittaessa käsi voi myös levätä tallalla tai kaikukopan kannella. Oikean käden sormitekniikkaa (kuva 7) suosivat yleensä klassiset, latinalais-amerikkalaiset, flamenco- ja folkkitaristit, kun taas plektralla (kuva 8) soittavat useimmat blues-, rock- ja jazzkitaristit. Useimmat pitävät plektraa peukalon ja etusormen välissä (kuva 8). Plektra mahdollistaa nopeiden melodiakulkujen soiton, mutta sormitekniikka on erittäin monipuolinen ja antaa soittajalle parhaimman tunteen kitaraan. (Denyer 1992, 73.)

Kuva 7 Oikean käden sormitekniikka (Kasper E. - Lampila R. - Tikkanen R. 1996, 255).

Kuva 8 Plektratekniikka. Plektra on peukalon ja etusormen välissä. (Kasper E. - Lampila R. - Tikkanen R. 1996, 16).

3.2.4 Virittämiseen ja vireessä pysymiseen vaikuttavia tekijöitä

Aloittelijan kannattaa Denyerin (1992) mielestä hankkia itselleen niin hyvä kitara kuin se taloudellisesti on mahdollista. Kitara voi olla teräskielinen, naimonkielinen tai sähkökitara, kunhan se vain on soittokunnossa. Halvassa kitarassa kielet saattavat olla liian korkealla, kaula vääntynyt ja otelaudan viireys epätarkka. Huono kitara on lannistanut soittohalut useammalta aloittelijalta kuin mikään muu tekijä. (Denyer 1992, 66.) Vinsonin (1979) mukaan aloittelijan ei kannata alussa hermostua kitaran huonosta vireydestä. Kitaran voi viedä asian osaavalle ystävälle tai musiikkikauppaan viritettäväksi. Virityksen opiskelu on parempi aloittaa vasta, kun on päästy soittamisessa alkuun. (Vinson 1979, 5.) "Virittäminen ei harjaantuneeltakaan soittajalta useinkaan käy vain vapaiden kielten välisiä intervaleja kuuntelemalla, koska käytännössä varsinkin halvat kitarat ovat aina jonkin verran epäpuhtaita viritykseltään" (Tuomisto, 1975, 5). Denyer (1992) on todennut, että kitara pi-

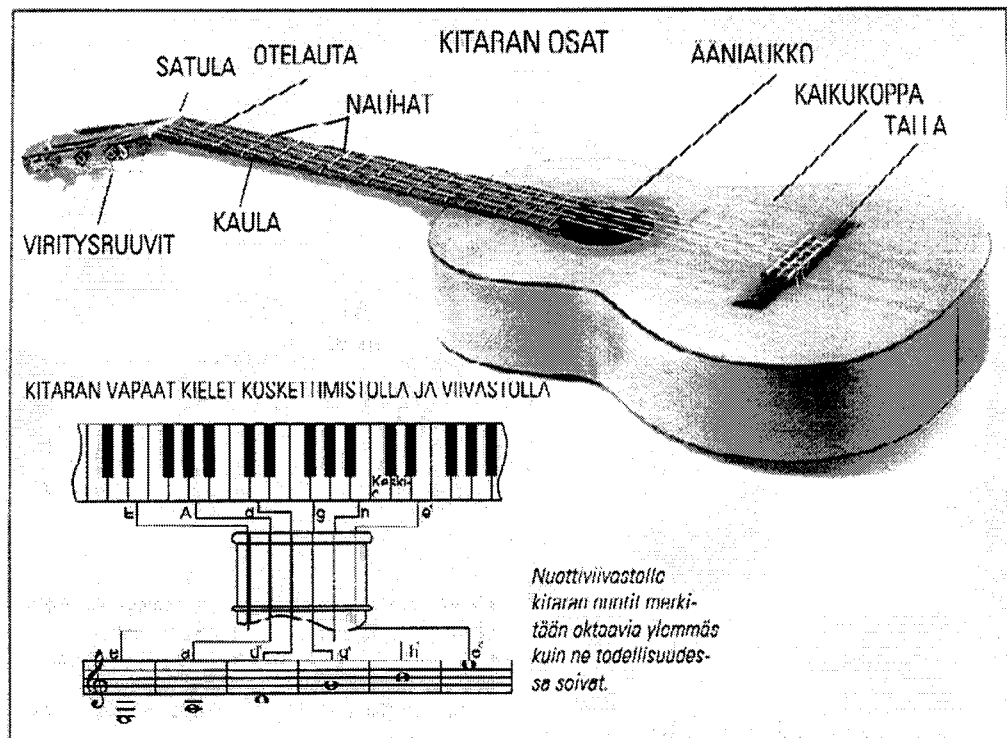
täisi virittää aina kiristämällä alavireydestä oikeaan korkeustasoon. Kielten "periksiantoa" voidaan ennaltaehkäistä venyttelemällä kieliä. Näillä menetelmillä kitara pysyy paremmin vireessä. (Denyer 1992, 70.)

Kitaran kielten kunto vaikuttaa myös soinnin puhtauteen. Diskanttikieliin saattaa käytössä tulla koloja, jotka vaikuttavat tasaiseen värähtelyyn. Plektralla soitto aiheuttaa diskanttikieliin nopeammin vaurioita kuin sormilla soitto. Koulussa oppilaat saattavat soittaa plektran sijaan lähes millä tahansa materiaalilla. Bassokielet keräävät likaa ja kuluvat nauhojen kohdalta diskanttikieliä enemmän. Plektra ei likaa bassokieleitä niin paljon kuin sormet. Vanhat tai likaiset kielet eivät soi puhtaasti. Vaikka kitaralla on nauhojen vuoksi helppo soittaa eri sävelkorkeuksia, tulee soiton puhtauteen kiinnittää huomiota myös soiton aikana. Myös aloittelijan huono kädenasento vaikuttaa sointujen puhtauteen.

3.3 Käsitteiden määrittelyä

Apoyando	Klassisessa kitaransoitossa käytetty oikean käden näppäystekniikka, jossa kieltä näppäävä sormi jatkaa matkaa seuraavalle kielelle (de Falla, 1991, 7).
Avosointu	Soittaminen kannattaa aloittaa vapaita kieliä hyödynnettävillä "avoimilla" soinnuilla, joita on yhteensä 15, jotka tulee osata ilman mietiskelyä. Niitä on harjoiteltava myös eri järjestyksessä oppiakseen eri sointuvaihtoksia. (Denyer 1995, 66.)
Avoviritys	Kitara viritetään siten, että sillä voidaan soittaa jokin sointu vapailla kielillä (Denyer 1992, 158).

Demppaus	Oikean käden kämmensyrjällä vaimennetaan kieliä käden ollessa tallan päällä ja samalla hieman soitettavia kieliä koskien.
Kauttasointu	Muunnetulla bassosävelellä varustettu sointu (Denyer 1995, 121). Tällainen on esimerkiksi G/D.
Kauttasävel	Muunnetulla bassosävelellä varustetun soinnun bassosävel (Denyer 1995, 121). Esimerkiksi soinnussa D/H se on H.
Kitaran osat	Kuvassa 9 on kitaran osat ja vapaiden kielen äänialue (Kasper E. - Lampila R. -Tikkanen R. 1996, 15).

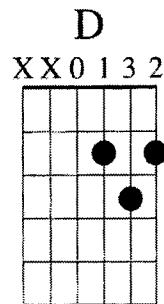

Kuva 9 Kitaran osat ja äänialue (Kasper E. - Lampila R. -Tikkanen R. 1996, 15).

Komppi	Säestys tai säestävä yhtye, rytmiryhmä (Kasper E.-Lampila R.-Tikkanen R. 1988, 385).
Kvinttisointu	Sointu, joka muodostetaan kahdesta sävelestä ja intervalli on kvintti. Se soitetaan tavallisesti bassosävellillä.

Otetaulukko

Otetaulukkoon merkitään palloilla, mistä väleistä ja mitä kieliä tulee painaa. Taulukon ja sointumerkin välissä olevat numerot osoittavat, millä sormilla kyseistä säveltä painetaan (kuva 10).

Kuva 10 Sointutaulukko on merkitty D-duuri. 0 = vapaa kieli, 1 = etusormi, 2 = keskisormi, 3 = nimetön, 4 = pikkusormi ja x = kieltä ei soiteta. (Kangas - Suomela 1999, 2.)

Riffi

Lyhyt melodinen tai rytmisen toistuva kuvio, joka säestää päämelodiaa (Kasper E.- Lampila R.-Tikkanen R. 1988, 385).

Sormihahmo

Sointujen vaihdossa sormia ei päästetä kauaksi otelaudasta, vaan ne viedään mahdollisimman pienin liikkein seuraavaan sointuun. Sormien etäisyys toisiinsa pysyy mahdollisimman samana riippuen soinnusta.

Tabulatuuri

Musiikkikirjoitusjärjestelmä, joka esittelee musiikkiteeman sormituksen eräänlaisena pikakirjoituksena. Menetelmä edellyttää soittajan tuntevan kappaletta sen verran, että sävellyksen rytmisen rakenteen ja nuottien aika-arvot ovat tuttuja. Tabulatuurilla ei voida ilmaista nuotin kestoa. (Denyer 1995, 67).

4 TUTKIMUSASETELMA

4.1 Tutkimusongelmat

Tutkimuksessani pääkysymyksiä ovat:

1. millaisia kokemuksia opettajilla on kitarasta kouluosoittimena?

- Alakysymykset ovat mm.

- Mitä etuja ja haittoja kitaralla on kouluosoittimena?

- Voiko kitara toimia opettajan kouluosoittimena?

2. millaisia opetusmenetelmiä opettajilla on?

- Alakysymyksiä ovat mm.

- Mitkä asiat ovat opettajien mielestä tärkeitä opettaa kitaransoiton alkuvaiheessa?

- Mitä apuvälineitä ja opetusmateriaalia opettajat käyttävät kitarao-
petuksessaan?

- Millaiset kappaleet sopivat kitaralle kouluosoittimena?

- Millaisia viritysmenetelmiä opettajilla on, miten opetus etenee 7.-9.
-luokilla?

- Onko opettajilla yhteistyötä koulun ulkopuolelle?

3. millaisia ongelmia opettajat ovat havainneet oppilailla ja itsellään?

- Alakysymyksiä ovat mm.

- Miten opettajat ovat kokeneet sen, jos oppilas on opettajaa parempi?
- Millaisia vaikeuksia opettajilla on omassa kitaransoitossa ja opetuksessaan?
- Ovatko opettajat havainneet kitaransoitossa sukupuolten välisiä eroja?

4.2 Tutkimusmenetelmä

4.2.1 Haastattelu

Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää on syytä käyttää silloin, kun halutaan kerätä laajasti tietoa pienestä tutkimusjoukosta (Hirsjärvi - Hurme 1982, 38). Jyrinki (1974) pitää haastattelua sopivana menetelmänä tilanteisiin, joissa tarvitaan joustavuutta. Haastattelija voi tarvittaessa toistaa kysymyksen, oikaista väärinkäsityksiä ja selventää kysymyksen sanamuotoa. Näistä johtuen haastattelijalla on hyvät mahdollisuudet saada vastaus. Joustavuutta on myös se, että haastattelija voi esittää kysymykset haluamassaan järjestyksessä. Haastattelun aikana on mahdollista tehdä lisäkysymyksiä tutkimuksen kannalta olennaisista näkökohdista. Jyringin mukaan haastattelun keskeisiä etuja on se, että tutkija voi haastattelutilanteessa toimia myös havainnoijana ja tutkimustilanteen kontrolloijana. Haastattelussa syntyy vuorovaikutus haastattelijan ja haastateltavan välillä. Tämä on suuri etu verrattuna strukturoituun kyselylomakkeeseen. Haastatteluympäristö ja -tilanne tulisi olla sellainen, että ne eivät vaikuta tutkimustuloksiin. Haastattelun heikkous

on siinä, että tutkija voi vaikuttaa vastauksiin ja sitä myötä myös tutkimustuloksiin. Lisäksi haastateltavan puutteelliset vastaukset voivat muotoutua tutkijan omien odotusten ja arvostusten suuntaiseksi. (Jyrinki 1974, 11-16.)

Tein musiikkikasvatuksen proseminarityöni "Kitaran alkeisopetus Jyväskylän eri musiikkioppilaitoksissa" kyselylomaketutkimuksena. Vain 75 prosenttia opettajista antoi vastauksen. En myöskään pystynyt jälkikäteen esittämään täydentäviä kysymyksiä vaillinaisiin vastauksiin. Huomasin proseminarityössäni, että kyselylomake ei ole sopivin aineistonkeruumenetelmä, jos tutkija tarvitsee tietoa kokemuksiin liittyvistä asioista.

Teemahaastattelu on Hirsjärven ja Hurmeen (1988) mukaan puoli-strukturoitu menetelmä, koska haastattelun aihepiirit eli tema-alueet ovat tiedossa. Kysymyksiä ei ole kuitenkaan tarkkaan muotoiltu ja järjestetty, joka on tyypillistä strukturoidussa haastattelussa. Haastattelurungoksi ei laadita yksityiskohtaista kysymysluetteloä vaan tema-alueuettelo. Se on haastattelijan muistilistana ja tarpeellisena keskustelua ohjaavana kiintopisteenä. (Hirsjärvi - Hurme 1988, 36, 40-41.)

Tutkimukseni haastattelut tein teemahaastatteluna. Haastattelun teemat koostuivat kuudesta eri osasta. Ensin kysyin opettajien omaan taustaan liittyviä kysymyksiä. Toinen osa käsitteli kitaran asemaa koulussa, jolloin selvitin mm. kitaran etuja ja haittoja koulusoittimena ja toimivatko luokkatilat kitaran opetukseen. Kolmannessa osassa käsittelin viritykseen liittyviä asioita, kuten millaisia viritysmenetelmiä opettajilla oli ja ovatko ne muuttuneet kokemuksen myötä. Neljäs osa oli kattavin. Siinä selvitin asioita, joita opettajat käyvät läpi opetustilanteessa, kuten mitä asioita opettajat katsovat tärkeimmiksi opettaa aivan ensimmäisillä oppitunneilla ja voiko kitara toimia opettajan soittimena. Viidennessä osassa käsittelin millaisia soittotekniikkoja opettajat painottavat kitaransoiton opetuksessaan. Viimeisessä, kuudennessa osiossa selvitin ongelmiin liittyviä asioita, kuten aiheuttaako oppilaiden vasenkätisyys ongelmia ja onko opettajilla itsellään omasta mielestään tarpeeksi tietoa ja taitoa opettaa kitaransoittoa koulussa.

Hirsjärvi ja Hurme (1988) korostavat, että esihaastattelut olisi syytä tehdä useassa vaiheessa ja selvittää niissä millainen haastateltavien elämä maailma on ja millaisia heidän sanavalinnat ovat. Esihaastattelu on aloitettava vasta sitten, kun lopulliseksi tarkoitettu haastattelurunko on valmis. Näissä varsinaisissa esihaastatteluissa testataan haastattelun runkoa, aihepiirien järjestystä ja kysymysten muotoilua. Myös haastattelun keskimääräinen pituus voidaan testata esihaastattelulla. (Hirsjärvi - Hurme 1988, 57.)

Tein esihaastatteluni kahdessa vaiheessa. Tämä oli tarpeellista, koska varsinkaan kysymykseni eivät olleet vielä selkeitä. Myös aihepiirin järjestys muotoutui sellaiseksi, että haastattelu eteni lähes sen mukaisesti. Esihaastatteluissa huomasin myös kitaraan liittyvät termit, jotka tarvitsivat lisäselvitystä. Esihaastattelujen kautta sain myös kokemusta haastattelemisesta, mitä en ollut aikaisemmin tehnyt.

Hirsjärven ja ja Hurmeen (1988) mukaan nauhojen aineisto voidaan purkaa tekstiksi sanasanaisesti puhtaaksikirjoittamalla tai valikoiden esimerkiksi teema-alueittain ja vain haastateltavan osuudet. (Hirsjärvi - Hurme 1988, 109.) Kirjoitin haastattelut sanasanaisesti haastateltavan ja suurimmaksi osaksi myös haastattelijan osuudet. Pyrin näin minimoimaan sen mahdollisuuden, että joutuisin kuuntelemaan haastatteluja vielä uudelleen epätarkan purkamisen vuoksi.

4.2.2 Havainnointi

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (1997) ovat todenneet, että havainnoinnilla voidaan tarkentaa haastattelua tai kyselyä, mitä mieltä henkilöt oikeasti ajattelevat tai mitä todella tapahtuu. Havainnointi on hyvä menetelmä vuorovaikutuksen tutkimisessa ja tilanteissa, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 1997, 209-210.)

Vaikka tutkimukseni pääpaino onkin haastatteluissa, katsoin oppituntien havainnoinnin ennen haastattelua helpottavan haastattelutilannetta. Sain käsityksen esimerkiksi opettajien käyttämistä termeistä ja todistusaineistoa siitä, puhuvatko opettajat haastattelussa opetuksessaan painottamiinsa asioita. Havaintojen perusteella pystyin myös tekemään lisäkysymyksiä.

Ulkopuolisena henkilönä havainnoija pystyy huomaamaan havainnoitaville jo rutiineiksi muodostuneet asiat (Merriam 1988, 88). Toisten opettajien oli vaikea kertoa hyviksi havaitsemistaan menetelmistä, koska he mainitsivat niiden muodostuneen heille jo niin rutiineiksi etteivät ajattele niitä enää niin tietoisesti kuin ehkä aikaisemmin. Tästä syystä havaintojeni avulla pystyin täydentämään kysymyksiäni niin, että sain perusteellisia vastauksia.

Jyringin (1974) mukaan havainnointi voi menetelmällisesti olla joko tarkkailevaa tai osallistuvaa. Tarkkailevassa havainnoinnissa tutkija ei osallistu mitenkään tutkittavaan tilanteeseen. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tapahtumaan kirjaamalla samalla ylös tärkeiksi havaitsemiaan asioita. Havainnoinnin etu on se, että tietoa voidaan hankkia asioiden tapahtuessa. Heikkous on siinä, että on usein lähes mahdoton ennustaa etukäteen, mitä havainnoitavassa tilanteessa tulee tapahtumaan. (Jyrinki 1976, 7-10.) Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (1997) ovat todenneet, että havainnointia on arvosteltu hieman siitä syystä, että havainnoija saattaa häiritä tilannetta tai jopa muuttaa sen kulkua. Havainnointi vie menetelmänä paljon aikaa. (Hirsjärvi - Remes - Sajavaara 1997, 210.)

Havainnoin keskimäärin kaksi oppituntia jokaista opettajaa kohden. Jotkut opettajat olivat oppitunnin jälkeen sitä mieltä, että tunti ei sujunut halumallaan tavalla. He sanoivatkin, että "koskaan ei voi tietää, mitä siellä tapahtuu." Istuin tavallisesti luokan perällä osallistumatta tunnin kulkuun lukuunottamatta opettajien minulle esittämiä suoria kysymyksiä. En katsonut tarpeelliseksi videoita tunteja, vaan nauhoitin C-kasetille ja tein muistiinpanoja. Otin myös pari valokuvaa luokkaa kohden, mikä hieman häiritsi hetkellisesti oppilaiden keskittymistä.

4.3 Aineiston keruu ja analysointi

Aloitin tutkimukseni syksyllä 1997. Soitin aluksi kaikille opettajille tiedustelakseni heidän kiinnostustaan haastateltavikseni. Kaikki opettajat tuntuivat olevan halukkaita kertomaan omista kokemuksistaan kitarasta kouluosoittimena. Sain monilta myös hyviä neuvoja tutkimukseeni. Kerroin opettajille, etten tule käyttämään heidän nimiään työssäni. Suurin osa opettajista piti tätä hyvänä asiana. Marraskuussa tein esihaastattelut kahdelle opettajalle, joille tein tammikuussa täydennyshaastattelut. Tammikuussa aloitin myös varsinaiset haastattelut. Huhtikuussa tein viimeiset haastattelut, jonka jälkeen aloitin haastattelujen purkamisen. Haastattelut olivat keskimäärin 90 minuuttia/opettaja ja purkusivuja kertyi yhteensä noin 120 sivua. Haastattelut oli purettu kesäkuussa 1998.

Tuntien seuraamisia en purkanut paperille. Kuuntelin nauhoja ja käytin muistiinpanoja tekemistäni havainnoista seuraamiltani tunneilta. Ilman havainnointia en olisi kyennyt olemaan niin hyvin selvillä opettajien ajatuksista ja mielipiteistä kitaransoitosta. Olen tutkimukseni alusta lähtien pitänyt tutkimuspäiväkirjaa ja siksi pystyin myöhemmin käyttämään tutki-

muksen alkuvaiheissa mieleen tulleita ideoita hyväkseni. Havainnointimateriaali ja päiväkirja olivat analyysivaiheessa erinomaisia mieleenpalauttamisen apukeinoja.

Haastatteluihin ja tuntien seuraamisiin oli hyvä varata koko kevät, koska opettajilla oli toisinaan erilaisten juhlien järjestämisten vuoksi kiireinen aikataulu. Haastatteluajkojen sopiminen olisi onnistunut, mutta kitarapainotteisia oppitunteja toiset opettajat eivät olisi pystyneet pitämään kovin helposti. Näinkin pitkä aikaväli aineiston keruuseen mahdollisti sen, että koulujen juhlat eivät häirinneet tutkimukseni edistymistä.

Varsinaisen analysoinnin aloitin vasta kesäkuun 1998 lopulla. Olin kuitenkin tehnyt esihaastatteluista kaksi raporttia seminaariryhmään helmikuussa ja huhtikuussa. Haastatteluja purkaessa laitoin päiväkirjaan ajatuksia, mitä ja miten voisin käsitellä tutkimusmateriaaliani. Merkitsin analyysivaiheessa kunkin opettajan haastattelupurkuihin eri aiheet omalla värillä, minkä jälkeen oli helppo koota jokainen aihe omaksi tiedostoksi. Säilytin haastattelut alkuperäisenä omina tiedostoina mahdollista myöhempää käyttöä varten.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus

Grönforsin (1982) mukaan validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen kykyä mitata asioita, joita tutkimuksella on tarkoituskin mitata. Se voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäinen validiteetti tarkoittaa sitä, kuinka hyvin tutkimustulokset vastaavat tutkimusongelmiksi asetettuihin kysymyksiin. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa sitä, miten tutkimustuloksia voidaan yleistää. (Grönfors 1982, 173-179.)

Omassa tutkimuksessani pyrin parantamaan validiteettia ottamalla mukaan kaikki Jyväskylän kaupungin yläasteiden musiikinopettajat. Se, että en tutustunut koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin, vaan ainoastaan peruskoulun opetussuunnitelman perusteisiin ja opettajien kokemuksiin, laskee hieman tutkimukseni validiteettia.

Hirsjärvi ja Hurme (1988) ovat todenneet, että reliabiliteetti haastattelussa tarkoittaa sitä, että jos tutkimuksessa käytetään toista haastattelijaa tai sama haastattelijaa toistaa haastattelun samoissa oloissa, niin saataisiinko silti sama tulos. Teemahaastattelun toistaminen tekisi uudesta haastattelutilanteesta keinotekoisena, koska tilanne on ainutkertainen teemahaastattelussa. (Hirsjärvi - Hurme 1988, 129.)

Omassa tutkimuksessani haastattelutilanteiden ympäristö oli aina erilainen eri kouluista johtuen. Myös kysymykset olivat erilaisia jo pelkästään oppituntien havainnoinneista esiintulleiden lisäkysymyksien vuoksi. Myös eräiden opettajien vähäinen kokemus kitaransoiton opettamisesta aiheutti hieman enemmän aihepiiristä toiseen siirtymistä kuin kokeneemmilla opettajilla.

Hirsjärvi ja Hurme (1988) ovat todenneet, että tutkijan pitää pystyä tavoittamaan tutkittavasta ilmiöstä olennaisia piirteitä ja kyettävä johtamaan teoriasta keskeisiä käsitteitä. Muuten tutkimuksen käsitevalidius on huono. Tämä näkyy usein tutkimuksen pääkategorioiden ja ongelma-asettelun heikkoutena ja haastattelurungon huonona suunnitteluna. Tutustumalla

haastateltavaan ryhmään, käsitejärjestelmään ja kielenkäyttöön ja perehtymällä tarkoin aikaisempiin tutkimuksiin ja alueen käsitteistöön tutkimuksen suunnitteluvaiheessa voidaan taata riittävä käsitevalmius. (Hirsjärvi - Hurme 1988, 129.)

Pyrin omassa tutkimuksessani takaamaan käsitevaliditeetin tekemällä ensin esihaastatteluja ja tekemällä opettajien oppitunneista havaintoja ennen haastatteluja. Sain tuntumaa opettajien käyttämistä termeistä ja millaisia he ovat haastateltavina. Pyrin myös perehtymään kitaransoiton perusasioihin ja tutustumaan aikaisempiin tutkimuksiin.

Hirsjärvi ja Hurme (1988) ovat esittäneet, että jos tutkija epäonnistuu laatiessaan teemaluetteloja ja teema-alueita koskevia alustavia kysymyksiä, on sisältövalidius huono. Silloin kysymykset eivät tavoita haluttuja merkityksiä. Sisältövalidius voidaan varmistaa varautumalla riittävään määrään kysymyksiä ja mahdollisia lisäkysymyksiä kultakin teema-alueelta. (Hirsjärvi - Hurme 1988, 129.) Philips (1973) on todennut vastausten luotettavuutta heikentäväksi tekijöiksi sen, että vastaajilla on pyrkimys vastata kuin hän olettaa haastattelijan haluavan ja jotka hän kokee sosiaalisesti hyväksyttäviksi. Philips (1973, 38-53.) Galtung (1970) näkee validiteettiongelmana ilmausten ja ajatusten välisen eron, jolla hän tarkoittaa sitä, että kuinka paljon voidaan päätellä henkilön sanoista hänen ajatuksiaan. (Galtung 1970, 120-122.)

Havainnointien muistiinpanoilla ja niiden avulla kysymyksien riittäväällä miettimisellä pyrin takaamaan sisältövaliditeetin. Oli vaikea tarkentaa kysymyksiä niin, etten olisi johdatellut haastatteliijoita vastauksissa. Joidenkin opettajien vähäisen kitaransoiton kokemuksen vuoksi lisäkysymykset olivat tarpeen, koska vastaukset harhautuivat toisinaan heidän omaan vahvaan soittimeen. Tutkimukseni luotettavuus olisi parempi, jos olisin havainnoinut tunteja enemmän. Pidemmällä aikavälillä ja useammalla havainnointikerralla olisin voinut tehdä opettajien ohjeiden antamisesta mahdollisesti vielä luotettavampia johtopäätöksiä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Koulut

Haastatteleman opettajat työskentelevät Jyväskylän kaupungin alueen yläasteen kouluissa, joita on seitsemän: Voionmaan yläaste, Kilpisen yläaste, Säynätsalon yläaste, Viitaniemen yläaste, Huhtaharjun yläaste, Kuokkalan yläaste ja Normaalikoulun yläaste. Kaksi viimeksi mainittua toimii Jyväskylän yliopiston musiikin aineenopettajakoulutuksen harjoittelukouluina. Voionmaan ja Normaalikoulun yläasteilla toimii kummassakin kaksi opettajaa, joista toisella opettajalla on virka. Muita viranhaltijoita on Huhtaharjun ja Kuokkalan yläasteilla. Yhteensä neljällä musiikinopettajalla on virka. Kaikissa kouluissa 7. luokalla on pakollista musiikkia yksi tunti viikossa. Viitaniemen yläasteella musiikki on myös 8. luokalla pakollinen. Normaalikoulu poikkeaa muista siten, että siellä on luokattomat valinnaisryhmät. Niissä voi olla 8. ja 9. luokan oppilaita. Viidessä koulussa oppilailla on mahdollisuus valita valinnainen kitarakurssi ja bändikurssi, jolla käydään myös kitaraan liittyviä asioita läpi. Voionmaan ja Säynätsalon yläasteiden tuntiopettajilla on musiikintunteja myös ala-asteella. Haastatteluissa todettiin selvästi, että oppilailla tulisi olla enemmän musiikintunteja koulussa.

5.2 Opettajat

Käytän tutkimuksessani opettajien nimien sijasta koodeja OP1...OP9, jotka satunnaisessa järjestyksessä. Seitsemällä yhdeksästä opettajasta on musiikin aineenopettajan koulutus ja kahdella opettajalla on musiikkiin erikoistuneen luokanopettajan tutkinto. Opettajista kaksi on työskennellyt musiikinopettajana alle viisi vuotta, neljä opettajaa 5-15 vuotta ja kolme opettajaa yli 15 vuotta. Viidellä opettajista kitara on yksi vahvoista soittimista ja kolmella heistä on kitara pääsoittimena. Haastatteluissa tuli ilmi, että musiikinopettajien koulutuksessa voisi olla hieman enemmän kitaran opiskelua, koska kitaraa käytetään koulussa niin paljon. Haastatteluissa moitittiin opiskeluajan kitaranopetusta vaatimattomaksi, koska tunteja oli vähän eivätkä opettajat olleet kyllin hyviä ja päteviä. Eräs opettajista opetti jopa itse muita opiskelijoita.

OP1: V: "Itse asiassa mähän opetinkin siellä sitten jotain tällasia vapaansäestyksen kitaraosuuksia siihen aikaan. No se oli itse asiassa aika mukavaa."

OP2: V: "Oli tosi vähä. Piti niin ku näyttää semmonen riittävä säestystaito, joka kattoi sitte muutaman perussoinnun. Ei mitään muuta."

Opettajien pitkäaikainen kokemus kitaransoiton opetuksessa koulussa ja heidän henkikohtainen asiantuntemuksensa kitarasta näytti havaintojen perusteella vaikuttavan myös oppilaiden kitaransoitotaitoon. Kokeneiden opettajien oppilaat olivat keskimääräisesti soitossaan pidemmällä ja hieman aktiivisempia. Haastatteluissa ilmeni, että tällaisten opettajien oppilaat harrastivat kitaransoittoa myös koulun ulkopuolella enemmän. Opettajien kokemus vaikutti myös haastattelutilanteeseen. Vähäisemmän kokemuksensa vuoksi osalla opettajista oli vaikeuksia pysyä kitara-aiheessa, koska he etsivät esimerkkejä opetuksestaan muista soittimista tai asioista, jotka olivat yleensä heidän vahvempia alojaan.

Kitara ei edellytä tuntien valmistamista sen enempää kuin mikään muukaan soitin. Haastattelujen mukaan tuntien valmistamistarpeeseen vaikuttavat opettajan oma työkokemus kitarasta koulusoittimena ja opettajan oma soittotaito. Kokeneilla opettajilla on kertynyt materiaalia, jota he voivat käyttää uudelleen. Eräs opettaja kertoi harjoitelleensa kesällä paljonkin kitaralla soittamalla koulukirjojen kappaleita, koska hän otti kitaran ensimmäistä kertaa opetukseensa mukaan. Haastatteluissa todettiin kitaran viritykseen menevän hieman tuntien valmistusaikaa. Opettajien on etsittävä uusia kappaleita ja heidän on tehtävä uusia sovituksia ja tabulatuureja. Jos uusissa kappaleissa on tietty kitarariffi tai melodia, ne on opettajan itse harjoiteltava ennen tuntia. Jos kitaran opetus pysyy bassokulkujen ja avosointujen soitossa, tuntien valmistamiseen ei opettajien mukaan tarvitse käyttää paljon aikaa. Itse tehtyä materiaalia, kuten vihkoa kitaran osista ja termeistä, voivat opettajat halutessaan käyttää useampina vuosina.

- OP2: V: "Se homma mikä vähän teettää hommia, kun mä kitarakurssilla vedän nyt, teen tabulatuureille kaikki melodiat ja nyt tänä syksynä mä oon aloittanu sen ja se on osoittautunu erittäin hyväksi."
- OP3: V: "Joo kyllä pitää harjoitella. Piano menee prima vista, mutta kitarassa pitää kattoo kyllä. Muuten menee kasvot."
- OP8: V: "Ei ihan kauheesti teetä. Mä oon opettanu sitä niin paljon kitaransoittoa. Yleensä mä pääsen aika vähällä. Tietysti tollasta kolmoistuntia pitää suunnitella aika kauan. Kyllä mä varmaan puolitoista tuntia suunnittelin. Kun tekee uutta matskua menee enemmän. Itseasiassa siinä taisi mennä enemmän, koska mä tein uutta matskua. Yleensä ei mene kovin kauan suhteessa, mikä ei ole niin tuttu ... että tottakai mitä tutumpi aihe on ni sitä vähemmän siihen valmistamiseen menee. "
- OP9: V: "Ei kyllä enää. Mulla on materiaalia kalvolla niin paljon ja päässä missä järjestyksessä asiat etenee. Pitää vaan kaivaa esille ne. Joskus, kun tekee uusia juttuja, niin pitäähän noi kalvot siten tehdä. Koska oon sitä mieltä, että tosta yhdestä kuvasta seuraaminen edistää asioita monella. Helpottaa sitä harjoittamista. Monille itse suoritus vaatii huomiota ja energiaa, että saattaa tippua kärryiltä kohtalokkaasti."

Kaikki opettajat pitivät musiikkia merkittävänä kouluaineena. Heidän mielestään teoreettisten aineiden joukossa musiikki on luova oppiaine. Muuten heikkotasoisesti menestynyt oppilas voi päästä yksinkertaisilla asioilla toteuttamaan itseään musiikkitunnilla ja laulamisen ja soittamisen kautta "pähän pönttääminen" jää vähemmälle. Musiikki saattaa olla tällaisen oppilaan ainoa oppiaine, josta hän koulussa pitää ja numerokin saattaa olla todistuksen ainoa hyvä numero. Oppilaalla on mahdollisuus tuntea onnistuvansa, mikä ehkä auttaa kohentamaan itsetuntoa. Eräs opettaja mainitsi, että oppilaat voivat innostua koulun musiikkitunnilla soittamisesta, laulamisesta tai laitetekniikasta niin paljon, että he voivat saada siitä harrastuksen tai myöhemmin jopa ammatin itselleen. Erään opettajan mukaan oppilas kuulee päivittäin joka puolella musiikkia, mutta koulussa hän saa tehdä sitä itse. Koulussa oppilaalla on mahdollisuus oppia lisäksi uutta tietoa siitä musiikista, jota hän itse vapaa-aikanaan kuuntelee. Haastattelujen ja havaintojen perusteella kitara on yksi merkittävistä tekijöistä, miksi musiikki on merkittävä kouluaine. Kitaraa käytetään edellä mainittujen asioiden tutustumiseen ja toteuttamiseen paljon.

Koulussa soitetään eri musiikin tyylejä erilaisissa kokoonpanoissa. Eräs opettaja painotti koulun musiikinopetuksen tärkeyttä sillä, että koulu pystyy tarjoamaan oppilaille kokemuksia toteuttaa erilaista musiikkia esiintymällä oppitunnilla, koulun juhlissa ja mahdollisesti myös koulun ulkopuolella. Erään opettajan mielestä koulussa ei edetä kaikille tarkoitettuun opetuksessa yhteismusisoinnissa kovin pitkälle, vaan koulu antaa mahdollisuuden käyttää ehkä jo muuallakin saatuja taitoja. Kurssit siten ovat lyhyitä, mutta virikkeitä antavia.

Haastatteluissa ilmeni selvästi, että pakollisia ja valinnaisia musiikin-tunteja ei ole riittävästi. Tämä vaikuttaa merkittävästi tuloksiin. Erään opettajan mukaan kitaransoitossa oppilaille saattaa tulla pitkiäkin taukoja, jos opettaja haluaa pitää opetuksessaan esimerkiksi musiikinhistoriaa, koska yksi oppitunti viikossa ei riitä monen asian käsittelyyn. Näin hänen opetuksessaan kitaransoittoon tulee välillä taukoja.

Haastattelujen mukaan musiikinopettajan työssä opettajan pitää osata monia asioita ja soittimia monipuolisesti. Tämä voi johtaa siihen, että opettaja ei osaa mitään oikein hyvin. Oman pääsoittimen taitojen ylläpitäminen saattaa jäädä ehkä vähemmälle tai omaa vahvinta soitinta ei välttämättä enää ole. Opettajat mainitsivat, että musiikinopettajan on jatkuvasti pyrittävä seuraamaan, mitä musiikissa tapahtuu, koska musiikin lisäksi myös tekniikka kehittyy nopeasti. Osa opettajista tuntui välttävän tietokonetta, joka on musiikinopettajan tärkeä apuväline myös kitaran opetuksessa. Eräs opettaja kertoi, että oppilaat ovatkin tietotekniikassa usein opettajia pidemmällä.

Eräät opettajat kokevat musiikinopettajan työn vaativaksi, vaikka opettaja saakin itse valita, mitä opettaa. Opettajat kertoivat haastatteluissa pitävänsä musiikinopettajan työstä, mutta opetuksen ulkopuolella olevia opettajan muita velvollisuuksia he eivät pitäneet kovin miellyttävänä. Haastatteluissa mainittiin myös yhteiskunnan taloudellinen tilanne vaikuttavan opettajan työtä. Vanhempien ahdinko näkyy myös oppilaissa, joiden koko koulu-aika on ollut yhteiskunnan lama-aikaa.

Ryhmien taidoissa ja keskittymiskyvyissä saattaa olla suuriakin eroja. Tästä johtuen opettajat kertoivat, että joidenkin ryhmien kanssa he pysyvät toteuttamaan erilaisia kitarasovituskokeilujakin, kun taas toisten ryhmien kanssa yhteismusisointi on erittäin vaikeaa. Opettajat mainitsivat oppilaiden nuotinlukutaidon hieman häiritsevän opetusta ja ovatkin siksi käyttäneet erilaisia menetelmiä, kuten tabulatuuri, että oppilaat voisivat opiskella ja

toteuttaa musiikkia. Seitsemän opettajista ei pidä tärkeänä nuottien opetusta kaikille. Heidän mukaan siihen menee liian paljon aikaa oppilaiden vähäisistä tuntimääristä. Eräs opettaja kuvaili musiikinopettajan työtä verrattuna muihin oppiaineisiin seuraavasti:

OP5: V: "Tämähän on opetettavana aineena semmonen ettei toista ole oikeastaan, että suurin osa oppilaista on lukutaidottomia. Matikan opettaja kirjoittaa taululle kolmosen, ne tietää, että se tarkoittaa sitä. Jos äidinkielenopettaja kirjoittaa taululle auto, ne tietää mitä se tarkoittaa. Mutta jos sä lähdet tekemään notaatiota tonne. Nykkin tuli semmosia oppilaita, jotka ei oo ala-asteella esim. kuudennella luokalla ollu musiikkia ollenkaan tai vaan musiikin kuuntelua. Niin ei tämmösille ryhmille notaation käytössä ole mitään järkee enkä mä oo pitäny sitä niille."

Oppilailla ei ole kaikilla mahdollisuutta hankkia omia soittimia. Lainaaminen ja opettajan luottamus oppilaisiin mahdollistaa heidän edistymisensä musiikissa. Näin myös opettajalla on enemmän mahdollisuuksia toteuttaa erilaisia asioita työssään. Eräs opettaja kertoi, että oppilaat lainaavat toisinaan illaksi tai viikonlopuiksi koulusta soittimia. Oppilaat pitävät huolen lainaamistaan tavaroista, koska he tietävät, että vain siten heillä on mahdollisuus lainata niitä uudelleen. Soittimissa on kuitenkin paljon kuluvia osia, kuten kitaran kielet, joita joudutaan joskus lainaamisen jälkeen vaihtamaan. Oppilaat osaavat jopa itse tehdä tämän tapaisia pieniä huoltoja. Joissakin kouluissa oppilaat hakevat musiikkiluokasta kitaroita ja menevät käytävälle harjoittelemaan, jos luokka on varattu.

Jyväskylän yläasteiden musiikinopettajilla on kohtalaisen hyvä yhteistyö joko keskenään tai muusikkoystäviin Jyväskylässä tai muissa kaupungeissa. Opettajat vaihtavat itse tekemiään transkriptioita sekä kokemuksia keskenään. Kolmella opettajalla on yhteistyötä musiikkikouluissa, joissa he käyvät opettamassa. He ovat näin yhteistyössä myös siellä muiden soittonopettajien kanssa. Kahden opettajan kouluissa opettajat ovat keskenään tiiviissä yhteistyössä. He voivat jakaa töitä omien osaamisalueidensa mu-

kaan. Myös vastuun jakaminen koulun juhlien järjestämisessä on merkittävä etu. Kahden Jyväskylän yliopiston musiikin aineenopettajakoulutuksen harjoittelukoulun opettajat kokivat työn ohjattavien opetusharjoittelijoiden kanssa yhteistyöksi. Heidän mukaansa oppimista tapahtuu kumpaankin suuntaan. Eräällä koululla on ollut yhteistyötä teatterin kanssa. Koululla on pidetty mm. pääsykoe teatterin musikaaliin, johon osallistui myös koulun oppilaita. Yksi opettajista on ollut yhteistyössä sairaaloiden, vanhainkotien ja seurakuntien kanssa, joihin oppilaat ovat saaneet esiintymismahdollisuuksia jo muutaman vuoden ajan. Yksi opettajista on tehnyt itse oppikirjoja ja kaksi opettajista on ollut yhteistyössä kirjantekijöiden kanssa. Oppikirjoihin saadaan näin käytännönläheistä tietoa.

5.3 Kitaran asema koulussa

5.3.1 Kitaran edut ja haitat kouluosoittimena

Haastattelemani opettajat pitivät kitaraa sopivana kouluosoittimena. Negatiivisia asioita mainittiin kitaran viritykseen liittyviä asioita. "Et kun sellasia itsestäänvirittyviä kitaroita. Se ois kyllä kova sana", oli erään opettajan vastaus. Opettajat ovat huomanneet kitaran pysyvän kohtalaisen hyvin vireessä, mutta kitaran virityskoneisto on liian hyvin oppilaiden ulottuvilla. Varsinkin 7. -luokkalaiset eivät malta olla kääntelemättä niitä.

Kitaran virityksessä nähtiin haastatteluissa hyviäkin puolia, jos sitä verrattiin muihin yleisiin kouluosoittimiin. Erään opettajan mukaan kitara on nopea virittää verrattuna esimerkiksi kanteleeseen tai nokkahuiluun. Hän on työssään todennut, että kitaralla yhteissoitosta on mahdollista saada huomattavasti vireydeltään puhtaampaa soittoa kuin esimerkiksi viululla. Hän mainitsi lisäksi, että kitaralla on myös helppo tehdä erilaisia avovirityksiä. Silloin vapailla kielillä ja yhden sormen kokobarrella saadaan esimerkiksi duurin kolmisointu.

OP8: V: "En mä tiedä onko siinä mitää huonoja puolia kouluosoittimena. Ei mun mielestä. Se pitää aika hyvin vireen ja se on helppo virittää verrattuna johonkin kanteleeseen tai nokkahuiluun, sitä ei tahdo saada puhtaaksi sitä soittoa millään. Kitaralla saa aika helposti. Sillä onnistuu nää avoimet viritykset niin ku eilen käytin. En mä muuta."

Haastatteluissa ilmeni, että kitarat kestävät koulukäytössä erittäin hyvin. Vuosia vanhoihin kitaroihin on saattanut tulla pieniä reikiä, mutta ne eivät haittaa soittamista. Myös kitaran kielet kestävät kohtalaisen hyvin, mutta kolme opettajista kertoi, että A- ja D-kielet menevät selvästi useimmin poikki, vaikka kitaralla ei soittaisikaan. Toisissa kouluissa opettajat ovat opettaneet oppilaille kielten vaihdon, joten oppilaat voivat tarvittaessa vaihtaa kielet itse.

OP9: V: "Kitarat kestää yllättävän hyvin. Tuossakin on 20 vuotta vanhoja kitaroita. Joissakin reikiäkin. Koulussa on merkitystä soittimien lukumäärällä. Silloin ostettiin niin paljon kerrallaan, niin piti ottaa laatuluokituksen melkein alhaalta. Nyt kun on ostettu pikku hiljaa, on ostettu vähän parempaa."

Kahdessa koulussa jokaiselle kitaralle oli varattu oma lokero. Ne suojaa kitaroita vahingoittumiselta. Kitarat eivät osu toisiinsa, kun niitä otetaan tai laitetaan paikoilleen. Koulujen kitaralokerojen materiaalit poikkesivat toisistaan paljon. Yhdessä koulussa lokerot oli pahvista, joka on halpa ratkaisu, mutta nekin toimivat erittäin hyvin käytännön tilanteissa. Toisessa koulussa lokerojen materiaalina oli käytetty levyä (kuva 11). Havaintojeni perusteella kitaralokerot näyttäisivät suojaavan kitaran virityskoneistoa. Viritysruuvit eivät väännä ja kitara pysyy vireessä paremmin.

Kuva 11 Puiset kotelot suojaavat kitaroita vaurioilta

Neljä opettajaa yhdeksästä on todennut, että nokkahuilu ei ole enää motivoiva soitin yläasteella. Jos nokkahuilu on ala-asteen soitin, opettajat pitävät kitaraa yläasteen soittimena. Toisissa kouluissa oppilaat eivät mielellään halua soittaa nokkahuilua, koska ovat soittaneet sitä niin paljon ala-asteella. Haastattelujen mukaan kitara motivoi oppilaita helposti, koska se on keskeisessä asemassa rock- ja popmusiikissa ja he haluavat siksi oppia soittamaan omia suosikkikappaleitaan. Toisten oppilaiden taidot motivoivat myös muita oppilaita harjoittelemaan ja kehittämään omaa kitaransoittotaitoaan pystyäkseen soittamaan suosikkikappaleitaan.

- OP2: V: "Minun mielestä kitara on tärkein soitin yläasteella. Sillä oppii kaikki soittamaan ja semmoset jotka pääsee siinä vähän pitemmälle ne pystyy säestämään yksinkertaisilla soinnuilla lauluja. Pystyy hämäämään sukulaisia hienoilla soinnuilla. Semmoset, jotka eivät oo paljoo tai eivät oo soittanu oikeastaan ollenkaan, ne pystyy sitten soittamaan bassoääniä ja yksittäisiä säveliä sieltä tosi hienosti. Mä oon niin ku ehdottomasti sitä mieltä, et se on niin ku yläasteen soitin, jos ala-asteen soitin on nokkahuilu. En tiedä kenen mielestä se on. Nokkahuilussa on tietysti omat hyvät puolensa. Mut ehdottomasti tärkein soitin."
- OP7: V: "Tällaisena komppikitarana oikein hyvä soitin, koska sitä kuitenkin pystytään soittamaan tommosessa ryhmässä. Se kuulostaa suhteellisen hyvältä varsinkin jollain musiikkiluokalla, jossa on jo hyviäkin soittajia. Se tarttuu niihin muihinkin ja kuulostaa ihan oikeelta. En voisi saada tollasta noin isoa ryhmää säestämään pianolla ja oppimaan noin nopeesti. "
- OP8: V: "Oppilaille tällä hetkelle trendikäs soitin, siihen on mukava tarttua, siihen on helppo motivoida, sillä pystyy tekemään hyviä juttuja todella vähällä vaivalla. Joko sointupohjalta tai avoimia kieliä niin ku eilen oli. Bassoääniä ettiä vähän kaulalta, yksinkertaisia kaksi äänisiä juttuja. Sekin, että niitä on aika paljon meidän koulussa. Pari sähköistä."
- OP9: V: "Yksinkertaisilla jutuilla pääsee soittamisen makuun, kun sitä käytetään rokissa ja popissa. Akustinenkin kitara on suosiossa vähän väliä. Se soitin on itessään suosiossa. Nokkahuilu on kaikkien ulottuvilla, mutta asenne siihen on aivan toinen. Kitaraan on ilman muuta myönteinen asenne ... Pitemmälle mennä on vaativa, mutta se ei ole koulun juttu. Pienet alkeet, jota seiskoilla opetellaan. Niihin suhtaudutaan 100 prosenttisesti positiivisesti. Harvoin tulee negatiivista palautetta."

Opettajat pitivät kitaran edullisuutta merkittävänä etuna, minkä vuoksi niitä pystytään hankkimaan kouluihin useampia ja yleensä tarvittava määrä. Vaikka kaikille ei aina riitä omaa kitaraa, oppilaat voivat soittaa pareittain ja opettavat siten samalla toisiaan. Valinnaisryhmissä lähes aina kaikille riittää oma kitara. Kitara on äänenvoimakkuudeltaan hiljainen soitin esimerkiksi kellopeleihin verrattuna. Tämän vuoksi yhden oppilaan virhe-suoritus ei sekoita muita oppilaita ja myös luokan melutaso pysyy alhaisena yhteismusisoinnissa. Akustinen kitara ei tarvitse sähköä ja on kevyt, joten sitä on helppo kuljettaa esimerkiksi esiintymispaikkoihin. Kitara on yhteismusisoinnissa hyvä soitin. Sillä voi soittaa erikokoisissa ja musiikin tyylistään erilaisissa kokoonpanoissa. Kitaralla voi toteuttaa sovituksia erityylisten musiikinlajeista. Opettajat siis pitävät kitaraa parempana yhteissoittimena kuin kanteletta ja viulua niiden vireysongelmien vuoksi. Myöskään pianoa ei koettu hyväksi, koska niitä ei ole mahdollista hankkia useampia. Kitaraa ei koettu kovin vaikeana soittimena sen jälkeen, kun käsien ja sormien tehtävät ovat selvät. 7.-luokkalaisilla on lähes kaikilla jo niin iso käsi, että he pystyvät soittamaan avosointuja tai bassosäveliä.

- OP1: V: "Tollasessa ryhmässäki, jossa on 20 ihmistä, jos siellä joku pik-kusen soittelee väärin, ni se ei haittaa, mutta jos siellä on rum-pali, joka paukuttaa ihan pieleen, ni se sotkee koko hommaan. Et sillälailla se on ihan kiitollinen soitin."
- OP2: V: "Minusta siinä ei ole mitään haittaa siinä kitaransoitossa. En mä ainakaan keksi. Etuja on niin hirveesti että! Se on halpa soitin, sit sitä voi kantaa mukana leirinuotiolle, ei tarvi sähköä, mitäs vielä, et sillä tavalla, et se on niin ku semmone yhteiseen musisointiin tähtäävä soitin minusta. Piano on aina tai ainakin hyvin harvoin voi soittaa kahdella pianolla. Tietysti pianolla säestetään lauluja, kun on isompi porukka. Kitaralla voit aina soittaa kaksin, kolmin ja useampi kitaristi voi treenata omia juttuja. Kyl minusta se on niin tärkeä juttu."
- OP4: V: "Kitara on minun mielestä paras. Nokkahuilu ei ole motivoiva ja poikkihuiluun ei ole varaa siirtyä. Kitara on halpa soitin ja sillä pystyy kuitenkin niin, että jokainen oppii soittamaan kohtuu hyvin. Erinomainen koulusoitin!"
- OP8: V: "Kyllä mä kitaraa pidän aika keskeisenä. Siinä on niin paljon hyviä puolia. Alkuun pääsee todella vähällä ja se on suht pieni ääninen, jos vertaa kellopeleihin. Jos niitä jakaa 20, on meteliä."

5.3.2 Kitaran käyttäminen musiikinopetuksessa

Kaikki opettajat kertoivat käyttävänsä kitaraa säännöllisesti opetuksessaan. Haastattelujen ja havainnointien perusteella käyttömäärissä oli havaittavissa kuitenkin eroja. Opettajista viisi käyttää kitaraa selvästi enemmän kuin neljä muuta opettajaa. Haastattelujen mukaan opettajat käyttävät kitaraa ensimmäisenä soittimena uutta kappaletta opettaessa, koska sillä voidaan harjoitella kappaleen sekä kitara- että bassokuviot. Seuraava soitin on rummut tai lyömäsoittimet, mutta kitaristit ja basistit jatkavat omissa soittimissaan. Akustisen kitaran hiljaisen äänen vuoksi opettaja voi antaa ohjeita helpommin kuin jos ensimmäinen soitin olisi esimerkiksi lyömäsoittimet. Lisäksi opettajat pystyvät kitaran avulla saamaan lähes koko luokan oppilaat toimimaan.

- OP2: V: "...Yleensä soitetaan akustisella kitaralla tossa alku vaiheessa. Sitte ku saadaan homma toimiin niin sitte osa siirtyy sähkösoittimiin. Et se balanssi säilyy. Tänään just treenattiin 9 luokkalaisten kanssa, kun oli tietokoneista puhe, mä tein Satulinnan. Ensin laulettiin se kerran läpi, sit mä kirjoitin soinnut taululle, treenattiin kitaroiden kanssa. Sitten yksi kitaristi siirtyi bassoon. Koko ajan se biisi oli niin ku kasassa. Sit kaks meni syntikoihin, mä olin ite sit pianossa loppuajassa. Kolme tyyppiä meni laulamaan ja viimeiseksi vedettiin tietokoneen kanssa et komppi oli siellä..."
- OP4: V: "Useimmiten se on niin, että ensin käydään kitaroita. Tavallaan se niin kuin seiskaluokallakin se motivoi, kun sä oot oppinu sen kitaralla, sä kokeilet bassolla, laajennetaan. Nekin, jotka soittaa vaikka soittaa rumpuja niin kuin puoli työkseen, ni nekin soittaa ensin kitaralla."
- OP8: V: "Monesti, kun tutustutaan biisiin, ni saatetaan soittaa kaikki bassokuviot kitaralla. Yleinen työtapa."
- H: "Harjoitteletko bändeissä kitarajuttuja ekaksi vai tartteeko?"
- V: "Kyllä niitä katotaan akustisilla. Monesti otetaan basso, sit kitarakomppi ja ne jutut. Sit mä otan rumpalin tonne, kun muut on vielä kitaroissa. Ohjeitten antaminen vaikeutuu, mitä enemmän siellä on sähköisiä soittimia tai meteliä. Pitäisi olla aika valmista, kun bändin kanssa otetaan tai sitten pieni ryhmä."

Kouluissa oli 12-25 kitaraa. Kitaroiden lukumäärä oli kuitenkin joka koulussa lähes sama suhteessa luokkien oppilasmäärään. Ainoastaan 7.-luokkalaisille ei aina riitä jokaiselle omaa kitaraa. Sähkökitaroita kouluissa oli 1-3 kappaletta, mutta soittokuntoisia korkeintaan kaksi koulua kohden. Ne olivat kohtalaisessa kunnossa. Vahvistimissa oli lähes jokaisessa koulussa jotakin pientä vikaa ja ne olivat huollon tarpeessa.

Seitsemällä opettajalla oli kokemuksia vasenkätisen kitaran tarpeellisuudesta koulussa. Heistä kolme piti tarpeellisena pitää käytössä vasenkätisille tarkoitettu kitara. Neljän opettajan mukaan ei ole merkitystä sillä, onko oppilas oikea- vai vasenkätinen, jos oppilas ei ole aikaisemmin soittanut kitaraa. Perusteluja tähän oli, että kitarassa on kummallakin kädellä erilainen tehtävä. Vasenkätisyydestä katsottiin olevan etua soittaessa oikeakätisille tarkoitettua kitaraa, koska silloin vaikeampi tehtävä on vahvemmassa kädessä eli vasemmassa, jolla muodostetaan sointuja. Eräs opettajista oli itsekin vasenkätinen, mutta on aina soittanut kitaraa oikeakätisesti. Alla esimerkkejä opettajien vastauksista.

- OP1: H: "Onko oppilaan vasenkätisyydestä jotakin ongelmia?"
 V: "Ei yhtään."
 H: "Mitäs niille?"
 V: "Moon vaan sanonu niille, et jos sä et oo koskaan soittanu kitaraa, sillä ei oo mitään merkitystä ... se on kyllä kitarassa mun mielestä niin, että ei sillä niin ku olennaista merkitystä ole. Koska nythän me tehdään kitaralla vaikeempaa tehtävää heikommallalla kädellä, vasemmalla kädellä. Kun sä oot vasuri, sä saat tehdä sitä vahvalla kädellä."
- OP4: V: "Kun aloittaa, ei ole merkitystä mitenpäin aloittaa. Kitarassa kummallaki kädellä on eri tehtävä. Eihän pianossakaan ole oikeakätisten pianoa."
- OP5: V: "Oon kysyny kitaransoiton opettajilta. Kaikki pitää kitaraa samoin päin. Ootko nähny viulistia, joka soittaa toisinpäin?"

Haastatteluissa kävi ilmi, että vasenkätiset oppilaat ovat tottuneet soittamaan oikeakätisille tarkoitettulla kitaralla soittamalla kuitenkin vasenkätisten puolelta. Silloin kielet ovat väärinpäin. Tällaiset oppilaat soittaisivat tällä tavalla, vaikka heillä olisikin käytössä vasenkätisille tarkoitettu kitara. He omaavat erinomaisen hahmottamiskyvyn ja pystyvät kääntämään kitaraan liittyvät asiat nurinpäin ja tekevät sen hyvin nopeasti. Eräs opettaja kehottaa vasenkätistä oppilasta soittamaan mieluummin väärinpäin kuin oikeakätisesti. Hän perusteli vastauksen sillä ettei itsekään voisi soittaa vasenkätisesti. Tarvittaessa hän varaa vasenkätisille oman kitaran, jos oppilas ei pysty soittamaan väärinpäin. Saman koulun kollega oli asiasta samaa mieltä. Vain yhdellä opettajalla oli koulussaan vasenkätinen kitara. Oppilaat käyttävät sitä päivittäin.

- OP3: H: "Kehotatko niitä soittamaan vasenkätisellä?"
- V: "Ei, vaan osa haluaa normaalia. Toiset taas on niin ehdottomia, että kun vasenkätisiä sorsitaan, niin soitan vasurilla."
- H: "Kuinka usein tuota tarvitaan?"
- V: "Melkein joka luokalla on. Että kyllä se kannattaa. Vaihdoin joulun jälkeen. Aikaisemmin ne soitti vain väärinpäin. Toiset haluaa soittaa normaalista, vaikka oliskin vasenkätinen."
- OP8: H: "Jos on vasuri, kehotatko soittamaan soinnut vasurilta väärinpäin vai kehotatko soittamaan oikein kätisesti?"
- V: "En varmaan oikeakätisesti, voi kokeilla. Tiedän itestä ettei siitä tule mitään jos joutuisin soittaa vasenkätisesti, siinä ei ole mitään ongelmaa, jos kielet on ylösalasin. Mutta jos mulla tulee kitararyhmään vasenkätinen, kyllä mä kääntäsin. Meillä on noita niin paljon."

5.3.3 Musiikkiluokan käyttäminen kitaranopetuksessa

Haastatteluissa todettiin, että koulussa kitaransoitto olisi ihanteellista, jos luokassa ei olisi lainkaan pulpetteja. Kolmessa koulussa opettajat olivat järjestäneet luokan kitaransoitolle suosiolliseksi. Yhdessä koulussa musiikkiluokassa oli seitsemälle tai kahdeksalle oppilaalle tarkoitettua pöytä (kuva 12) ja kahdessa koulussa ei ollut pulpetteja lainkaan. Nämä opettajat käyttivät kitaraa opetuksessaan jonkin verran muita opettajia enemmän. He ovat käyttäneet pulpetteja aikaisemmin, mutta luopuneet niistä niiden epäkäytännöllisyyden vuoksi. Havaintojeni perusteella luokissa oli erittäin hyvin tilaa kitaralla soittamiseen. Ilman pulpetteja olevissa luokissa oli useita nuottitelineitä oppilaiden käytössä tai opettaja näytti kaikille yhteisesti taululta tai kalvolta. Kolmella isolla pöydällä varustetussa luokassa oppilaat käyttivät pöytiä nuottitelineenä.

OP4: V: "Mitä ihmeen pöytiä. Alunperin oli pulpetit, mutta mä pääsin niistä joskus 10 vuotta sitten eroon. Musiikkiluokassa ei mun mielestä tarvita kuin nuottitelineitä ja tuoleja. Se helpottaa työskentelyä."

Kuva 12 Luokassa on kolme 7-8 oppilaan pöytää.

Tällainen luokkajärjestys ei kuitenkaan jokaisessa koulussa onnistu, koska musiikkiluokissa saattaa olla myös muuta opetusta. Musiikinopettaja tarvitsee myös itse pulpetteja muussa musiikinopetuksessaan. Luokkatilan tilapäisiin järjestelyihin kitaransoittoa varten ei opettajien mukaan ole kannattavaa ryhtyä. Pulpetteja käyttävät opettajat mainitsivat kuitenkin hyviäkin puolia pulpeteista. Ne toimivat nuottitelineenä ja luokat ovat niin tilavia, että tuolin ja pulpetin väliin jää tarpeeksi tilaa kitaransoitolle (kuva 13). Yksittäiset pulpetit toimivat tässä parhaiten. Pulpetti tuo lisäksi oppilaille turvallisuuden ja rauhallisen tunteen. Opettajat uskoivat silti luokan toimivan paremmin kitaranopetuksessa, jos siellä ei ole pulpetteja, mutta käyttävät niitä muun opetuksen vuoksi. Pulpeteista on haittaa juuri hyvän soittoasennon löytämiseksi, jos oppilas ei pysty luokan ahtauden vuoksi viemään tuolia kyllin kauaksi pulpetista.

Kuva 13 Pulpetit toimivat hyvin nuottitelineinä

- OP3: V: "... Silloin, kun aloitin mulla ei ollut pöytiä ollenkaan, mutta sit kun piti kirjoitella, se oli hankalaa. Tilaa oli paljon. Nuottitelineitä ei ollut tarpeeksi. Pulpetti ajaa nuottitelineen asiaa. Oppilaat on rahallisempia pulpetin kanssa. Pulpetin kanssa nuotti tulee vähän liian kauas. Kyllä kitaran kannalta nuottitelineet ilman pöytiä olisi paras, mutta ilman pulpetteja ei pysty työskentelemään."
- OP8: V: "Ei se varmaan paras oo, mutta se on kauhee show ruveta räjäyttämään niitä telineitä jonnekin. Eikä mulla edes oo niin monta, että ois kaikille ... Kyllä se menee niinku ei ole ollut ongelma, että pulpetti on siinä. Vähän työntää eteenpäin. Joskus on ollut rinkiä. Ei sitä jaksakaan tehdä kovin usein. Monesti kirjoitellaankin."
- OP9: V: "Kaikista paras on, jos on pulpetit, että on vähän harvempi asetelma tai yksittäispulpetit. Joskus on laitettu kaarelle. Tämä ei ole mikään sellainen fiksattu muodostelma. Mutta sekin sellainen käytännön asia ettei montaa kertaa päivässä viitti mööpleerata. Menee niin proosalliseksi nämä syyt mistä joku johtuu. Kaikista paras on yksittäiset pulpettien rivit."

Omien havaintojeni perusteella luokkatila, jossa ei ole pulpetteja toimii kitaranopetuksessa huomattavasti paremmin kuin pulpetilliset luokat. Oppilailla on enemmän tilaa soittaa eli he saavat paremman soittoasennon. Kitaroiden kanssa oli usein myös muita soittimia. Ilman pulpetteja olevissa luokissa oppilaat pystyivät sujuvasti vaihtamaan soittimia, koska liikkumatilaa luokassa oli muutenkin enemmän. Myös kolmella pöydällä varustettu luokka toimi hyvin (kuva 12). Oppilailla oli normaaleihin pulpettiluokkiin verrattuna enemmän tilaa vetää tuolia taaksepäin ja luokassa oli riittävästi myös liikkumatilaa. Ihanteellisinta tietysti olisi, jos musiikkiluokka olisi niin tilava, että siihen mahtuisi sekä pulpetit että yhteismusisointitila. On tietysti perusteltua käyttää pulpetteja, jos niitä tarvitaan myös muuhun. Muissakaan kouluissa pulpetit eivät ole mitenkään esteenä kitaransoitolle.

5.3.4 Kitara opettajan soittimena

Haastattelujen mukaan sekä piano että kitara ovat kumpikin käyttökelpoisia opettajan soittimia. Pianoa on tärkeää osata soittaa, koska se on edelleen keskeisempi instrumentti musiikinopettajalla. Haastatteluissa ilmeni, että uuden laulun opettamiseen opettajat käyttivät mielummin pianoa kuin kitaraa. Kitarallakin voi opettaa esimerkiksi kaikulauluna siten, että opettaja laulaa itse melodian kahden neljän tahdin pituisina osina, jonka jälkeen oppilaat toistavat sen. Jos oppilaat osaavat kappaleen, kolme opettajista käyttää tarvittaessa kitaraa esimerkiksi pop- ja folktyylisissä kappaleissa, jos ne kuulostavat enemmän alkuperäisiltä kitaralla kuin pianolla soitettuna. Sekä kitaran hiljaisempi ja pehmeämpi ääni että pelkkä sointusäestys saattavat motivoida oppilaita laulamaan rohkeammin ja heidän laulunsa myös kuuluu paremmin. Eräs opettaja painotti, että pianollakin tulisi välillä säestää siten, että melodiaa ei tuettaisi. Vaikeimmissa ja vielä epävarmoissa kappaleissa oppilaat usein haluavat opettajan tukevan pianolla melodiaa.

Haastatteluissa mainittiin kitaran merkittävimmäksi eduksi sen soveltuminen opettajan soittimena pianoon verrattuna. Kitaraa käyttäessään opettaja voi siirtyä musiikkiluokassa paikasta toiseen ja pääsee siten lähelle oppilaita. Hihnalla varustettu kitara helpottaa liikkumista huomattavasti. Neljä opettajaa yhdeksästä käyttäisi kitaraa opettajan soittimena, mutta omat taidot ovat esteenä. Haastatteluissa mainittiin pianon heikkoudeksi, että opettaja piiloutuu pianoa soittaessaan helposti sen taakse ja tämän lisäksi pianon voimakas ääni vaikeuttaa opettajan kontrollia oppilaiden suorituksiin. Alla on esimerkkejä opettajien vastauksista kitaran toimivuudesta opettajan soittimena.

- OP2: V: "Kitarasta on suuri etu open soittimena, koska se ehkä ruokkii oppilaat laulamaan ja kuuntelemaan omaa lauluaan paremmin, kun kitarassa on tavallaan vaan sointu, sä et soita melodiaa sieltä tueksi. Jos ne osaa hyvin sen melodian, kitaran kanssa niin ku vahvistaa vielä sitä laulua, mun mielestä. Kyl useasti syyllistyy itse kukin siihen, että pianoa soitetaan niin mielettömän lujaa aina niitä juttuja ettei sieltä kuule sitten muuta. Kyl mun mielestä on erittäin tervettä käyttää sitä kitaraa tommosissa tapauksissa. Kyllä ja voi sitten kierrellä siellä luokassa, jos sul on hihnallinen kitara."
- H: "Miten melodian opettaminen, jos käytät kitaraa?"
- V: "Niin jos ei osaakaan soittaa pianoa. Melodian voi opettaa laulamalla. Kaikulauluna voi opettaa sen melodian. Niin kuin se pitäisi ylipäätään uusi laulu opettaakin, toistamalla pikku pätkä. Oli se mikä laulu tahansa, ne oppii kaikista nopeimmin sen, kun sä vedät neljän tai kahden tahdin pätkän, varsinkin jos siellä on vieraita kieliä niin eihän ne semmosella läpilaulamisella opi niitä oikeastaan olleenkaan."
- OP6: V: "Kyllä ja kyllä mä usein käytänkin juuri laulujen säestykseen. Piano on suht dominoiva soitin, vaikka sitä soittaa hiljaakin. Ite on siellä takana eikä sieltä pysty oikein tarkkailemaan sitä ryhmää siinä samalla. Ei kuule miten siellä eri yksilöt laulaa ja millä intensiteetillä. Kitara on siinä mielessä parempi, jos pistää semmosen puoliympyrän muodon siihen oppilaille ja menee siihen keskelle säestämään. Läheisempi fiilinki kuin sieltä pianon takaa."
- H: "Miten opetat laulun sitten kitaran avulla?"
- V: "Kyllä mä yleensä siihen laulun opettamiseen käytän pianoa, vaikka kitaralla ajattelisinkin säestää tai sitten mä laulan sen ite. Oon mä joskus noita helpoimpia lauluja opettanu ja laulaa ite ensin malliksi. Kyllä ne sieltä tulee sitten mukaan. "
- OP8: V: "Pianoa korvaamaan. Tottakai voi, ilman muuta."
- H: "Millasissa tilanteissa sä käytät?"
- V: "No esimerkiks sellasissa biiseissä, vaikka kun folkkia mennään, niin ku joku Bob Dylanin "Blowin' The Wind" kuulostaa aika typerältä pianolla soitettuna ja laulettuna verrattuna siihen kun sehän niin ku makee kun sä vedät sen kitaralla istuaan."
- H: "Sä käytät?"
- V: "Kyllä mä enemmän käytän pianoa, mutta kyllä mä käytän kitaraa, kun se on on selkeästi parempi."

- H: "Mitkä asiat tekee siitä paremman?"
- V: "Ensinnäkin se, että sä pääset liikkumaan sen kanssa ja sitten joihinkin biiseihin se sopii. Jos lähdetään siitä, että biisi on outo niinku tenaville ni ja melodia on kuitenkin helppo, ni se on aika helppo opettaa sillai, että sä vaan niinku laulat sitä, että sä et tue sitä millään niinku pianolla tulee soitettua yleensä sitä melodiaa. Ehkä laulun opetuksessa tulee käytettyä enemmän pianoa, mutta myös kitaraa, mutta silloin kun mä opetan kitaransoittoa, nii mä käytän tietenkin kitaraa. Aina silloin kun kitara on havainnollisempi. Mulle on kuitenkin niinku sillai periaatteessa tuttuja soittimia, että voin käyttää kumpaakin ihan harkinnan mukaan. Joskus tulee kyllä tehtyä sillai, että vaan taruttua jompaan kumpaan."
- OP9: V: "Kyllä sitä voi käyttää, mutta mä sanon heti, että pianoakin pitää osata soittaa. Se ei saa olla sitä varten ettei osaa. Mutta sitten voi ajatella toisinkin päin, että minä esimerkiksi en voi käyttää kitaraa säestysoittimena, koska mä en ole kovin hyvä soittamaan sitä. Mutta kyllä mä silti oon sitä mieltä, että piano on aikalailta sellanen perussoitin, että sillä voi tehdä niin paljon muutakin sitten, demonstroida ja muuta... Sehän on hienoa, kun on hyvä kitaransoitto taito, mutta se ei mun mielestä kuitenkaan korvaa kouluolosuhteissa pianoa. Voi olla, että puhun omaan pussiin, kun mulla on toisinpäin. Kyllä voi käyttää, sehän on tyylikysymys. Onhan monia lauluja, joihin sopii kitara ja joihin sopii piano paremmin."

Eräs opettajista, jonka pääsoitin on kitara, uskoi opiskeluaikanaan käyttävänsä työelämässään enemmän kitaraa kuin on sitten käyttänyt. Hän on kokenut, että tavallisella musiikkitunnilla oppilaiden laulua on syytä tukea soittamalla pianolla melodia. Pianon voimakas ääni pitää kappaleen "kasassa". Laulun ja säestyksen keskenäisen balanssin säilymiseksi hän soittaa tarvittaessa kitaraa, mutta tällaisissakin tapauksissa hän on harjoituttanut kappaleen pianolla. Melodiaa pianolla soittamalla hän voi säästää omaa ääntään, jota joutuisi kitaran sointusäestyksessä käyttämään enemmän.

- OPI: V: "Joo. Itse asiassa mä ajattelin etukäteen ennen kuin mä rupesin työelämässä olemaan, että mä käytän sitä paljon enemmän mitä mä sitten oon käyttäny. Mä en tiedä mikä siinä oikein on."
- H: "Niin kun sä oot kitaristi."
- V: "Niin mä kuvittelin, että mä käyttäisin sitä enemmän. Sitte ehkä siinä on tämmösiä juttuja, että oppilaat vaati usein, että se melodiakin soitetaan. Et tommonen perusryhmä on mulla usein sen verran avuton, että sen takia sitä tulee käytettyä."
- H: "Miten sitte oma laulu pystyy korvaamaan melodiansoiton?"
- V: "Kyllä sekin tietysti riittää. Mutta mä oon jotenkin huomannu, että pääsee jotenkin helpommalla. Pääsee siinä mielessä helpommalla, että oma ääni säästyy paremmin. Kun sitä joutuu päivät pitkät aika paljon käyttää, ni kyllä siinä vähän semmonen niinku säästelee. Usein mä teen niin, että jos ei oo kipee, niin mä soitan pianolla soinnut ja melodian ja sitte pelkän melodian ja sitten ruvetaan käymään sitä läpi. Jos tähän kaikkeen käyttäis omaa ääntä, niin kyllä sitä tulis aika hirveen paljon enemmän... Se on helpompi pianolla pitää tommosia vähän tota vaikeampia juttuja kasassa. Jos mä oisin viime tunnilla soittanu pelkästensä kitaroita, se ois ollu aika epäselvää. Kun sitten junttaa tuolta pianosta, melodia sieltä sitten koko ajan huutaa ja duu duu duu, kaikkia näitä pystyy tekemään."

5.4 Kitaransoiton opettaminen musiikintunnilla

5.4.1 Ensimmäisten tuntien tärkeimmät asiat

Haastattelujen mukaan on erittäin tärkeää selvittää oppilaille heti alussa vain ne tärkeimmät termit ja kitaran osat, joita kitaransoitossa tullaan käytännössä tarvitsemaan. Tällaisia ovat esimerkiksi kielten nimet, kaula, otelauta, nauha, virituskoneisto ja sointutaulukon lukeminen. Opettajat pyrkivät työssään siihen, että oppilaat pääsisivät mahdollisimman nopeasti soittamaan. Tästä syystä teoreettisuus on jätettävä vähemmälle tai jopa kokonaan pois. Oppilaiden olisi tärkeää saada heti alkuvaiheessa positiivinen tunne kitaransoitosta. Soittamisen kautta oppilaat kiinnostuvat kitaransoitosta ja esittävät kysymyksiä.

OP9: V: "Pitäisihän se tilanne kivasti aloittaa ettei heti kättelyssä tule sellaista tunnetta ettei tää oo mun juttu ollenkaan. Myönteisiä kokemuksia alussa. Oli mukavaa. Kahdella kolmella kielellä aloitetaan päästään soittamisen makuun. Sitten tulee pikku hiljaa niitä nimityksiä, että puhutaan samaa kieltä. Nauhat, kielet, viritysruuvit. Ainakin ne. Tietysti ne, mitä liittyy noihin merkintöihin ja soittimeen. Mä otan mielestäni ne aika jämäptiin niin kuin konservatoriossa."

Opettajat painottivat oikean soittoasennon löytämisen tärkeyttä. Erään opettajan mukaan soittoasento on heti alussa opetettava tarkasti vapaiden kielten avulla, että oppilailla on mahdollisuus onnistua jatkossakin. Haastatteluissa pidettiin tärkeänä, että soittoasentoihin ja soittotekniikoihin on syytä kiinnittää huomiota jo ihan alkuvaiheessa, koska monet oppilaat eivät ole koskaan pitäneet kitaraa edes sylissään. Puutteellisia soittoasentoja ja -tekniikoita on vaikeampi korjata myöhemmin, jos oppilas on ehtinyt tottua niihin. Eräs opettaja painotti, että soittoasentoihin ei pidä puuttua liikaa etteivät oppilaat tuskastuisi kitaransoittoon. Niitä tulisi korjata pääasiassa silloin, kun ne selvästi haittaavat oppilaiden soittamista.

- OP5: V: "Kyllä se lähtee siitä, että se soittoasento on semmonen säällinen, koska niitäkin on, jotka ei ole koskaan aikaisemmin pitäny kitaraa sylissä, ni se voi olla vaikka mitenpäin siinä. Sit kato-taan vasemman käden sormet. Peukalon paikkaa mä oon yleensä painottanu, koska se on helpottanu yleensä käden liikkumista. Sitten oikealla kädellä. Plektraa mä en anna käyttää noissa nailonkielisissä, et peukalolla. Mielellään niin, et sulla on tuki jossakin."
- OP8: V: "... Se on tuskastuttavaa, jos kaikki aika menee asentojen säätä-miseen ekoilla tunneilla. Mä korjaan asentoja sen verran kun ne haittaa niiden soittoa. Eilenkin ne tarttu siihen kitaraan niin kuin rautakankeen, käsi on sitte jumissa tai piti sylissä niin kuin kannelta. Semmosia mä korjaan. Asentoihin ei tule kiinnitettyä ryhmäopetuksessa paljon huomiota, että silloin tällöin muistut-taa."

Joidenkin opettajien mukaan oppilaille tulee opettaa heti alussa, mi-ten he saavat mahdollisimman hyvän äänen kitarasta, että he eivät tottuisi huonolle äänenlaadulle. Opettajat ovat tarvittaessa ryhmästä riippuen opet-taneet oppilailleen, miten kitaran ääni syntyy ja miten sävelen korkeus muuttuu.

- OP2: V: "Kyl siellä niin ku huomaa paljon semmosii juttuja, semmonen, joka ei oo ikinä pitäny kitaraa kädessä, niin sen motoriikka on kyllä aivan huikea. Kun sanoo et paina sitä ja sitä kieltä siltä ja siltä nauhalta. Ne näppää täältä näin du du (näytti kuinka yrit-tää näpätä vasemmalla kädellä siitä mistä painaa) vasemmal-ta kädellä ja ei tuu mitään. Ne ei niin ku tajua sitä tapaa, miten se ääni muodostuu. Mä oon monesti miettiny, et pitäiskö lähtee ihan fysiologisista perusteista, et mitenkä kitaran kieli soi. Kun sä painat sitä, sä lyhennät sitä kieltä, se soi korkeammalta, värähdysluku kasvaa."

Haastatteluissa ja havainnoinnissa ilmeni, että kuusi opettajaa katsoo parhaimmaksi opettaa oppilaille ensin sointuja ja kolme opettajaa aloittaa vain bassosävelistä, joiden yhteydessä pidemmällä olevat voivat soittaa soin-tuja. Bassosäveliä suosivat opettajat perustelivat menettelyään sillä, että he pyrkivät saamaan kitaran kaikille oppilaille mahdolliseksi soittaa.

- OP2: V: "...Seikalla mä en käytä sille aikaakaan, koska suurin osa on ettei sormet siihen taivu. Motoriikka ensin niitten bassokielten kautta. Joskus jos on pari kitaristia, jotka halua sointuja, mä laitatan sinne taulun sivuun ne otelaudat ..."
- OP9: V: "Oon kuullu sellaisia mielipiteitä, että oppilaita ei tyydytä, jos kitaralla soitetaan esim. bassoääniä, mutta mulla on aivan päinvastainen kokemus. Joku sanoo, että pitäisi mennä heti sointuihin, että se ois oppilaitten mielestä kunnon juttu. Mä oon eri mieltä, kun siinä rinnalla on tilaisuus soittaa sointuja. Mä väitän, että sointujen soitto ois monelle liian ylivoimaista alussa."
- H: "Mitä etuja bassoissa on?"
- V: Se on tärkeätä, kun vasenta kättä käytetään, niin siitä ei ole kovin pitkä matka sitten sointujen soittamiseen."

Opettajilla oli hieman erilaisia sanontoja neuvoessaan oppilaille, mitä kieltä tai kieliä heidän tulisi soittaa. Tämä johtuu siitä, että kitaran kielistä ylin eli lähimpänä kattoa ei olekaan korkein sävel vaan matalin. Ja lähimpänä lattiaa eli alimpana oleva kieli onkin kitarassa korkein kieli. Toinen vaikeuttava asia on, että oppilas saattaa soittaessaan mieltää 1. kieleksi paksuimman bassokielen, mutta musiikkikaupasta kieltä ostaessa se onkin 6. kieli. Eräs opettaja mainitsi lisäksi kahden E-kielen (1. ja 6. kielet) aiheuttavan hieman lisäselvityksiä. Alla on esimerkkejä opettajien vastauksista.

- OP5: V: "Mä painotan aina, että nyt kun ollaan musiikkitunnilla, niin nyt ne asiat menee korvasta sisään, että matala tarkoittaa matalaa ääntä ja korkea tarkoittaa korkeaa ääntä. Ei tällalilla matala ja korkea. Jos se ei tunnu menevän perille, me tehdään pieniä harjotteita. Haetaan ensin ääripäitä, otetaan ensin hirveen korkeita ja matalia ja sitten mennään lähemmäs ja lähemmäs ja sitten kysytään ensimmäinen matala vai toinen."
- OP8: H: "Miten muuten sanot, kun tarkoitat neljää ohuinta kieltä?"
- V: "Ohuin ja paksuin toimii adjektiiveina, mutta matalin ja korkein ei toimi niin hyvin. Ohuinta tai paksuinta pyrin käyttämään. Tai sitten lähimpänä teijän naamaa tai lähimpänä lattiaa. Mutta se hidastaa, mitä pidempi se sanonta on. Mutta toi on kieltämättä ongelma, kun puhuu kielistä varsinkin kun E-kieliä on kaksi. No ei se ongelma ole, mutta se hidastaa."

Kitaran kielten nimien opettamiseen opettajat ovat käyttäneet itse tai oppilaiden keksimiä loruja ja taruja, joiden avulla kielten nimien oppiminen sujuu nopeasti. Sanojen ensimmäinen kirjain on kielen nimi ja lorut alkavat paksummasta E:stä eli 6. kielestä. Tämä helpottaa oppilaita ymmärtämään, mitä kieltä opettaja opetustilanteessa tarkoittaa. Soittotilanteesta tulee näin sujuvaa.

- OP2: V: "Kielten nimet opetellaan heti Erkin Auton Datsunin Gangsterit Hajottivat Eilen. Oppilaat ite keksi semmosen."
- OP5: V: "Se tarina menee sillälailla, että mä kerron kaverista, jonka nimi oli Esko ja se keräs rahaa kun kävi töissä, että sillä oli varaa ostaa auto. E ja A on siinä. Auton merkki oli Datsun taikka Daihatsu taikka Dodge mitä sitten onkaan. Sitten sillä tarinalla on vähän sellanen surullinen taite, että sen auton varasti Gangsterit. Se on G. Se paikka mistä se varastettiin oli huoltoaseman piha eli H ja sen huoltoaseman nimi oli Esso. Siinä ne tulee ne. Kun ne muistaa ton tarinaan, ne muistaa ne aika nopeesti."
- OP6: V: "Niin ne tietää sen, että kyllä me on opeteltu se litania, että Esko Aho Diggaa Golfia ja Heikki Ei. Siitä tietää nää kielten nimet."

5.4.2 Kitaranopetuksen eteneminen 7.-9. luokilla

Haastattelujen mukaan opettajien on musiikin valinnaisuuden vuoksi vaikea saada kitaransoitossa johdonmukaista etenemistä läpi yläasteen. Joidenkin oppilaiden kohdalla musiikintunnit loppuvat pakollisen 7. luokan jälkeen, jonka vuoksi oppilaiden olisi tärkeä oppia muutama perusasia kitaransoitosta. Toisissa kouluissa oppilaat saavat erikoistua tiettyyn tai tiettyihin soittimiin, jonka vuoksi kitaransoitto saattaa jäädä vähemmälle. Tällaisissa tapauksissa myös kitaraa soittavat usein vain harrastuneet oppilaat.

Pääsääntöisesti opettajat opettavat seitsemännellä luokalla bassosäveliä ja avosointuja. 8. luokalla he opettavat kappaleita, joissa oppilaat opiskelevat lisää sointuja kuten esimerkiksi C, Em, E, H7, A7 ja Dm. Opettajat aloittavat yleensä myös bassokuvioiden ja melodiansoiton opettamisen 8. luokalla. Näppäilyn, soolojen soiton ja barresointujen opettaminen tulee 9. luokalla. Myös kompit monipuolistuvat 8.-9. luokilla, joilla lisäksi valmistellaan 7. luokkaa enemmän erilaisia tilaisuuksia, joissa myös kitara on keskeisenä soittimena. Erään opettajan mukaan esiintymisien kautta oppilaat oppivat harjoittelemaan ja soittamaan myös oman mielimusiikin ulkopuolella olevaa musiikkia.

Haastatteluissa ilmeni, että 7.-9. luokilla opettajien etenemisvauhdit poikkeavat toisistaan hyvinkin paljon. Eräällä opettajalla oli jokaisella luokka-asteella kitaratentti. Hän on valinnut tenttikappaleiksi hyvin vaativiakin kappaleita kuten 9. luokalla "Stairway To Heaven" ja "Tears In Heaven". Kappaleet ovat olleet jo useana vuoden samoja, joten oppilaat tietävät harjoitella niitä jo aiemmin alemmilla luokilla. Eräille opettajille riitti koko yläasteen aikana avosointujen opettaminen, kun taas toiset opettajat ehtivät käydä esimerkiksi näppäilyssä melodian ja basson kuljettamisen.

Syyksi "hitaaseen" etenemiseen mainittiin opettajien oma soittotaito, joka ei motivoisi oppilaita ja heikkotasoiset ryhmät. Lisäksi mainittiin, että yläasteella oppilaille riittää avosointujen opiskelu, koska lisäopetusta on mahdollista saada myös koulun ulkopuolelta.

- OP1: V: "Siinä on sellainen ongelma, et vain seiskoilla on kaikilla musiikkia. Sellaista etenemistä ei sen kummemmin ole muuta kun, että mä tiedän kun ne tulee valinnaiskurssille, ne osaa siinä vaiheessa muutaman soinnun."
- OP3: V: "Barre soinnut tulee valinnaisella. Melodian soitto. Seiskalla rakennellaan sointuja ja tulee nää käytännön asiat. Kasilla hankalampia sointuja ja melodia, jos joku haluaa. Ysillä harjoitellaan näitä asioita ja käytetään ja lisää."
- OP4: V: "No seiskalla lähtökohta on, että meillä on semmonen, että mulla on semmonen idea, että seiskaluokalla se on osalle ainut viimeinen luokka, kun on musiikkia, että ne oppis soittamaan. Ne sais positiivisen asenteen, et ne soittaa kitaralla. Siks niillä on tutkintokappaleena tää "Syksyn sävel", koska siinä on riittävän monta sointua ja jos ne ne oppii, niin tuota silloin ne pystyy elämänsä aikana soittamaan melkein kappaleen ku kappaleen, et jos intoa riittää, et jäis tommone soitto ja laulutaito. Kasilla ja ysillä on tarkoitus päästä sitte siihen, että valinnaisissa, että saatais semmone tietynlainen ammatillinen suhtautuminen siihen ... Ja pyritään siihen, että sitten kasin ja ysin myötä ne pikkusen valita ja erikostua. Hyväksytään se, et jos ei välttämättä jostakin tuu huippukitaristia, ni se voi korvata sen sitten kosketinsoittimen taidoillaan, lauluillaan ja muilla, että sitä sehän musiikissa on, että mun täytyy kuitenkin arvioida heidän taitonsa."
- H: "Sulla on aika paljon tota kitaraa kuitenkin?"
- V: "On. Se menee tavallaan niin ku tutkintona koko ajan ja ne tietää vuosien varrella, että mitkä mulla on tutkintokappaleina. Elikkä "Stairway to Heaven" on ollu jo ysi luokalla jo varmaa 15 vuotta, et sen kuuluu jokaisen opetella. Nyt on uutena tullu tää Claptonin "Tears in Heaven".
- H: "Miten teillä kasilla sitten on?"
- V: "Kasilla meillä mennään kappaleita hirvittävän paljon. Esimerkiksi Bachin "Air" on soitettu kitaroilla ja syntikalla. Siinä on se bassokuvio ja mä oon sen soinnuttanu. Ne saa kokeilla sitä erilaisina versioina. Siellä tulee sitte totanoini soolonsoittoa ekan kertaa. Osa seiskaluokkalaisista soittaa kyllä jo "Syksyn sävelen" soolon, niin kuin huomasit. Mutta kasilla tulee ensimmäistä kertaa, että ne soittaa esimerkiksi "Wonderful tonightin" helppoa sooloa, että ne joutuu hommiin. Sitten siellä tulee näppäilyä sellanen kun "Muukalainen" kappale. Sellainen näppäilysovitus ollaan ystävän kanssa tehty aikoinaan. Siellä tulee tää basson kuljettaminen."

5.4.3 Koulun musiikintunnilla tarvittavat kitaransoittotekniikat

Tarkoituksenani ei ole tässä luvussa esitellä oikeita kitaransoittotekniikoita, vaan tuoda esiin ne tekniset asiat, jotka opettajat kertoivat olevan tarpeellisia koulun musiikkitunnilla. Kitaraoppaisiin pohjautuvia soittotekniikoita esittelin luvussa 3.3.

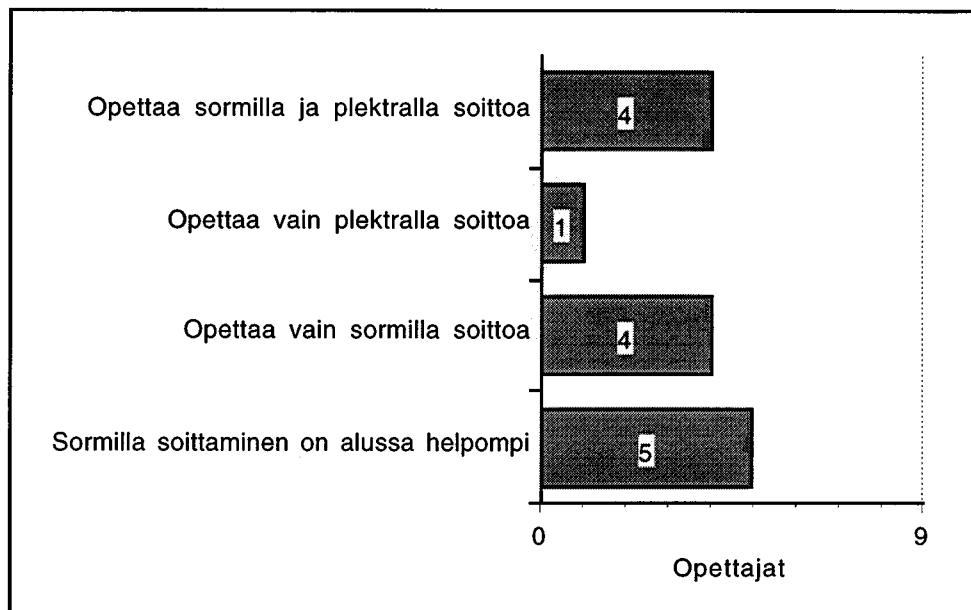
5.4.3.1 Soittoasento

Opettajat neuvoivat oppilaita pitämään kitaraa oikealla polvella. Kitaran tulisi olla pystysuorassa rintakehään tukien ja istuma-asennon tulisi olla ryhdikäs, mutta samalla rento. Kukaan opettajista ei opettanut klassisen kitaransoiton asentoa, jossa kitaraa pidetään vasemmalla polvella. Yksi opettajista kertoi itse käyttävänsä mielellään klassisen kitaransoiton asentoa, koska se on hänelle tutumpi soittoasento jo opiskeluajoilta.

5.4.3.2 Oikean käden soittotekniikka

Opettajista neljä opettaa oikean käden soittotekniikan vain sormilla ja yksi vain plektralla soittaen. Neljä opettajista käyttää näitä kumpaakin tekniikkaa. Haastatteluissa ilmeni, että sormilla on mahdollista soittaa niin, ettei plektraa tarvita välttämättä ollenkaan. Silloin peukalo voi kevyesti tukea etusormeaa, joka toimii plektrana. Viiden opettajan mukaan ihan alussa on helpoin tapa soittaa sormilla (kuvio 1). Silloin sointujen soitossa on yksinkertaisinta soittaa peukalolla alaspäin ja sormet voivat tukea kevyesti kitaran kannella. Tämä auttaa oppilasta löytämään oikeat kielet ettei hän soita sointuun kuulumattomia säveliä, jotka ovat useimmiten bassokieliä. Myös bassosäveliä soitettaessa peukalolla voidaan sormet laittaa tukemaan kitaran

kannelle. Kahden opettajan mukaan melodian ja basson soitossa kitarasta saa voimakkaamman ja hyvälaatuisen äänen soittamalla apoyando näppäystekniikalla, jossa sormi jatkaa matkaa kieltä näpättyään seuraavalle kielelle. Tätä näppäystekniikkaa käytetään paljon klassisessa kitaransoitossa.

Kuvio 1 Opettajien käyttämät oikean käden tekniikat

Plektran heikkoudeksi mainittiin lisäksi niiden huono säilyvyys. Oppilaat eivät muista tai halua tuoda niitä takaisin opettajalle. Kaksi opettajista olivat keksineet halvat ja nopeat ratkaisut plektrojen hankkimiseen. Heidän oppilaat askartelevat itse plektransa vanhoista puhelin- ja pankkikorteista tai vanhoista muovisista makeislaatikoista. He ovat todenneet näiden plektrojen toimivan koulussa erittäin hyvin. Ne ovat edullisia ja niitä on helppo hankkia lisää. Teräviä kulmia on syytä pyöristää, koska muuten kielet vahingoittuvat.

Aluksi opettajat neuvovat oppilaita soittamaan kompeissa puoli- tai kokonuoteilla, jonka jälkeen neljäsosanuoteilla, kun sointujen vaihdot alkavat onnistua sujuvammin. Haastatteluissa tuli esiin kolme erilaista tapaa soittaa sormilla 4/4-tahtilajisissa kappaleissa: 1. peukalolla soitetaan kaikki kielet jokaiselle 1/4-osalle, 2. peukalolla soitetaan kaikki neljä iskua niin, että peu-

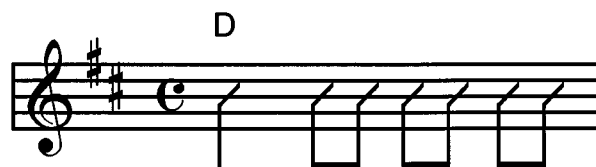
kalolla soitetään bassokieli eli pohjasävel ensimmäisellä ja kolmannella iskulla ja diskanttikieliet toisella ja neljännellä iskulla ja 3. peukalolla soitetään bassokieli ensimmäisellä ja kolmannella iskulla, mutta toisella ja neljännellä iskulla diskanttikieliin soitetään sormien kynsipuolilla alaspäin.

OP4: V: "Aluksihan lähetään vain ylhäältä alas. Etusormella tai plektralla. Toiset leikkelee plektraa, mutta tähän on aivan sama onko plektraa vai ei (näytti etusormi plektrana peukalo tukena). Tästä pääsee suoraan näppäilyyn."

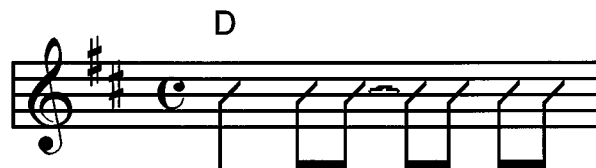
Pidemmälle edistyneille oppilaille opettajat neuvovat kompin, jossa on 1/8 -nuotteja. Siinä soitetään edestakaisin ylös ja alas. Hyvän rytmin saamiseksi oikean käden tulisi olla jatkuvassa liikkeessä, jolloin käsi viedään välillä kielten ohi. Tätä komppia käyttivät plektralla tai etusormi plektran asemassa -tekniikalla opettavat opettajat. Vain neljä yhdeksästä opettajasta opettaa 1/8 -nuotteja sisältäviä komppeja (Esimerkki 1). Kolmannessa versiossa toinen isku soitetään arpeggiona (bequine -komppi). Muut perustelivat 1/8 -kompin vähäistä käyttöä sillä, että oppilaille riittää opiskeltavaa helpoimmissakin kompeissa ja opettajan oma soittotaito ei ehkä riitä näyttämään esimerkkejä.

Esimerkki 1 Opettajien esittelemät 1/8-kompit 4/4 -tahtilajissa

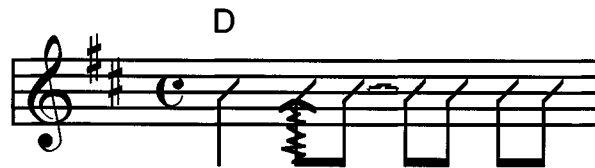
Versio 1

Versio 2

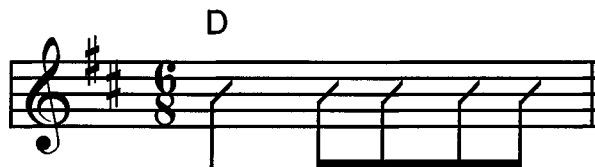

Versio 3

Haastatteluissa ilmeni, että kolmijakoisissa kappaleissa on yksinkertaisin soittaa vain ensimmäisellä iskulla pitkä sävel. Hieman vaikeammassa soittotavassa soitetaan ensimmäinen isku alaspäin ja toinen ja kolmas isku ylöspäin. Eräs opettaja mainitsi, että 3/4 -tahtilajissa voi pidemmälle ehtineet soittaa kappaleen luonteesta riippuen tavallisesti 6/8 -tahtilajissa käytettyä 1/8 -komppia. (esimerkki 2).

Esimerkki 2 Opettajien esittelemä 1/8-komppi 6/8 -tahtilajissa

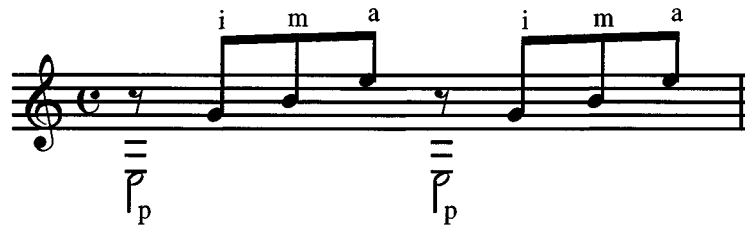

Haastatteluissa ilmeni, että kompin opettaminen sujuu tehokkaimmin näyttämällä itse malliksi, jonka tukena on tarvittaessa rytmittävät tai henkilönimet rytmittynä esimerkiksi "Antero". Opettajien mainitsivat, että rytmin kirjoittaminen kitaransoiton opiskelussa on harvinaisempaa. Sitä käytetään lähinnä vain valinnaismusiikissa pidemmällä olevilla oppilaille.

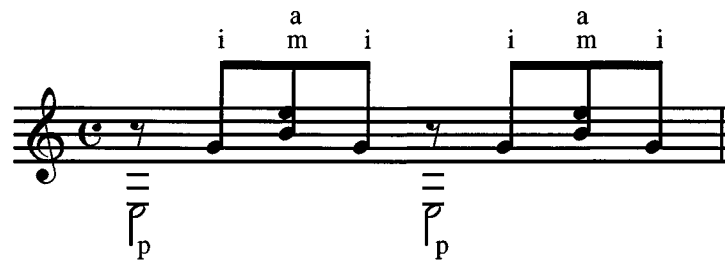
Alla on esitettyä haastatteluissa esiintyneet näppäilykuviot (esimerkki 3). Näppäilykuvioissa 1 ja 2, joita opettajat käyttävät yleisimmin kaksijakoisissa kappaleissa. Näppäilykuviossa 3 on opettajien tavallisesti käyttämä näppäilykuvio kolmijakoisessa kappaleessa. Haastattelujen mukaan näppäilyä opetetaan pääasiassa vain pidemmälle ehtineille oppilaille.

Esimerkki 3 Haastatteluissa esiintyneet näppäilykuviot

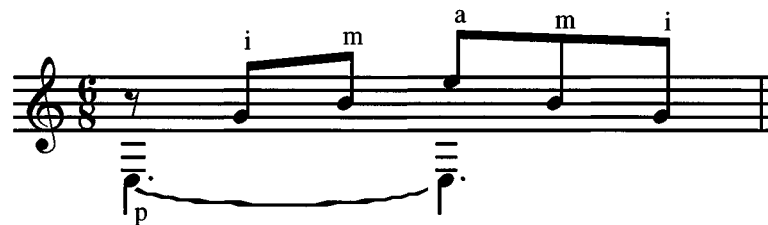
Näppäilykuvio 1 Kaksijakoinen kappale

Näppäilykuvio 2 Kaksijakoinen kappale

Näppäilykuvio 3 Kolmijakoinen kappale

5.4.3.3 Vasemman käden soittotekniikka

Opettajat painottivat haastatteluissa, että vasemman käden peukalo tulisi olla otelaudan takana pystysuunnassa suurinpiirtein keskisormen takana. Kämmenten ja otelaudan väliin tulee jäädä tilaa. Tämä helpottaa käden sujuvaa liikkumista ja pienelläkin kädellä on mahdollisuus ylettyä painamaan bassokieliä. Eräs opettaja suositteli, että peukalon ylösnoousua tulee tarkkailla vain kitaransoiton opiskelun alussa, koska myöhemmin peukaloa voi käyttää eri-

koistilanteissa: bassosävelien painaminen 6. kieleltä sormien painaessa sointusäveliä, bassokielien peukalosammutus ja peukalon koukistaminen kaulan päälle venytyksissä. Sormien tulisi olla lähellä otelautaa valmiina, vaikka ne eivät painaisikaan. Eräät opettajat neuvoivat oppilaita käyttämään vasemman käden vahvoja sormia, että he jaksaisivat painaa tarpeeksi voimakkaasti. Neljän opettajan mukaan melodia- ja bassokuvioiden sormituksiin tarvitsee puuttua vain, jos ne osoittautuvat hankalaksi. Yleensä kuviot ovat kitarransoiton opiskeluopiskelun alussa niin yksinkertaisia, että sormituksiin ei tarvitse useinkaan puuttua.

OP3: H: "Vasemmassa kädessä peukalo taakse. Yleistä on, että niillä on peukalo on vaakatasossa tai peukalo on kiinni kaulassa, mutta kämmentkin on paljon kiinni. Sormet ei vain yllä sitä. Korostan pyöreitä sormen päitä."

OP4: V: "... mutta siinäkin on sama kun muussakin soitossa että ensi alkuun on tärkeitä, että ne asiat menee oikein käytännössä, mutta sitten myöhemmin on niin ku nää peukalon ylösnousut ja nää ne tulee sitten myöhemmin (Näytti: painoi peukalolla 6. kieleltä sävelen ja sammutti peukalolla 6. kielen). Niin enemmänhän nää on kiellettyjäkin."

OP8: V: "Kättä ei lyödä kiinni kaulaan ja peukalo oikein. Pahin on se, että se lyödään lappeelleen."

H: "Miten peukalo olisi hyvin?"

V: "Mä opetan sen niin, että ajatelkaa, että te otatte peukalon ja keskisormen väliin ton kaulan. Yleensä mä puutun silloin siihen jos siinä on joku ongelma..."

Lisäksi opettajat pitivät tärkeänä, että kieltä painetaan kohtisuoraan sormen päällä niin, että sormi on kaarella. Tällä tavalla oppilas ei sammuta viereistä kieltä. Kohtisuoraan painaminen edellyttää tarpeeksi lyhyitä kynsiä, koska muuten ne koskevat otelautaan ja kielen painaminen vaikeutuu. Viisi opettajista painotti, että kieltä tulisi painaa nauhan takaa, koska sävel soi helpommin ja puhtaammin. Kieliä ei saa painaa liian kovaa, koska käsi jännittyy liikaa ja väsy siksi nopeasti. Sormenpäät saattavat myös kipeytyä.

- OP6: V: "Painamista mä yritän ohjata niin, että oppilaat painaisivat nauhan takaa ettei ihan sieltä satulan puoleisesta reunasta. Sieltä pitää painaa kovempaa. Asetellaan sormia oikeille kohdille ja sen verran painat vaikka yhden kielen kerrallaan ja kuuntelet, että soiko se. Liian kovaa ei kannata painaa, mutta jos painaa liian hiljaa se rämisee. Tämmöstä ihan oman kokeilun avulla paljon yritetty edetä."
- OP8: V: "... Se on kanssa tärkeätä, että nivelet ei nuljaha väärinpäin, että olis pyöreet ja kohtisuoraan, että painais mahdollisimman läheltä nauhaa, että sais hyvän soundin, nauhan takaa. Sitten kun painaa kieltä ettei se sormi demppaisi vapaita kieliä. Näähän hirveen vaikeita asioita. Varsinkin A-duuri on aivan kirottu sointu, kun siellä on se e-kieli."

5.4.3.4 Eriyttäminen kitaransoitossa

Opettajat kertoivat haastatteluissa pyrkivänsä antamaan pidemmällä oleville oppilaille vaativampia tehtäviä. Muiden oppilaiden soittaessa kappaletta avosoinnuilla yksinkertaisella kompilla pidemmällä olevat voivat soittaa vaikeamman kompian tai näppäillä. Kvinttisoinnuilla voidaan vaikeampien komppien lisäksi käyttää oikean käden demppaustekniikkaa. Barresoinnut vaativat pidempää harrastuneisuutta ja siksi opettajat neuvovat niitä pidemmällä oleville oppilaille, jotka soittavat useimmiten myös riffejä ja melodi-oita.

- OP1: V: "Kyllä mä pyrin neuvomaan, että jos me soitetaan joku biisi, jossa muut soittaa ihan vaan perussointuja ja siinä on komppi takana. (Näyttää: kvinttijuttuja dempaten ja auki). Tai jotain tämmöstä. Riippuen ihan niitten taidoista. Tai sitten ihan ... (ja sitten näytti stemman pätkä) ihan jotain pikku stemman pätkiä. "
- OP2: V: "Nimenomaan sit semmosille, jotka mä tiedän, et soittanu enemmän silloin mä sitte yritän tehdä niille semmosen tehtävän, et se joutuu vähän tekemään vähän enemmän töitä kun muut. Mä teen jonkun vaikeamman kuvion melodian tai jonkun kompian tai et niin kun oon sen aikaisemminkin sanonu et joka lähtöön löytyy. Saman biisin aikana sä voit paljon erilaisia juttuja sinne."

5.4.4 Soinnut

Haastattelussa ilmeni, että opettajien pitää selvittää oppilaille miten ja mitä sointujen vaihtamisessa tapahtuu. Esiin tuli kolme asiaa, jotka parantavat sointujen sujuvaa vaihtamista:

1. Sormien tulee olla lähellä kieliä, vaikka kaikki eivät painaisikaan koko ajan. Lyhyen etäisyyden vuoksi sormien osumatarkkuus kielille on parempi ja sointujen vaihdosta tulee sujuvampaa.
2. Sormet viedään seuraavaan sointuun "hahmona" eli mahdollisimman pienin liikkein ja muutoksin. Sointuhahmossa sormien etäisyys toisiinsa pidetään samana, jos se on mahdollista.
3. Sormen tulee liukua, jos kahdella vierekkäisellä soinnulla on sama sormi samalla kielellä. Tällainen on esimerkiksi soinnun vaihto A-duurista D-duuriin, jossa 3. sormi liukuu toisesta välistä kolmanteen väliin.

Eräs opettajista oli kehittänyt espanjalaistyyllisen harjoituksen, jossa harjoitellaan sormien liuttamista. Siinä soitetaan kahta sointua, A-duuria ja samaa sointuhahmoa, joka liukuu puolisävelaskelta ylemmäs. Lisäksi hän kertoi, että oppilailla olisi huomattavasti helpompi vaihtaa sointuja, jos he malttaisivat soittaa niillä sormituksilla kuin ne on oppikirjojen sointutaulukoihin merkitty. Silloin oppilaat voisivat käyttää hyödyksi edellä mainittuja soinnunvaihtotekniikoita.

OP1: V: "Niin kuin äskenkin niille mä tossa sanoin, että älkää aina otta-ko niitä sormia pois edellisestä soinnusta ja sitten te arvailette seuraavaa sointua ja yksi sormi kerrallaan. Mä oon heti niin ku, että päätätte, että mä liikutan kaikkia sormia yhtä aikaa hitaasti. Se on paljon nopeampaa kuin sä liikutat kolmea sormea hitaasti. Niin se on vain yhden kolmasosan kestää se. Ja sitten se tulle paljon äkkiämmin."

OP4: V: "... mitä siellä vasemmassa kädessä ne sormet tekee. Ettei harjoitella pelkästään sointuja. Se tulee mulla, kun mä alotan jo alasteella. Ekaksi otetaan sormen liuttaminen. Mä lähen niin kuin siitä, että millätavalla sointu vaihtuu toiseksi soinnuksi."

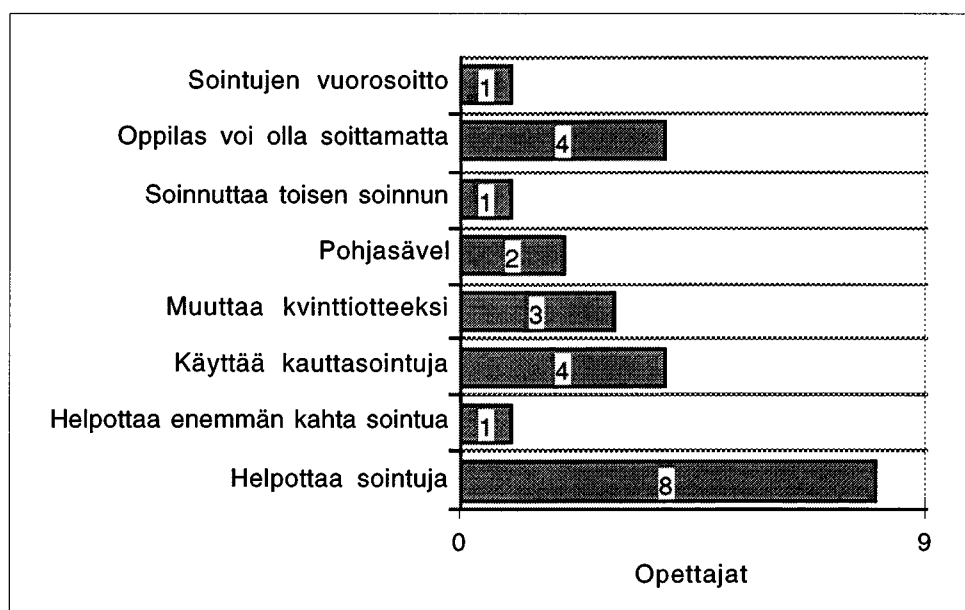
H: "Millä tavalla?"

V: "Siinä on eri tapoja. Ekana kappaleena meillä kolmannella luokalla aloitetaan vaan semmosta kappaletta, missä liutetaan A-duuri vaan puolisävelaskelta ylemmäs. Semmonen espanjalais-tyyppinen. Mä tein siihen semmosen oman kappaleen, kun ei sitä ollu, että ne oppi sen liuttamisen. Seuraavaksi ruvetaan vaihtamaan A-duurista vaikka D-duuriin niin, että se nimetön sormi liikkuu ja kaks sormee niin kuin tavallaan vaihtaa paikkaa. Sen jälkeen, kun tämä periaate on opittu, niin vasta aletaan laajentamaan sitä sointupohjaa."

OP8: H: "Eilen kerroit sitäkin, että sormet liikkuu hahmona?"

V: "Juu, kun vaihtaa sointua, ei hajota sitä palettia. Sitten kanssa ettei sojottais sormilla, vaan että ois lähellä kaulaa taisteluvälineissä. Mä teen esimerkiksi tätä harjoitusta. (näytti: aivojumppaa, jossa sormet ovat kaikki samalla kielelle omilla väleissä ja yksi sormi liikkuu kerrallaan seuraavaan väliin)..."

Haastattelujen mukaan D- ja A-duuri ja A-molli ovat toimivimpia sävellajeja yläasteen kitaransoiton opiskelun alkuvaiheessa. Näissä sävellajeissa voidaan käyttää paljon vapaita kieliä I-IV-V sointuasteissa. Haastatteluissa ilmeni viisi erilaista tapaa helpottaa sointuja niiden ollessa liian vaikeita oppilaille: muuttamalla sointu helpommaksi, muuttamalla sointu kauttasoinniksi, käyttämällä soinnusta kvinttisoitua, soittamalla soinnun perussävelen ja soinnuttamalla sointu uudelleen (kuvio 2).

Kuvio 2 Opettajien käyttämät menetelmät helpottaa sointuja

Kahdeksan opettajista helpotti sointua oppilaalle soitettavammaksi, joten vain yksi opettaja opettaa soinnut niin kuin ne ovat otetaulukoissa (kuvio 2 sivulla 64). Näistä kahdeksasta opettajasta vain yksi opettaja käyttää helpotettuja sointuja useimmasta kuin kahdesta soinnusta (kuvio 2 sivulla 64). Hänen mukaansa kahdella tai kolmella sävelellä oppilas pystyy soittamaan soinnun kannalta tärkeät sävelet: perussävel ja terssi, joihin voidaan lisätä kvintti tai lisäsävel. Ottamalla D-duurista 3. sormi pois saadaan Hm7/D, joka voidaan soittaa H-mollina (taulukko 1 sivulla 66). Hän painotti, että muutokset toimivat parhaiten, jos on muitakin soittimia mukana. Hän käyttää muutamalla äänellä rakennettuja sointuja myös siten, että useampi soittaja muodostaa soinnun. Yksi soittaja soittaa perusäänen ja muut tarvittavat lisäsävelet. Tämä opettaja pitää tällaisia didaktisia menetelmiä tarpeellisina, että mahdollisimman moni oppilas pystyy soittamaan kitaraa. Havainnoidessani kyseisen opettajan tunteja huomasin, että hänen muutoksensa toimivat erittäin hyvin. Hänen ryhmässään kaikki oppilaat pystyivät soittamaan, vaikka heillä olisi ollutkin esimerkiksi motorisia vaikeuksia, joita ei ollut kuitenkaan havaittavissa.

OP2: V: " ... ja sitten mä oon monesti miettiny sellasiaki ratkaisuja soinnuista, et tota mahollisimman vähillä äänillä sais oikeen kuuloisen soinnun, koska se motoriikka ei aina toimi vaihtaa niin ku kaikkia viittä neljää sormee siellä. Esim. hm, joka lähtee D duurista, sit otetaan yksi sormi pois niin siel on Hm7 soinnun sävelet jo valmiina. Et silloin kun on mukana muita soittimia mukana, basso äänet ni ei sun tartte soittaa kun jopa vain kahdella äänellä se sointu ... Musta se on kans semmone niin ku enemmän didaktiikan puolelle menevä juttu siis, jotta sä saat sen oppilaan mielekkäästi tekemään työtä, jos sen sormet ei taivu semmoseen isoon sointuun, niin sun pakko miettiä, et hetkinen mietitääs, et saisko se sen vähän helpommin. Tässä on näin helppo, jee !!!, tää kuuloistaa hyvältä näin ja oppilas innostuu taas sitte ihan eri tavalla."

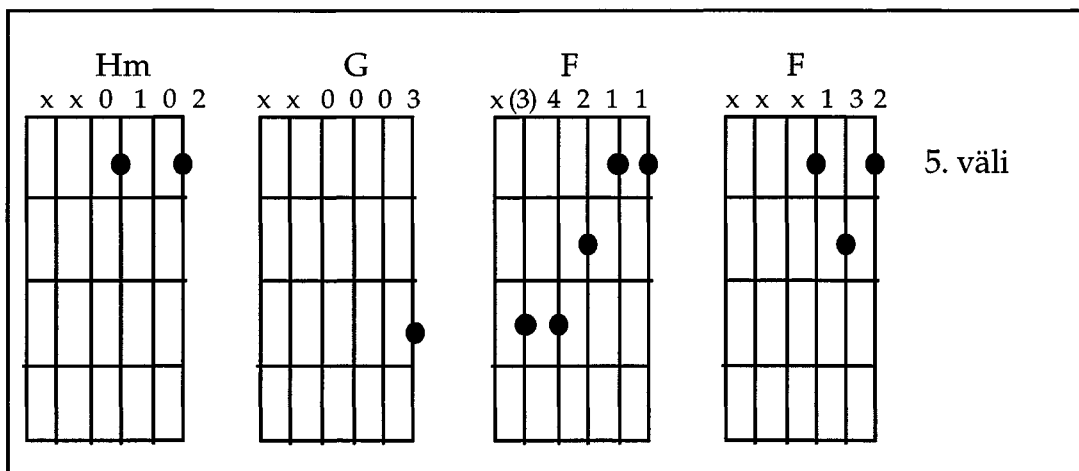
H: "Mites seiskojen kanssa, ku te soitatte bassoilla?"

V: Ja sitten mitä mä oon myöskin käyttäny seiskojen kanssa musi-soinnin yhteydessä ni ei sointuja vaan kaksi äänisiä, toinen soittaa perusääntä toinen soittaa esimerkiksi terssin päästä ihan

yksittäisiä säveliä. Kun ne tietää nyt kevät puolella neljänteen nauhaan asti kaikki sävelet mitä löytyy bassokielillä, tietää mis on bee mis on fis ja h. Niille voi kirjoittaa hyvin helposti lisä-ääniä sointumerkkien lisäksi kirjain merkinnöin sinne päälle. Se kuulostaa tosi kivalta."

Kuusi opettajista helpotti G-duurin neljällä ohuimmalla kielellä, jolloin 1. kieltä painetaan 3. välistä (taulukko 1). Tämä on heidän mukaansa tarpeellinen helpotus, koska moni oppikirjan kappale on D-duurissa, jossa IV aste on G-duuri. Oppikirjan otetaulukoihin G-duuri on tavallisesti merkitty soitettavaksi kaikilla kuudella kielellä. Kaksi opettajista helpotti F-duurin puolibarrena 1. välistä kuten normaali F-duuri, mutta 6. kieli jää kokonaan soittamatta (taulukko 1). Toinen heistä opetti F-duurin myös 5. välistä kolmella ohuimmalla kielellä. Eräs opettaja muutti H-duurin helpommaksi, jolloin sen voi soittaa H7:na. Hän kertoi sen olevan kuitenkin hieman vaikea sointu, koska siinä joudutaan käyttämään neljää sormea eikä siksi sovi aivan alkeisopetuksen soinnuksi.

OP5: V: "Pienikäiselle, kun noi seiskatkin saattaa olla joko metrisiä tai kaksi metrisiä, niin myös käden koko vaihtelee. Kyllä mä sit esimerkiksi G, siitä mä otan helpotetun version, että neljää kieltä vain."

Taulukko 1 Opettajien yleisimmin käyttämät helpotetut soinnut.

Neljä opettajista helpotti sointuja kauttasoinnuilla (kuvio 2 sivulla 64), jossa esimerkiksi Hm, F#m ja C#m soitetaan D/H, A/F# ja E/C#. Eräs opettajista helpottaa Hm myös Hm7/D, joka on sama kuin D-duuri, mutta 2. kielen sävel D onkin vapaa H. Opettajien mukaan näin voidaan jopa kolmella soinnulla soittaa vaativiakin ja useitakin sointuja sisältäviä kappaleita mm. Titanicin tunnussävel "My Heart Will Go On", jossa on Hm eli H/D. Eräät opettajat käyttivät tällaisista sointumerkinnöistä menetelmää, jossa toinen puoli luokasta soitti soinnun ja toinen puoli soitti bassosävelen.

OP1: V: "Mä käytän kunnan otteita. Mä en käytä lintsausotteita. G duuri on ainut, että mä jätän alakielet soittamatta. Ykköskielen kolmas väli vain painetaan. Se on semmoinen lintsausote, jonka mä.. muuten mä pyrin kunnan otteisiin. Paitsi sitten jos on fism tai hm niin silloin mä käytän A/fis eli mulla on basistit, jotka soittavat fissan ja kitaristit soittavat A, se on fism7. Ja hm mulla on D/H. Itse asiassa nää pystyy soittamaan aika paljon, kun niillä on jo A, E, D ja fism ja hm. Siitä lähtee jo aika monta biisiä. Menee hän cism sillälailalla, että E/Cis. Silloin kato se repertuaari kasvaa ihan hirveesti."

Kolmen opettajan mukaan myös kvinttiotteella voidaan helpottaa sointuja, koska oppilaiden tarvitsee seurata vain perussäveltä (kuvio 2 sivulla 64). Kvinttiotteista voi tehdä myös tabulatuurin, jos oppilas ei tiedä sävelten paikkoja otelaudalla. Kvinttiotteella soitetaan moni pop/rockkappale, joten se on hyvin tärkeää osata muutenkin. Sähkökitaralla kokeillessaan oppilaat voivat halutella kokeilla myös säröefektiä. Eräs opettaja kertoi, että oppilaat laittavat akustisen kitaran kielen väliin paperia saadakseen sähkökitaramaista säröä soittimensa ääneen.

OP5: V: "... "Every Breath You Take". Opetellaan se systeemi, että haetaan ensin se perusääni, seuraava kieli ja kaks nauhaa ylemmäs. Sitten dempattuna, se antaa aika hauskan, kun laittaa säröä. Se antaa aika hauskan rytmisen efektin siihen."

H: "Onnistuuko toi kaikilla?"

V: "Onnistuu, ei se oo paha. Ja sitten kun on opeteltu, että ne löytää oikeet äänet täältä. Samalla käyn tätä I-IV-V ajattelua, että sama suhde säilyy. (Näytti: Nosti aina puolikkaan ylöspäin). Kun esimerkiksi bluesia treenataan, tää on ihan ehdoton juttu. Kun ykkönen on tässä, IV löytyy seuraavilta kielitä ja V kaks nauhaa ylempää. Tällä päästään tällaseen, (näytti: shuffle bluesia kvinttisoinnulla)."

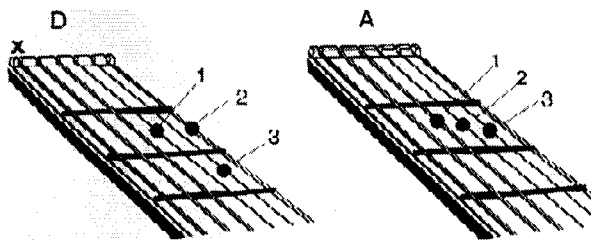
Kvinttioletta helpompi on soittaa pelkästään bassot eli perussävelet ja sointujen kauttasävelet. Tätä sointujen helpotusta käytti kaksi opettajaa (kuvio 2). Vain yksi opettajista pyrkii soinnuttamaan vaikean soinnun tilalle uuden helpomman soinnun sen sijaan, että helpottaisi alkuperäistä sointua (kuvio 2). Hän pitää tätä toisinaan hyvänä ratkaisuna, vaikka korvaava sointu ei olisikaan niin hyvä kuin alkuperäinen. Neljän opettajan mukaan oppilas voi toki olla soittamattakin, jos joku sointu on hänelle liian vaikea.

OP9: V: "Joskus oion. Oikomisella tarkoitan, että korvataan vaikeampi sointu jollakin helpommalla, jos suinkin saa jonkun järkevän soinnun tilalle. Siinä alkuvaiheessa. Se on soinnutusellinen asia sitten. Vaikkakin se tarkoittaisikin kompromissia huomompaan suuntaan."

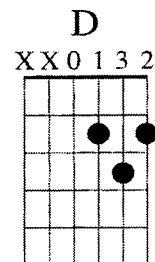
Eräs opettaja kertoi käyttäneensä sointujen vuorottelua (kuvio 2 sivulla 64), jossa oppilaat soittavat vain niitä sointuja, jotka hänelle määrätään. Hänellä oli erittäin hyvät kokemukset tästä menetelmästä, koska varsinkin alkuvaiheessa oppilas ehtii vaihtamaan soinnut paremmin. Soitettava kappaale kuulostaa kuitenkin hyvältä. Oppilaat harjoittelevat samalla nuoteista seuraamista.

OP6: V: "Alkuvaiheessa mä oon käyttäny sitä, että jos vaikka kolmen soinnun kappale ni jaetaan luokka kolmeen osaan. Yksi ottaa siitä sen D-duurin, yksi ottaa G-duurin ja yksi ottaa sen A7. Sitten mennään kappaletta läpi ja sitte aina oman soinnun kohdalla porukka soittaa. Tämmönen ensimmäinen tutustuminen. Siinä tulee just se tunne, että saadaan jotain aikaan jo ensimmäisellä kerralla."

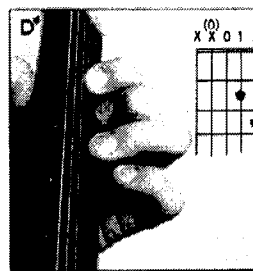
Sointujen näyttämisessä opettajilla oli käytössä monia tapoja. Joissakin kouluissa musiikkiluokan seinillä oli suurikokoiset sointutaulukot keskeisimmistä soinnuista. Havaintojeni perusteella tämä oli hyvä ratkaisu, koska oppilaat pystyivät käyttämään niitä hyvin nopeasti sointujen tarkistukseen. Opettajat käyttivät paljon myös taulua ja piirtoheitintä. Havaintojeni mukaan valmiit kalvot olivat nopea tapa sointutaulukoiden näyttämiseen. Piirtoheitin oli usein sellaisessa paikassa, että sen jatkuva päälläolo häiritsi muuta tuntityöskentelyä. Tunnin aikana tehtävät taulukot veivät hieman aikaa, mutta oppilaiden huomio kohdistui niihin parhaiten. Oppilailla oli käytössään myös oppikirjat ja omat vihkot, joissa oli tarvittavista soinnuista sointutaulukot. Niiden yhteydessä opettajat käyttivät yleensä lisäselvitykseksi taulua tai kalvoa kirjoittamalla soinnut myös niihin. Eräs opettaja oli huomannut, että sointutaulukoiden vinoon merkitseminen (kuva 14) helpottaa oppilaalle soinnun omaksumista. Hänen mukaansa joissakin oppikirjoissa käytetään tällaista merkitsemistapaa, mutta suurin osa kirjoista merkitsee taulukot suoraan (kuva 15). Jotkut oppikirjat käyttävät myös kuvallisia sointutaulukoita (kuva 16). Niissä on kuva soittajan silmin katsottuna. Täten on pyritty helpottamaan oppilaiden sointujen hahmottamista.

Kuva 14 Vino sointutaulukko
(Juutilainen - Kukkula 1995, 29).

Kuva 15 Suora sointutaulukko
(Kangas - Suomela 1999, 2.)

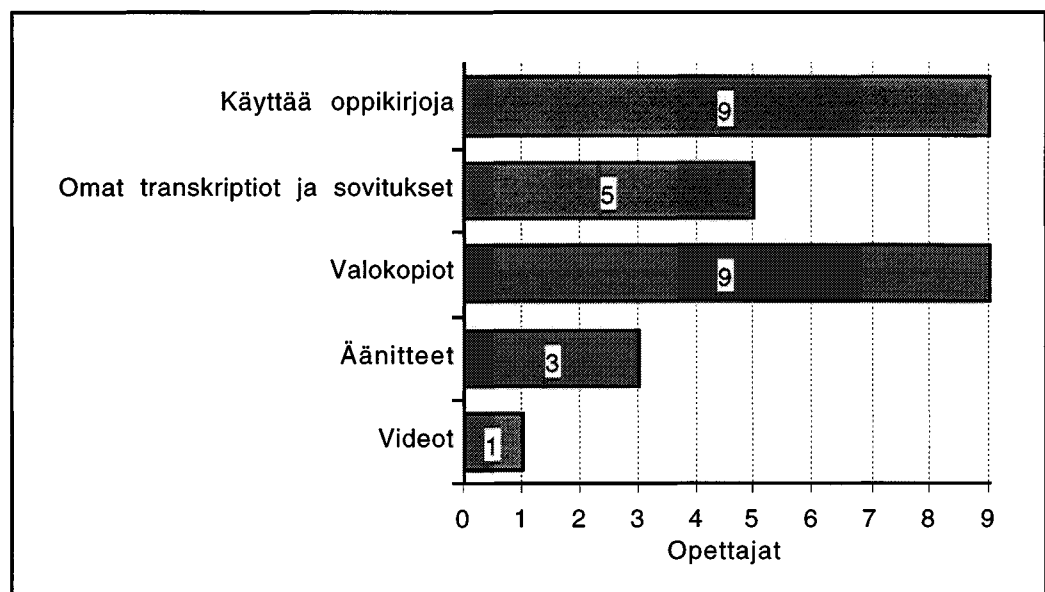

Kuva 16 Kuvallinen sointutaulukko
(Kasper E. - Lampila R. -
Tikkanen R. 1987, 214).

5.4.5 Opetusmateriaali

5.4.5.1 Oppikirjat

Opettajat pitävät oppikirjoja hyvinä apuvälineinä kitaransoitonopetuksessa (kuvio 3). He käyttävät säännöllisesti oppikirjoja opetuksessaan. Heidän mukaansa kirjoissa on kohtuullisen hyviä kappaleita ja ne ovat riittävän erityyppisiä. Kappaleiden sävellajien valinnoissa kitara on otettu kiitettävästi huomioon. Oppikirjojen uusimmat pop- ja rocktyyppiset kappaleet ovat luonnollisesti muutaman vuoden takaisia hittikappaleita, mutta joukossa on aina myös ikivihreitä. Opettajat kiittelivät kirjojen selkeitä sointukuvioita. Eräs opettaja painotti eri musiikkioppikirjojen tuntemusta, koska opettajan tulisi tietää, mistä hän löytää etsimänsä asian. Kaksi opettajista ovat tehneet oppilaille monistevihkon, koska heillä ei ole omia oppikirjoja. Vihkossa on kitaran osat, kielet, sointuja ja muita ohjeita. Näin oppilailla on mahdollisuus harjoitella kitaransoittoa myös kotona.

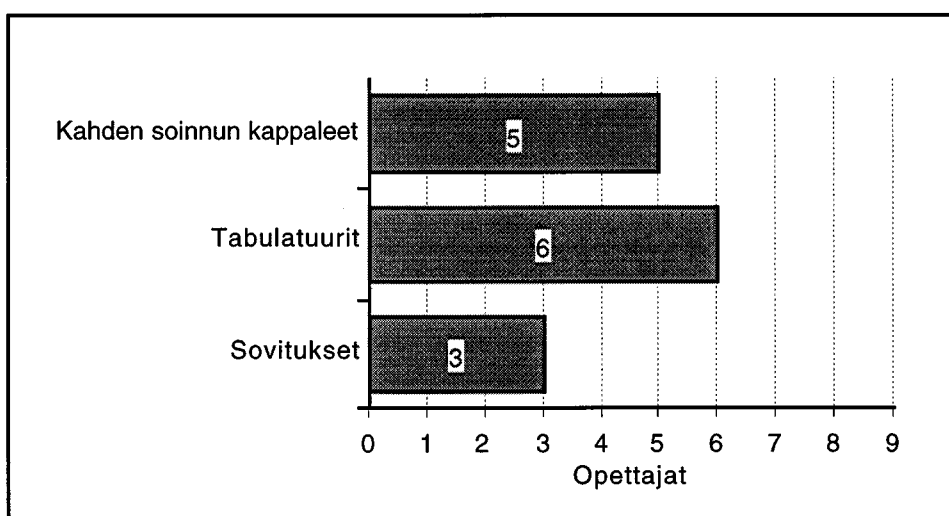
Kuvio 3 Opettajien käyttämä opetusmateriaali kitaransoitonopetuksessa

Viisi opettajaa yhdeksästä kaipasi kirjoihin enemmän kahden soinnun kappaleita, jotka olisivat myös melodisesti hyviä (kuvio 4). Oppikirjojen kappaleiden sointujen lukumäärä kappaletta kohden kasvaa opettajien mukaan liian nopeasti kirjan edetessä. Opettajat joutuvat näin etsimään kitaran alkeisopetukseen hyvin nopeasti lisää materiaalia muualta. Eräs opettaja epäilikin omien oppilaittensa taitotasoa muiden koulujen oppilaisiin nähden, koska tavallisesti hänen oppilaansa eivät pysty soittamaan kitaralla kuin muutaman 8.-9. luokan oppikirjojen kappaleista.

OP7: V: "Niissä saisi olla vielä enemmän yksinkertaisilla soinnuilla meneviä mukavia kappaleita. Mä en ole varma, että edetäänkö muualla niin hirveesti, että ne pystyy soittamaan muka mitä näyttää kasin ja ysin kirjassa vaadittavan. Normaali luokka ei mulla ainakaan pysty. Siellä pystyy soittamaan ne, jotka soittaa muutenkin kitaraa. Mitä me mennään luokkana eteenpäin, ne on liian vaikeita. Mun mielestä ei voi edetä 8.-9. luokan kirjan mukaan. Ne on liian vaikeita. Jos me lauletaan ja muutama vain soittaa. Silloin saattaa toimia. Mutta mun valinnaisryhmällekkin on ne liian vaikeita. Ei siellä hirvittävän montaa niitä soitettavia kappaleita oo."

H: "Kuitenkin sä käytät niitä paljon?"

V: "Kyllä, mutta kaivan sitten monisteita ja etin muualta, etten käytä kuitenkaan pelkästään koulukirjoja."

Kuvio 4 Opettajien mainitsemat puutteet oppikirjoissa

Kuusi opettajista oli huomannut tabulatuurin käyttökelpoisuuden koulussa, mutta oppikirjoissa niitä on liian vähän (kuvio 4 sivulla 71). He tekevät tabulatuurit pääasiassa itse tai saavat monisteina esimerkiksi kollegoiltaan. Muut opettajat eivät käyttäneet tabulatuuria, koska eivät itse hallinneet riittävästi sen lukemistaitoa.

- OP3: V: "Tabulatuureja, mutta en ole tehny. En välttämättä osaa itte edes lukea. Hankala opettaa, kun se ei ole itelle selvä. Selvät sävellissä oli Moottoritie on kuumaa tabulatuuri."
- OP8: H: Oppikirjat?
- V: "Kyllä kirjoja tulee käytettyä ... Joo, tekijät on pyrkiny rakentaa niitä sillälaila, että sen näkeekin, että niitä pystyy soittamaan myös kitaralla. Ainakin osan."
- H: "Mitä oppikirjoissa on parantamista kitaran nähden?"
- V: "Tabulatuureja vois olla enemmän. Niitä on jonkin verran, mutta vois olla lisää."
- H: "Entä sointutaulukot?"
- V: "Niitä on aika paljon. Täytyy kyllä sanoa, että kirjojen sointutaulukoita tulee aika harvoin käytettyä, että mä vedän niitä aika nopeesti taululle."

Oppikirjoissa ei ole haastattelujen mukaan juurikaan kitaralle tai kitararyhmälle tarkoitettuja sovituksia. Kolme opettajaa piti tärkeänä, että kirjoissa on sovituksellisia vinkkejä (kuvio 4 sivulla 71), koska kaikilla opettajilla ei ole hyvää kitaransoittotaitoa. Niitä saisi näiden olla kuitenkin enemmän. Kitaralle on usein laitettu komppivihjeeksi 1/8 -komppi. Eräs opettaja on huomannut, että toisinaan on vaikea tulkita kitaran soitusvihjeistä soite- taanko komppi esimerkiksi avosoinnuilla, kvinttiotteella vai demppaamalla.

- OP4: V: "Mä käytän paljon soittopohjana. Positiivisena se, että siellä on materiaalia paljon, laajasti, mutta sovituksia enemmän kaipaa."
- OP6: V: "Ainahan se on parantamisen varaa, jos suurennuslasilla katsoo. Kitaralla on aika usein vaan, että soittaa kahdeksasosia ja on vain sointumerkki päällä. On jätetty sitten tulkintavaralle, että

soitetaanko avosoinnalla vai kvinttiosotteella. Eipä siihen pienen laatikkoon paljon muuta mahdu, kun se on yhden tahdin mittainen tai kahden, että näin pitäis koko laulu säestää. On siellä joskus, että A-osassa näin ja B-osassa vaihtuu. Kyllä se on pakonsanelema juttu, että jos sen laulun yrittää yhdelle aukeamalle saada ei siihen suuri ohjeita laiteta."

5.4.5.2 Muu materiaali

Viisi opettajista tekee itse transkriptioita uusista kappaleista, joita ei ole vielä oppikirjoissa (kuviot 3 sivulla 70). He tekevät itse myös sovituksia. Opettajat kertoivat käyttävänsä pääasiassa muuhun opetukseen tarkoitettuja transkriptioita ja sovituksia myös kitaran opetuksessa, jos kappaleet soveltuvat kitaralle hyvin. He tekevät niitä harvoin vain kitaraopetusta varten. Oppilaat tuovat usein levyjä, joissa on kappale, jonka kitarariffin he haluaisivat soittaa kitaralla. Jos nuottia ei ole helposti saatavilla, opettajat tekevät transkription ja nuotin mieluummin itse. Opettajat käyttävät opetuksessaan paljon myös valokopioita kollegoiden tai ystäviensä tekemistä transkriptioista ja sovituksista.

OP8: V: "Teen, mutta tähän kitaraopetukseen tulee plokattua aika vähän, että enemmän tonne bändikurssin puolelle. Jos ne sitten käy kitaran, niin käytän. Kitaralle valitsen kappaleen oikeastaan vain sen mukaan, mikä on järkevää sen työn etenemiseksi. Bändikurssilla sen mukaan, että ne miellyttää oppilaita."

Näiden viiden transkriptioita tekevien opettajien mukaan varsinkin uusimpia kappaleita täytyy nuotintaa itse, koska oppikirjoissa ei ole niitä vielä ja muiden kaupallisten nuottien sävellajeja ei ole mietitty koulukäyttöön tai varsinkaan kitaralle. Neljän muun opettajan mielestä ilman omia transkriptioitakin tulee mainiosti toimeen, koska oppikirjoissa on hyviä kappaleita. Uusista kappaleista saa monisteita opettajakollegoilta ja ystäviltä niin pal-

jon ettei ole välttämätöntä kirjoittaa itse. Kahdella opettajalla oli vaikeuksia kirjoittaa kappale nuoteille levyltä ja siihen kului liian paljon aikaa, joten he olivat katsoneet parhaimmaksi etsiä valmiita nuotteja.

Erään opettajan mukaan transkription tekemisessä sävellajin tulisi olla sellainen, että siinä on yhdestä kolmeen ylennysmerkkiä. Laulumelodia kannattaa kirjoittaa pelkistettyyn nuottikuvaan, koska melodian fraseeraus tulee tyylin mukaan. Alla on esimerkki, millainen työskentelytapa hänellä on nuotintaessaan kappaletta.

OP2: V: "Semmone ohjenuora pitää olla, et mahdollisimman pelkistetyksi tekee sen nuottikuvan, fraseeraukset tulee sitten tyylin mukaan. Et kyllä mä niin ku koko ajan kirjoitan. Nyt viimeksi Ultra Bra. Et semmosta ajankohtaista matskua ainoastaan siten, et ku sä ite kirjoitat. Ei niitä saa nuoteilla. Ne tulee aina viiveellä tai sitten, kun sä saat sen nuotin, se on varmasti eri sävellaji tai väärä sävellaji niille oppilaille. Sitten pitää aina miettiä, mitä se biisi palvelee, palveleeko se laulamista, soittamista. Silloin pitää miettiä sävellajit sen mukaan. Jos me soitetaan kitaraa, se ei voi olla B duurissa, es eikä C duurissakaan, koska F duuri on äärimmäisen vaikea sointu eli silloin lähdetään liikkeelle D, A duurista, joskus G duurista, mutta silloin menee melodiat taas vähän riippuu biisistä. Mutta risti sävellajeja kaks tai kolme ristiä. Ja sitten tietysti jos lauluun tähdätään niin sitten mietitään sitä aluetta ettei se mee liian korkeelle ja silloin siellä voi tulla sellasia sävellajeja mitkä ei kitaralle oo niin antosia. Mut sekin on aina kompromissi. Jos sä niitä kirjoja oot tutkinu niin seiskan kirja kulkee, lähestulkoon kaikki biisit on D tai A ihan pelkästään sen takia että ne pystytään soittamaan kitaralla."

Kolme opettajista kertoi käyttävänsä äänitteitä kitaranopetuksen yhteydessä (kuvio 3 sivulla 70). Heidän mukaansa oppilaiden tulee saada kuulokuva kitarasoundeista ja soittotyylisiä varsinkin silloin, jos opettaja itse ei osaa havainnollistaa asiaa. Opettajat käyttivät videoita hyvin vähän. Vain yksi opettajista kertoi näyttäneen vanhoja rockvideoita kuten Led Zeppelin, Eric Clapton ja Jim Hendrix (kuvio 3 sivulla 70). Hänen mukaan videoilla pystyy näyttämään tyylin äänitettä paremmin, koska visuaalisuus on mukana. Eräs opettaja katsoisi, että videot eivät motivoi oppilaita enää samalla tavalla kuin jokin aika sitten, koska oppilaat katsovat paljon televisiota myös vapaa-aikanaan.

5.4.6 Kitaranopetukseen soveltuva ohjelmisto

Haastattelussa todettiin, että kitaralle on vaikeaa löytää käyttökelpoisia kahden soinnun kappaleita, jotka olisivat myös melodisia. Eräät opettajat olivat etsineet tällaisia kappaleita ja ovat olleet yhteydessä oppikirjojen tekijöihin.

- OP1: V: "Niin joo niitähän on sellasia "Memphis Tennessee", "Aiko Aiko", "Valaiskoon", "Get Back". Siiten on kansanmusiikkia. Ensi tunnilla mä aion soittaakin niitten kanssa kansanmusiikkia. Tavallaan sama mitä äskesen ryhmä kanssa et kerrataan jo opituja sointuja. Nyt mä en jaksa enää mitään rännätänttä bluesia. Aion ottaa Kaarevanvalssia ja Nuuskapolkan ihan oman mielen-terveyden vuoksi. Toinen menee kolmesta soinnusta. La Paloma menee kahdesta. Valaiskoon on kuoro biisi, joka tehtiin johonkin yhteiskeräykseen. Fleetfood Macin biisi on myös kahden soinnun kappale "Albatross", siinä on se teemakin alussa."

Taulukoissa on opettajien mainitsemia kappaleita, joita he tavallisesti käyttävät kitaraopetuksessaan. Opettajien oli hieman vaikea muistaa hyväksi havaitsemiaan kitarakappaleita ja siksi luulenkin, että heiltä jäi joitakin kappaleita mainitsematta. Nämä kappaleen ovat pääasiassa heidän viime aikoina käyttämiään. Taulukossa 2 on esitettynä kahden soinnun kappaleita ja taulukossa 3 olevissa kappaleissa on sitten useampia sointuja. Taulukossa 4 on melodian- tai riffinsoittokappaleita. Useimpia melodiakappaleita voidaan soittaa sekä diskanttikielillä että bassokielillä.

Kahden soinnun kappaleita:	
<u>Nimi</u>	<u>Säveltä/esittäjä</u>
Aiko Aiko	Ultra Bra
Albatross	Fleetfood Mac
Blues	Trad.
Get Back	The Beatles
Hepokatti	Amerikkalainen kansanlaulu
Kaarevan valssi	Suomalainen kansansävelmä
La Paloma	S. De Yradier
Memphis Tennessee	Chuck Berry
Nuuskapolkka	Inkeriläinen kansansävelmä
Valaiskoon	Jaakko Löytty
Yksi pieni elefantti	Kansansävelmä

Taulukko 2

Kahden soinnun kappaleita

Nimi	Säveltä / esittäjä	Nimi	Säveltä / esittäjä
15. yö	Juice Leskinen	Proud Mary	CCR
As Tears Go By	The Rolling Stones	Rafaelin enkeli	Pekka Ruuska
Black Magic Woman	Fleedfood Mac	Sambalele	Brasilialainen kansansäv.
Blowin' In The Wind	Bob Dylan	Shuffle blues	Trad.
Bolleo (5)	Nirvana	Sinä lähdit pois	Ultra Bra
Eine Kleine Nacht Musik	W.A. Mozart	Smoke On The Water	Deep Purple
Every Breath You Take (5)	The Police	Stairway To Heaven	Led Zeppelin
Gymnopedie	E. Satie	Sweet Home Alabama	Lynyrd Skynyrd
Hymyhuulet	J. Lieber-M. Stoller	Syksyn sävel	Juice Leskinen
Hyvää yötä ja huomenta	Don Huonot	Tahdon rakastella	Pelle Miljoona
Kolme Cowboyta	J. Karjalainen	sinua (5)	
Kulman kundi	CCR	Tears In Heaven	Eric Clapton
Lapsuuden sankarille (5)	Miljoonasade	Tonava kaunoinen	Johann Strauss
Mies, jolle ei koskaan	J. Karjalainen	Wonderful Tonight	Eric Clapton
tapahdu mitään		You'll See	Madonna
Minä tiedän	Peter Ohls		

Taulukko 3 Useampia sointuja sisältäviä sointukappaleita (5 = kvinttisointusäestys)

Nimi	Säveltä / esittäjä
50-luvun rockin bassokulkuja	Trad.
Air	J.S. Bach
Down On The Corner	CCR
Egyptian Reggae	Jonathan Richman and the modern lovers
I Will Stay riffi	Hurriganes
Minä tiedän	Peter Ohls
Moottoritie on kuumaa riffi	Pelle Miljoona
Muukalainen	Trad.
Kaanon	Pachenbel
Piippolan vaarilla oli talo	Englantilainen kansanlaulu
Syksyn sävelen soolo	Juice Leskinen
Tonava kaunoinen	Johann Strauss
Wonderful Tonight soolo	Eric Clapton

Taulukko 4 Melodian ja riffien soittokappaleita

Varsinaisia näppäilykappaleita mainittiin kolme (taulukko 5). Kappaleet "Stairway To Heaven" ja "Tears In Heaven" ovat pidemmällä oleville oppilaille. Kaksi opettajista ovat opettaneet oppilailleen kappaleiden alkuperäiset näppäilykuviot. Eräs opettaja oli tehnyt ystävänsä kanssa näppäilysovituksen kappaleesta "Muukalainen". Näppäilyyn pääperiaate on esitetty esimerkin 3 näppäilykuviossa 2 (sivu 60).

Nimi	Säveltä / esittäjä
Muukalainen	Trad.
Stairway To Heaven	Led Zeppelin
Tears In Heaven	Eric Clapton

Taulukko 5 Opettajien mainitsemia näppäilykappaleita

5.4.6.1 Ohjelmiston valintaperusteet ja merkitys oppilaiden motivaatioon

Opettajien mukaan olisi ihanteellista, jos valitun kappaleen voisi sekä laulaa että soittaa eli oppilaat pystyisivät säestämään laulua, melodia tai itseään trubaduurimaisesti. Kitaralle sopivat sävellajit G-, D- ja A-duurit sekä A-molli ovat helpoimmin toteutettavissa myös muilla soittimilla. Opettajien mukaan kappaleen merkitys oppilaiden motivaatioon on merkittävä ja se on myöskin helposti havaittavissa musiikintunnilla. Rock- ja popmusiikin ollessa oppilaiden suosituinta musiikkia, pelkkä klassinen kitaramusiikki ei motivoisi koulussa. Silti opettajat mainitsivat käyttävänsä kitaraopetuksessaan myös muitakin tyylejä kuten klassista, kansanmusiikkia ja jazzia. Haastatteluissa pidettiin tärkeänä, että kitarakappaleet tulisi valita niin, että ne olisivat myös välillä haastavia. Oppilaita ei kuitenkaan pitäisi jatkuvasti miellyttää, vaan on soitettava edistymistarkoitukseen valittuja kappaleita ja välillä mielenvirkistyskappaleita. Yleensä opettajat valitsevat soitettavat kappaleet, mutta myös oppilaiden toiveita otetaan huomioon, jos ne on mahdollista koulussa toteuttaa.

- OP1: V: "Mehän soitetaan joskus kitaralla "Eine Kleine Nacht musik". Sointukierrot on kiertäny, ne on soittanu ja toiset soittanu melodian. Mä oon sanonu, että koskaan te ette voi soittaa suuressa kamariorkesterissa, mutta nytpä ootte soittanu. Tällasta se on, tällaselta se tuntuu. Kyllä me on soitettu "Tonava kaunoinen" kitaraabiisi mitä soitetaan, Järnefeltin "Berceuce", Erik Satie "Gymnopedie". Se on soitettu, majseiskat soi kuule kauniisti. Kaikkia tällasia, ihan kuule päättömiä välillä. Mielikuvitus on vain rajana, mitä siellä vois soittaa. Kaikkee tällasia, et musta ei pidä niin sellasta, et se on vaan hepokatti maantiellä poikittain osastoa."
- OP4: V: "Kyllähän se on selvä, että tänä päivänä toi pop-rock on semmonne kyllä mä oon sitä mieltä, että jos mä oisin lähteny kitaransoittoa klassiselta pohjalta, ei tästä ois mitään tullu. Kyllä ne tykkää siitä, et se on."
- OP5: V: "Kyllähän kappaleen merkitys on suuri, ratkaseva. Palautetta saa. Kyllä sen kuulee ja näkee, kun ne haluaa tehdä sellasta, mistä ne tykkää. En mä nyt sillälaila haluaisi sanoa, että pitäisi niin lähteä miellyttämään, ei siitä ole kysymys. Välillä haasteellisia ja klassista, joka ei ole aina kaikille sitä mielekästä."

- OP8: V: "Kyllähän sillä kappaleella varmaan on merkitystä, mutta mun noilla kitarakursseilla tehdään töitä hikihatussa ja kyllä sen merkitys, että onko se hittibiisi vai ei, se on vähäisempi kuin jollain muulla tunnilla. Seiskoille, jos vie sellaisen biisin, josta ne ei tykkää, se kaatuu siihen koko homma. Ja taas toisin päin, jos ne tykkää, ne tekee sitä sydän palaen. Kitarabiiseissä ei niinkään. Mutta kyllä mä aion esimerkiksi sen Titanic biisin tarkastaa, mitenkä käyttökelpoinen se ois kitaralle. Siinä ois sellaisia elementtejä, mitkä sopisi kitaralle."

Monessa suosituissa pop/rock-kappaleessa kitaralla on keskeinen osa. Opettajien mukaan oppilaat ovat erittäin motivoituneita opiskelemaan kitaraa, koska haluavat itse oppia soittamaan näitä kuuntelemiaan kappaleita. Tällaisia kappeleita ovat esimerkiksi Don Huonojen "Hyvää yötä ja huomenta", Deep Purplen "Smoke On The Water", jossa kitaralla on keskeinen riffi sekä Celin Dionin "My Heart Will Go On", jossa monet voivat kokea "Titanic" -elokuvan tunnelman uudestaan. Oppilaita motivoi soittaa sellaisia kappaleita, jotka he pystyvät soittamaan sen oikeassa tempossa.

- OP1: V: "... hirveen innokkaasti ne haluaa kokeilla. Tää on ollu kova sana. Niin ku mä sanoin meillä on ollu hevi viikko menossa täällä. Tätkin kun mä tein, niin mä ajattelin, että kaikilla luokilla vaan läpi ja siinäpä saavat vaan soittaa. Mielellään soittavat ... Yleensä niillä on hauskaa. Tää "Smoke" on jotenkin hauska vaikkei se kuulostaakaan Deep Purplelta varsinkaan laulu. Siinä on jotenkin, et ne heittäytyy siihen sillälaila, että tää on jotenkin hupaisa juttu... "

5.4.6.2 Apuvälineet kappaleen havainnollistamiseen

Opettajat mainitsivat erilaisia tapoja havainnollistaa kappale oppilaille. Opettajista viisi pyrkii välttämään nuoteista soittamista kitaransoiton opiskelun alkuvaiheessa (kuvio 5 sivulla 80). He näyttävät kappaleen soinnut ja sointu- taulukot taululla ja kalvolla, jolla voidaan helposti näyttää myös kappaleen sanat. Silloin soinnut ovat useimmiten sanojen yläpuolella sillä kohdalla, millä sointu vaihtuu. Eräs näistä viidestä opettajasta oli havainnut, että soinnut

on hyvä laittaa kalvon keskikohtaan, jolloin sointukulku näkyy koko ajan, vaikka kalvoa joutuisikin välillä siirtämään sanojen vuoksi. Kappaleen sointukulku voidaan kirjoittaa taululle, kalvolle tai paperille. Silloin merkitään pelkät soinnut ja tahtiviivat eikä sanoja lainkaan. Eräs opettaja tekee usein kitaristeille lisäksi oman "komppilapun", jossa on pelkät soinnut ja tahtiviivat, mutta tarvittaessa myös rytmisiä merkintöjä. Hän pyrkii näin välttämään nuottien melodiasta johtuvia rakenteellisia hyppyjä kitaristien sekä muiden bändisoittimien osalta. Hän käyttää nuotteja silloin, kun kappaleen rakenne on merkitty siihen selkeästi. Hän painotti, että komppilappuja ei saa tehdä kuitenkaan liian usein vaan myös nuoteista seuraamista tulisi opettaa.

OP2: V: "Hyvin useesti mä kirjoitan taululle, vaikka olis kirjassaki soinnut. Mä laitan sen sillee selkeesti taululle. Niitten on kaikkien helppo kattoo sieltä. Aina otelauta mukaan, mis on ne äänet mitä tarvitaan, bassolle."

OP8: V: "...Joskus on pelkät komppilaput, jossa on soinnut ja tahdit. Ehkä joitain rytmisiä merkintöjä siellä täällä. Basistille ja kitaristille on helpompaa kirjoittaa joku 12-tahdin blues tolla tavalla, mutta jos sulla on laulaja tai solisti, niin sitte siellä saattais olla ykkös maali ja kakkos maali, A- ja B-osaa, mutta se komppi jyläis ihan niinku samaa. Silloin mä annan eri nuotit ehkä kitaristille ja basistille."

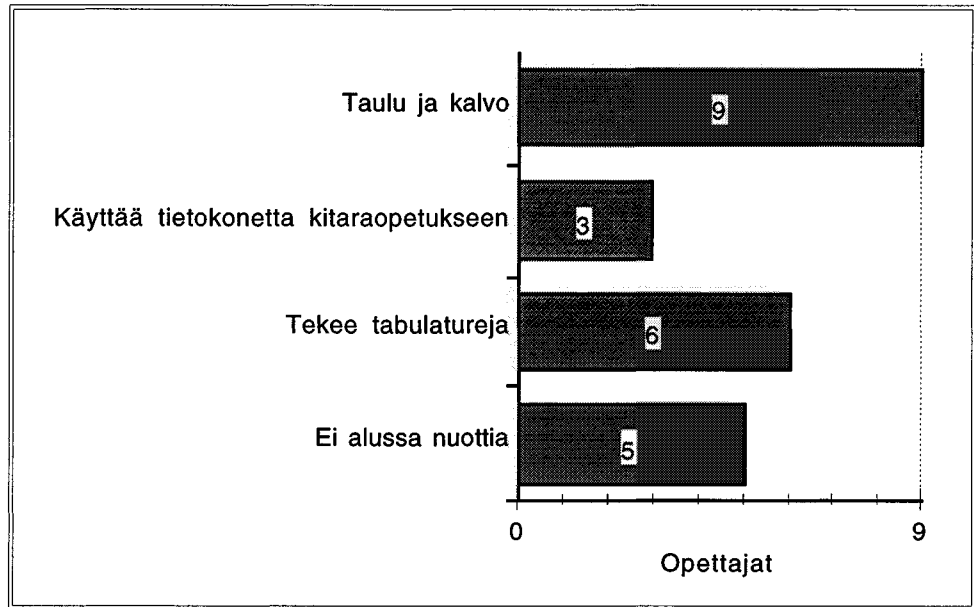
H: "Onko siinä mitään eroa, jos ne katto taululta tai nuotista?"

V: "Ainakin se, että taululle sä pystyt näyttää, missä ne on menossa kaikille yhtä aikaa. Se on joskus aika oleellista. Vaikkei sitä arvaiskaan taululta tai kalvolta pystyy näyttää niinku. Oon huomannu, että biisi menee ihan hyvin kun näyttää. Sitten kun lähet soittaa jotain tamburiinia, yhtäkkiä ei toimikkaan. Basisti on ihan kuutamolla. Meikäläisittäin luulisi, että kun soitat ton sen jälkeen tulee toi ja sitte tulee toi. Vaikka ei olisi vaikeita rakenteitakaan, ne vaan onnistuu jotenkin putoomaan siitä."

OP9: V: "Jos on sellainen laulu, että se on tuolla kirjassa, ni silloinhan niitä sanoja on turha kirjoittaa sinne kalvolle vaan sinne kirjoitetaan kitaraa varten se sointukaavio. Sitten jos lauletaan samalla, ni sanat pitää olla lähellä sointuja. Jos vaikka lauletaan jotakin kansanlaulua. Mä kirjoitan sanat sinne kalvolle ja sointukaavion sinne sivuun. Ei siis sanojen sekaan. Joskus niinkin. Jonnekin sinne keskelle. Siinä on sellainen käytännönkin seikka, että jos joutuu nostamaan tai laskemaan kalvoa ettei se sointukaavio mee näkymättömiin sitten."

H: "Oot havainnu hyväksi näyttää kalvolle?"

V: "Kyllä ehdottomasti. Harjoittelu on yhtenäisempää kuin jos kaikki kattois kirjasta. Mutta ei oo mitään estettä kattoo kirjasta, jos kappale on kirjassa."

Kuvio 5 Opettajien havainnollistamistapoja kappaleiden opettamisessa

Haastattelujen mukaan kalvoa ja taulua käytettäessä oppilaat katsovat kaikki samaan paikkaan, josta opettaja pystyy näyttämään kaikille yhtä aikaa, missä kohtaa kappaletta mennään. Oppilaan yksi keskeinen virheen mahdollisuus voidaan näin minimoida. Eräs opettaja käyttää kapellimestarin nimitystä esimerkiksi sellaista oppilaasta, jolle ei riittänyt kitaraa ja hän näyttää muille oppilaille kalvolta tai taululta, missä kohtaa kappaletta edetään. Opettaja on todennut kapellimestarina olemisen auttavan oppilasta kappaleen seuraamisessa, kun kapellimestaria vaihdetaan ja hän menee jälleen itse soittamaan. Kapellimestarina ollessaan oppilaan tarvitsee keskittyä vain yhteen asiaan eli seuraamiseen.

OP1: V: "... Jos kitaroita ei riitä kaikille, niin joku joutuu kapellimestariksi. Kun se näyttää itse, se tuntuu joillekin selviävän, että hei näin se meneekin. Kun ne käy itte näyttämässä, ne huomaa, että tosiaan ne tahdit vilisee tällasella nopeudella."

Neljä opettajista jakaa heti oppilaille nuotin. Heidän mukaansa oppilaat oppivat hyvin nopeasti seuraamaan kappaletta sanojen avulla. Nuottien jakaminen on tarpeellista, koska oppilaiden joukossa saattaa olla sellaisia, jotka jo hallitsevat nuottien seuraamisen hyvin. Opettajat kirjoittavat nuottiin kappaleessa tarvittavista soinnuista taulukot. Eräs opettaja kirjoittaa jokaisen soinnun päälle kyseisestä soinnusta taulukon. Opettajat kertoivat kirjoittavansa sointukulun ja sointutaulukot usein myös taululle, vaikka ne olisi nuotissakin.

- OP4: V: "Mä jaan aina nuotit ja tietenkin noita sointukaavioita. Useimmiten mä laitan ne sinne nuotteihin valmiiksi, että ne oppii lukemaan ne soinnut. Sitte jonkun verran oppilaat vaatii näitä tabulatuureja joissakin biiseissä. Joskus mä niitä väännän."
- OP6: V: "Kyllä mä yleensä nuotit annan, koska siellä on aina joukossa iso osa, jotka hallitsee niistä ainakin jotakin. Melodiasta käsitys, että meneekö ne ylös vaiko alaspäin. Se auttaa siinä tilanteessa ja sitte siinä on ne sointumerkit, joista ainakin iso osa älyää ainakin, että mikä sointu pitäis vaihtua, ni seuraa sanojen mukaan. Se on siinä tukena ja turvana. Mutta sit siinä harjoitusvaiheessa, kun siinä niitä ensimmäisiä sointuja kokeillaan ja yritetään vaihtaa ni kun mä pianolla soitan kappaleen melodian, ni mä aina huudan sitte pikkusen etukäteen, että mikä sointu vaihtuu nyt seuraavaksi. Kyllä mä siihen nuottikuvaan on turvautunu kovasti. Tabulatuurijutuissa mä oon sitte aina tehny ne pikkumonisteen palasiksi aina etukäteen, joita jaan sitten, että saavat kotona sitten kellä on siihen mahdollisuus harjoitella ja sitte seuraavalla kerralla harjoitellaan uudestaan."

Kuusi opettajista käyttää tabulatuuria melodian, bassokuvioiden, kvinttisointujen ja riffien opetuksessaan (kuvio 5 sivulla 80). He ovat todenneet tabulatuurin olevan erittäin nopea tapa opettaa oppilaille uusi kappale, koska kitaransoitossa nuotintaitoisia oppilaita on hyvin vähän. Tabulatuuri mahdollistaa kitaran monipuolisen käytön luokkaopetuksessa. Toisten oppilaiden soittaessa esimerkiksi bassosäveliä ja sointuja, pidemmällä olevat oppilaat voivat soittaa melodiaa. Erään opettajan mukaan tabulatuurin opetus koulussa on tärkeää, koska monissa poprocknuoteissa sähkökitaraosudet on merkitty tabulatuureihin.

- OP2: V: "Se homma, mikä vähän teettää hommia, kun mä kitarakurssilla vedän nyt, teen tabulatuureille kaikki melodiat ja nyt tänä syksynä mä oon aloittanu sen ja se on osoittautunu erittäin hyväksi."
- H: "Onko sulla nuotti päällä?"
- V: "Joo ihan nuottikuva, mutta sitte mä vedän tabulatuurilla alakertaan ja on soitettu kaikkia yksinkertaisia melodioita ja aina joku ryhmä soittaa melodian niistä tabulatuurimerkeistä. Hirveen nopeesti saavat niin ku aikaseksi musiikkia. Et se on musta hyvä systeemi se tabulatuuri. En mä oo sitä aikaisemmin käyttäny."
- OP8: V: "Ihan siis nuotteja tulee annettua kitaristeille ainoastaan silloin kun tietää, että ne lukee niitä. Tabulatuureja mun tulee käytettyä paljon enemmän. Se on tommoset, jotka soittaa sähkökitaraa lähinnä ni se on tuttu juttu vaikka ei oliskaan, se on yleensä aika helposti omaksuttavissa."

Eräs opettaja ei käytä tabulatuuria, mutta käyttää itse keksimäänsä tabulatuurin kaltaista merkintätapaa esimerkiksi 6/3, jolla hän pyrkii havainnollistamaan oppilaille sävelen paikan otelaudalla. Siinä vasen numero ilmoittaa kielen ja oikea numero nauhan, mistä kyseistä kieltä painetaan. Opettajan mukaan merkintätapa on nopea tehdä tunnin aikana ja oppilaiden on helppo se ymmärtää. Hän käyttää sitä bassosävelten opettamisessa.

- OP9: H: "Sä käytit tunnilla sitä sellaista 6/3 merkintätapaa?"
- V: "Mä oon keksiny sen ihan itte. Se konkretisoi sen paikan 6. kieli 3. väli. Jos joku löytää sen itsekin, niin hyvä, mutta jos tämä auttaa kolmeakin, niin se ajaa asiansa. Se on aivan kotitekoisen."

Kuusi opettajista käyttää tietokoneen nuotinnus- tai sekvensseriohjelmia. Näistä opettajista kuitenkin vain kolme opettajaa käyttää tietokonetta tarvittaessa myös kitaran opetukseen (kuvio 5 sivulla 80). Nuotinnusohjelmien avulla opettajat pystyvät tekemään transkriptioita ja tabulatuureja, joita olisi työläs tehdä ilman tietokonetta. Tietokoneen sekvensseri voi toimia apuopettajana. Opettaja on soittanut valmiiksi sekvensseriohjelmalla bändi-

soittimet, joita voi ottaa pois sitä mukaan, kun oppilaat itse soittavat kyseisen soittimen. Opettaja voi kiertää luokassa opettamassa. Oikean bändin käyttäminen akustisten kitaroiden harjoitteluvaiheessa on äänenvoimakkuuserojen vuoksi hankalaa. Sekvensseriä käyttäessä bändin voimakkuutta voidaan säätää. Tietokoneen sekvensseriä voi käyttää erittäin hyvin myös metronomina siten, että soittajat kuulevat vain esimerkiksi lehmänkellon tai kokonaisen rumpukompin. Pidemmälle ehtineet oppilaat tekevät tietokoneella tabulatuureja, nuotinnuksia ja sekvensseritaustoja. He käyttävät tietokonetta myös omien kappaleiden tekemisen apuvälineenä.

OP2: H: "Niin mä kysyin tietokoneen käytöstä kitaraopetuksessa?"

V: "Niin tietokone, joo. No sekvensserijuttuja mä teen hyvin useesti taustat, biisin taustat valmiiks sinne peruskompit, rumpu, basso, mahdollisesti joku pianojuttu sinne, mahdollisesti melodia tai useesti melodia soitetaan paikanpäällä. Ne on semmosii apuopettajia, et ku mä paan sen käyntiin, mä itte sit sauhutan siellä luokassa ja näytän, jos joku putoo kyydistä ja kyl mä koen sen hirveen tärkeenä kyllä. Ihan päivittäin käytän kyllä... Et mä niin ku tietokoneen kanssa treenaan sen kompin. Ja sit sitä mukaan, kun soittajia löytyy niin tietokone vähenee. Se loppu on 100 % live sitte."

OP4: H: "Käytät itse kuitenkin nuotinnusohjelmia?"

V: "Joo. Samaten kun oppilaat käyttää, jos ne tekee jotakin sävellyksiä niin kuin pyritään, että ne viimeistään ysillä, osa kasilla tekee jo. Ne saa helpommin sen sitten talteen. Mä pyydän ja vaaadin, että edes joulun aikaan tehdään joulubiisi onko se sitten rokki vai hidaskappale. Me ollaan tehty musikaaleja ja käytiin äänittämässä niitä studiolla. Sitten on tullu sellasta palautetta, kun on menty kotia, voi soittaa, että tässä on mun biisi."

OP8: H: "Käytätkö tietokonetta paljon?"

V: "No, en mä tiä paljon, mutta väittäisin käyttäväni enemmän kuin moni muu. Joskus pistän taustoja, jos niin kuin kitarakin, usein pistän tulemaan rumpuja ja jotain muuta. Saa ihan eri meiningin. Oikean bändin käyttäminen on akustisten kitaroiden kanssa vähän hankalaa. Mulla on niitä macin kottaraispönttöjä, joita mä kasaan tarvittaessa."

5.4.7 Sukupuolten väliset erot kitaransoitossa

Haastattelujen mukaan tytöissä ja pojissa on kummassakin lahjakkaita ja ei-lahjakkaita ja poikkeuksia motoriikan ja keskittymisen suhteen. Opettajat katsoivat kitaran sopivan hyvin koulusoittimeksi sekä tytöille että pojille. Opettajat löysivät kuitenkin joitakin eroavaisuuksia, jotka olivat hiukan tyttöjen eduksi. Neljä opettajista piti tyttöjen motoriikkaa, pitkäjänteisyyttä harjoitteluun ja keskittymistä hieman poikia parempana. Tämä johtuu erään opettajan mukaan siitä, että tyttöjen lapsuuden leikit ovat pientä näpertelyä esimerkiksi nukkejen kanssa, mikä saattaa auttaa motoriikan kehittämisessä. Pojilla on enemmän fyysistä voimaa vaativia harrastuksia, kuten jääkiekko. Eräs opettaja kertoi, että tyttöjen pitkäjänteisyys harjoittelussa näkyy oppitunneilla siten, että he kysyvät herkemmin opettajalta tai vierustoverilta, jos eivät itse onnistu. Poikien kohdalla hän oli havainnut, että he syyttävät helposti kappaletta, jos heidän pitkäjänteisyytensä ei riitä uuden asian harjoitteluun.

Opettajat, jotka kokivat oman soittotaitonsa olevan hieman puutteellinen, mainitsivat sen mahdollisesti heikentävän poikien kiinnostusta kitaran- ja varsinkin sähkökitaransoitossa. Haastatteluissa ilmeni, että pojat ovat kiinnostuneempia enemmän sähkökitarasta kuin tytöt, jotka mieluummin soittavat kevyemmin akustisella kitaralla. Kitaransoittoa harrastaneista oppilaista pojat ovat kuitenkin edenneet kitaransoitossaan pidemmälle kuin tytöt.

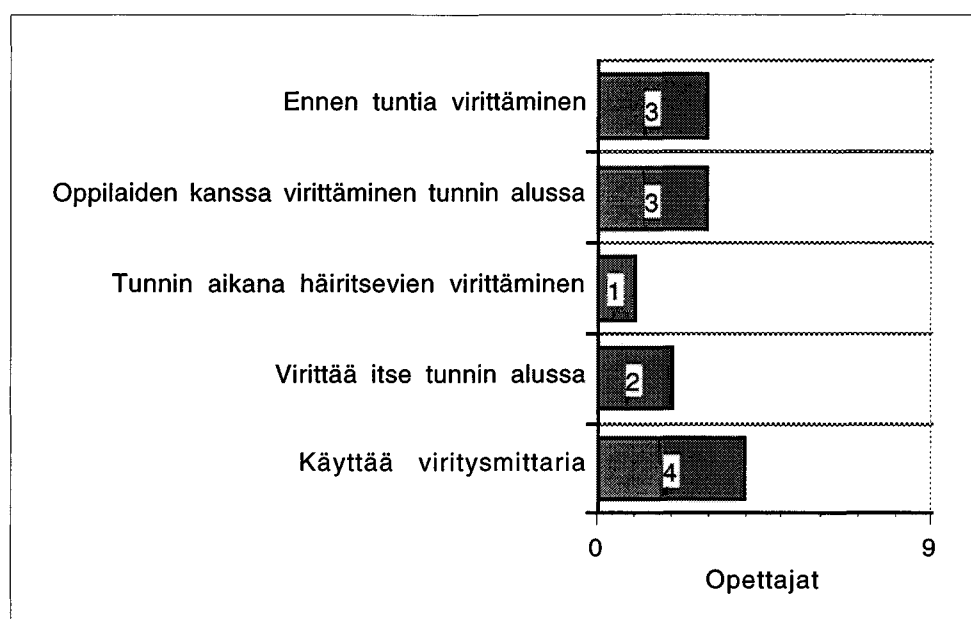
- OP1: V: "No kyllä musta tuntuu, että tytöillä keskimäärin motoriikka toimii vähän paremmin. Mulla on tämmönen tunne, tää on ihan vaan tämmöne mutu. Mutta mulla on semmone tunne, että enemmän on poikia, joitten sormet ei meinaa millään taipua."
- H: "Mikäs siinä?"
- V: "Jotain. Kömpelöitä ne on joo. Jos ajattelee tyttöjen leikkejä ihan pienestä pitäen, niiden leikithän on sellaisia nipellysleikkejä. Ne askartele ja ne leikkii ihan pienten sellaisten ukkeleitten ja

vauvojen kanssa näpertää. Jätkät on siellä ja puristaa mailaa tai hakkaa kiekkoa sinne maaliin, ni jotain tällasta, ni kyllä se vähän varmaa vaikuttaa."

- OP6: V: "Mun mielestä kaikkien soittimien kohdalla on vähän sillälaila, että se tyttöjen eduksi. Ne jaksaa keskittyä siihen harjoitteluvaiheeseen. Ne tekee päättäväisempää työtä. Pojat häslää ja ne tuskastuu, että en mä tota saa ei tästä tuu mittää ope. Tytöt harjoittelee ja ne kysyy kaverilta miten se oli. Ne tarkasti asettaa sormensa. Pojilta menee pinna heti. Ne on paljon lyhyt jännitteisempiä keskimääriin. Mutta sitten taas ne taidot jostain syystä ni ne pojat jotka on soittaneet pitempään ni ne on ysillä jo sitten paljon parempia soittamaan kuin tytöt keskimäärin, Tyttöillä taas kosketinpuoli on vahvempi kuin pojilla. Pianisteja ja syntikan soittajia riittää tytöissä taas sitten enemmän. Korkeampia taseisia."
- H: "Onko kitara sun mielestä tyttöjen soitin?"
- V: "Ne mä sitä lähtisi sanomaan kyllä se mun mielestä sopii kummallekin yhtä hyvin. Jokainen meistä harjoittelee tyylillään."

5.4.8 Viritys

Opettajat eivät pitäneet kitaran virittämistä ja vireessä pitämistä niin vaikeana ja ongelmallisena asiana kuin ennen haastatteluja oletin. He ovat todenneet kitaran pysyvän kohtuullisen hyvin vireessä. Virittämiseen ei mene paljon aikaa, jos kitaroita käytetään ja viritetään päivittäin. Opettajat kertoivat, että kitaroiden runsaassa koulukäytössä myös oma viritystaito kehittyy ja virittämiseen tarvittava aika lyhenee. Opettajat olivat löytäneet omat nopeaksi ja hyväksi havaitsemat viritysmenetelmät, joita oli viisi erilaista (kuvio 6).

Kuvio 6 Opettajien ensisijaisesti käyttämät viritysmenetelmät

Moni opettaja käyttää näistä viritystavoista useampaa kuin yhtä tapaa. Jaoin opettajat näihin viiteen kohtaan heidän ensisijaisen viritysmenetelmänsä perusteella.

- OP2: V: "Hirveen hyvin ne pysyy vireessä, jos kaikki niin kuin pitää sormensa aisoissa eikä koske niihin viritystappeihin. Ei hirveesti tarvii, nyt tavallaan kun niin paljon tekemissä niiden kanssa ni korva on tottunu siihen, et mä voin virittää ne ihan tässä, kun mä otan kaapista, trrr, aha tuo kieli on vähän, seuraava kitara. Ei tarte niin kuin vetää viidenneltä nauhalta. Et kyl se aika nopeesti menee. "
- OP8: V: "Ei siihen mee sillai, jos ylipäätään jos vertaa soittimen virittämiseen niin kyllä kitara mulle on niinku nopeimmasta päästä. Sehän on tietysti tottumiskysymys. Se riippuu aina siitä mitä mä teen, et jos mulla on tollanen yli kymmenen hengen ryhmä kitaroita soittamassa, silloin mä vaan rämpsäytän ne kielet niin ku tälle näin ja kuuntelen et onko se Em11 siinä kohallaan..."

Kolme opettajista virittää kitarat ennen tuntia (kuvio 6 sivulla 86).

Heidän mukaansa kitaran saa nopeasti ja helposti kohtuullisen hyvään viireeseen. Ennen tuntia virittämiseen menee vähemmän aikaa ja lopputuloskin on parempi kuin esimerkiksi tunnin alussa virittäessä. Silloin viritettävän kitaran ääntä on mahdoton kuulla, koska oppilaat eivät ole riittävän hiljaa ja oppitunnista menee liian paljon aikaa virittämiseen. Eräs opettaja on huomannut, että pienemmissä kitaran valinnaisryhmissä viritykseen ei mene niin paljon aikaa, joten silloin viritys on syytä tehdä oppilaiden kanssa. Hän katsoo virityksen kuuluvan osaksi opetusta.

- OP8: V: "No se riippuu miten tarkkaan niitä rupee virittämään, nehän on jonkunlaisessa perusvireessä tossa niin ku, et ei ne ihan metässä oo, jos on kiire ni mulla menee kolme minuuttia ja jos on aikaa ni menee 15 minuuttia ... Se riippuu et viime vuonna meillä oli kuuden hengen ryhmä. Siellä me viritettiin aina, koska mun mielestä se kuuluu siihen soittamiseen ... Kyl se niinku kitararyhmien kanssa, kun on niin ku kurssi, kitarakurssi, se on niinku perusteltua, mutta ei niinku minkään tavallisen. Ei. Se on ajanhukkaa ja yleensä ne eivät mene edes viireeseen."

Opettajista kolme yhdeksästä käyttää viritysmenetelmää, jossa he virittävät kitarat oppilaiden kanssa tunnin alussa (kuvio 6 sivulla 86). Käytännössä opettajat toimivat siten, että he kiertelevät luokassa vertaamassa oppilaiden vapaita kieliä. Alkuäänien opettajat ottavat omasta kitarasta.

Aina ei tarvitse tarkistaa kaikkia kieliä. Jos on juuri edellisenä tuntina käytetty kitaroita, voi tarkistaa vain esimerkiksi A-kielen ja soinnun mukaan voidaan tarkistaa muut kielet. Nämä opettajat käyttivät tätä viritysmenetelmää sen nopeuden vuoksi.

OP2: V: "...mutta nyt mä pystyn tekeen sen tunnin aikana tosi nopeesti sillee, että oppilailla on kitarat ja me soitetaan kukin kieli erikseen ja kaikki soittaa, mä kuuntelen nopeesti läpi missä on pielessä. Siiten mä kuuntelen mikä siellä heittää, ei oo mitään, sitten seuraava kieli. Siihen menee muutama minuutti. Sitten jos jossakin heittää meen lähemmäs ja kuuntelen. Joku oppilas pystyy jo itekin sanomaan, kun mä kysyn, et kellä tuntuu olevan pielessä."

Ainoastaan yksi opettajista virittää tunnin aikana vain häiritsevät kitarat (kuvio 6 sivulla 86). Hän ei käyttänyt muuta viritystapaa. Hän kertoi, että virittämiseen ei kannata käyttää paljon oppitunnin aikaa ja kokemuksen myötä hän on oppinut sietämään hieman epävireyttä. Toki muutkin opettajat virittävät tunnin aikana, mutta he käyttävät pääasiassa jotakin muuta viritystapaa. Haastatteluissa ilmeni, että jokaisen oppilaan henkilökohtaisen soittimen vireen kuulee parhaiten tunnilla kierrellessä. Muut opettajat mainitsivat yksinään tämän viritystavan olevan riittämätön, koska opettaja ei ehdi tarkastamaan jokaista kitaraa ja luokassa on tavallisesti liian kova meteli virittämiseen.

Vain kaksi opettajaa yhdeksästä virittää itse kitarat tunnin alussa (kuvio 6 sivulla 86). Oppilaat tekevät jonon, kun tuovat kitaran opettajalle, joka vertaa pianon tai kitaransa A:ta oppilaan kitaran A-kieleen. Nämä opettajat ovat huomanneet, että kaikki oppilaat eivät kuitenkaan tuo kitaraa, koska he osaavat itse virittää tai haluavat heti päästä soittamaan. Tällaisten oppilaiden kitarat opettaja tarkistaa kierrellessä tunnin aikana luokassa.

- OP4: V: "Mä otan useimmiten niin, että oppilaat tulee tohon tunnin alussa, ne ottaa kitaran ja ne tuo sen mulle ja otan pianosta A:n ja sen jälkeen huilusävelinä meen sen läpi. Siihen ei mene kauan aikaa, kun sen on opeteltu ja sitä paitsi, kun mä teen sen monta kertaa viikossa, ne pysyy aika hyvin vireessä. Mielellään tietysti, että ne ois vireessä. Sehän ois se lähtökohta."

Neljä opettajaa yhdeksästä käyttää viritysmittaria työssään (kuvio 6 sivulla 86). Heistä kuitenkin vain yksi kertoi käyttävänsä mittaria toisiinsa myös akustisten kitaroiden virittämiseen. Opettajat käyttävät viritysmittaria pääasiassa sähköisiin soittimiin bändikursseilla ja juhlien aikaan. Viisi opettajaa yhdeksästä ei käyttänyt mittaria lainkaan. Heistä neljä kertoi kokeilleensa joskus viritysmittaria, mutta se ei osoittautunut tarpeelliseksi. Yhdelle opettajalle viritysmittari ei ollut tuttu laite. Haastattelujen mukaan viritysmittari nopeuttaa ja helpottaa huomattavasti sähköisten soittimien viritystä, koska ulkoiset äänet eivät vaikuta viritykseen käytettäessä johtoa. Akustisten kitaroiden virittämisessä käytetään mittarin omaa mikrofonia, jolloin mittari reagoi kaikkeen ääneen luokassa vaikeuttaen viritystä. Mittarilla voidaan tarkistaa pianon vire esimerkiksi A=442, johon mittari kalibroidaan. Tämän jälkeen voidaan virittää muut tarvittavat soittimet.

- OP8: H: "Sulla on mittari käytössä?"
- V: "Juu, mä hommasin sen just sitä varten, kun tota niin, no sen huomasi noissa äänityksissä mitä täällä tehtiin. että tota noin ni sitä epävireyttä oli niin hankala korvalla saaha pois, ku se on joskus niin vaikeeta bändisoittotilanteessa virittää soittimia. Joku kolaa koko aika jossakin. Jos ei välkällä oo ollu aikaa."
- H: "Miten muuten sä virität?"
- V: "Korvakuulolla mä niin ku, jos on suuri määrä kitaroita, se on paljon nopeempaa niin ku korvalla virittää ... Mut jos tota noin ni on bändihommia ja tehään sähkökitaroilla, ni silloin mä viritän yleensä mittarilla ja varsinkin jos me äänitetään."

Haastatteluissa ilmeni hieman arvostelua viritystapaan, jossa opettaja itse virittää kitarat ennen tuntia. Kuusi opettajista oli sitä mieltä, että välituntia ei kannata käyttää kitaroiden virittämiseen. Heistä kolme oli musiikinopettajauransa alussa virittänyt kitarat ennen tuntia, mutta ovat myöhemmin siirtyneet käyttämään jotakin toista menetelmää. Opettajat mainitsivat, että välitunnit kuluvat paljolti erilaisten asioiden hoitamiseen. Erään opettajan mukaan virittäminen kuuluu kitaran luonteeseen, joten se on syytä virittää oppilaiden kanssa eikä ennen tuntia. Hän piti tärkeänä, että oppilaat oppivat ja tottuvat siihen, että kitara on soitin, jota joudutaan virittämään ennen soittoa.

- OP2: V: "Joskus silloin, kun mä aloittelin kitaran kanssa, mä virittelin niitä enne tuntia, alkuun sitä yritti, että ite virittää aina kaikki välitunnit, mutta ei siinä ole mitään järkeä."
- OP6: V: "...En mä oo siihen lähteny, koska se mun mielestä kuuluu siihen soittimen luonteeseen, että se pitää virittää. Ettei se ole mikään pakasta vedetty tuote, joka on tehtaan vireessä. "
- OP7: V: "Mullon noin paljon noita kitaroita ja jos mä lähen siitä, että mä viritän ne ennen tuntia niin ku säkin oot nähny täällä, että täällä tapahtuu välkän aikana niin monta asiaa, et mullon välitunti valvontaa tai mun pitää hoitaa vaan tämmösiä juoksevia asioita, en mä voi, et mä en, ei mulla riitä aika. Mun mielestä se on osa sitä työtä. Jossain vaiheessa mä kävin niin, et mä kävin aina, mut sit mä oon niinku aatellu, et että tota ni, et ei se oo niin tärkeätä, et ne o just prikulleen. Just se et jos mä niin ku itte kuulen, et joku on niin selkeesti ihan seinällä tai oppilaatki hirveen useesti sanoo, et ope tarkasta. Paitsi sitten jos ei oo pitkään aikaan käytetty niin sitte mä otan jonkun luokan kanssa ja katotaan kaikki."

Neljä opettajaa yhdeksästä oli mielestään tarkka vireyden suhteen. He pyrkivät korjaamaan epäpuhtaudet, jos niitä havaitsevat, koska oppilaat voivat tottua epäpuhtaisiin sointuihin ja myös välinpitämättömäksi vireyden suhteen. Muut opettajat katsoivat mieluummin hieman läpi sormien, että oppilaat saavat soittaa enemmän eikä oppitunnin aikaa kuluteta virittämiseen. Haastatteluissa ilmeni kolme syytä, miksi opettajien ei tarvitse käyttää virittämiseen paljon aikaa: 1. jos alkavan tunnin ai-

kana kitaroiden käyttö on vähäisempää, 2. kitaroita on käytetty edellisellä tunnilla tai 3. ryhmissä on virityksen hallitsevia oppilaita. Eräs opettaja totesi, että kitaran ryhmäsoitossa on hieman epävireyttä aina, vaikka kitarat olisikin hyvässä vireessä, koska myös oppilaiden vasemman käden soittoasento vaikuttaa sointujen puhtauteen.

- OP1: V: "Niitähän viritellään, kun ne alkaa ihan hirveesti kiusaamaan. Mutta sen kyllä huomaa, että toi sietokyky epävireen suhteen kasvaa ihan uskomattomalla tavalla."
- OP4: V: "Mielellään pyrkisin siihen etten epävireisiä soittimia kuuntele. Jos mä kuulen, että joku on epävireessä, mä viritän sen sitte."
- H: "Et anna mennä läpi sormien?"
- V: "Mä en siitä tykkää. Ne saattaa oppia siihen epävireisyyteen."
- OP5: V: "No en mätiä, et siinä täytyy nyt miettiä voittaako Edward Schwartschekon, et jos oppitunnista käyttää siihen, et oppitunnista yli puolet viritetään vehkeitä, niin ei siinä oo järkee. Et tuota annetaan vaikka ihan pikkusen sen niin kun vipata ja päästään soittamaan... Jos siellä nyt pikkusen tulee sitä muusette meininkiä niin, se ei maita kaada. Oppilaat sitte itekin, varsinkin musiikkiluokkalaiset, mä opetan virittämään ne ite kitaransa."
- OP8: V: "No sekin riippuu nyt sitten, että mitä tehdään. Sillee et niin ku eihän ne nyt ihan metässä saa olla, et jos soittaa duuri soinnun niin sen pitää tunnistaa, et se on duuri sointu. Mutta jos on paljon soittajia, kyllä siellä on aina vähän sitä epävireyttä. Jo pelkästään siksi, että ne kitarat on niin erilaisia, et ilman muutahan sitä tulee vähäsen ja jos tollee niin ku soitetaan sil-lai niinku, että kukaan oppilaista ei häiriinny siitä vireestä, että jos se opettajan korvaan pikkusen särähtää, se ei ole niinkään vakavaa. Et jos enemmän niin ku kitaransoittoa opiskel-laan, niin on kyse sormien asennoista ja liikkeistä ja tämmösis-tä. Sitten ku tehdään musiikkia, jos halutaan niin ku viime-sen päälle hyvän kuulosta tulosta ja tota niin esimerkiksi nauhoi-tetaan , silloin pitää olla viime-sen päälle sit. Mut silloin on-kin yleensä vähemmän soittajia."

5.4.9 Ongelmat kitaransoitossa ja niiden havaitseminen

5.4.9.1 Oppilaiden ongelmat

Haastatteluissa kävi ilmi, että oppilaat pyrkivät helposti kääntämään kitaran kantelemaiseen asentoon, koska he yrittävät nähdä paremmin kieliin. Tämä kuitenkin vaikeuttaa vasemman käden työskentelyä. Opettajat joutuvatkin alkuvaiheissa korjaamaan kitaran asentoa.

Haastattelujen mukaan oppilailla on usein vaikeuksia pitää peukalo pystysuorassa otelaudan takana. Varsinkin alkuvaiheessa peukalonasento on yksi ratkaisevista tekijöistä, miten oppilas soitossaan onnistuu. Peukalo tulee helposti näkyviin otelaudan yläpuolelta, jolloin oppilaan sormet eivät ylety painamaan 6. kieltä. Kämmenten pohja saattaa tässä tapauksessa sammuttaa 1. kielen, mikä on hyvin tavallinen ongelma. Oppilailla on peukalo usein myös vaakatasossa, jolloin painamiseen ei saada tarpeeksi voimaa. Peukalo saattaa mennä oppilailla myös koukkuun, mikä tuo ylimääräisiä jännityksiä vasempaan käteen. Haastatteluissa ilmeni, että peukalonasento voi olla pitkäänkin kestävä ongelma.

Tavallista on myös oppilaiden motoriikkaongelmat, jotka ilmenevät yleensä kömpelöinä sormina sointujen vaihdoissa. Ongelmat ovatkin useimmiten vasemmassa kädessä. Noin viidesosalla oppilaista on motorisia vaikeuksia soittaa kitaraa koulussa. Tällaiset oppilaat saadaan kuitenkin useimmiten mukaan yksinkertaisimmalla asioilla, kuten bassosävelillä. Opettajien mukaan oppilailla ei ole silti niin paljon motorisia ongelmia, että he eivät pysty oppimaan kitaransoittoa koulussa.

Eräs opettaja sanoi oppilailla olevan alussa vaikeuksia soittaa sointuja niillä vasemman käden sormilla, jotka on merkitty sointutaulukoihin. Toisinaan oppilaan omilla sormituksilla sointujen sujuva vaihtaminen on ylivoimaista. Myöhemmin oppilaat osaavat itsekin valita itselleen sopivat sormi-

tukset. Soinnun vaihdossa oppilaat päästävät usein kaikki sormet irti kauas otelaudasta, joka hidastaa ja vaikeuttaa sointujen vaihtamista. Toisilla oppilaille on eräiden opettajien mukaan vaikeuksia hahmottaa, miten kitaran ääni muuttuu korkeammaksi ja matalammaksi.

- OP4: V: "No ei siinä on tärkeitä esimerkiksi jos syksyn säveltäkin soitetaan, että soitetaan oikeilla sormilla. Jos soitat oikeilla sormilla se soinnun vaihtaminen on helppoa. Mutta jos sä lähdet väärillä sormilla, se on sitte monimutkaista."
- OP6: V: "Sointujen vaihto on kaikkien ongelmallisin paikka. Vaikka kuinka näyttää, että kun D siirrytään A7, ei tartte kun nostaa nimetön ylös ja nää kaks yhtä pykälää ylemmäs. Silti ne ottaa aina ne kaikki sormet pois ja sitte yrittää miettiä minne ne sormet tulee. Mutta nekin tulee sitten rutiinin myötä. Suurimmalla osalla ei ole edes kitaraa kotona ettei pysty yhtään harjoitteluun muualla kuin tässä."

Opettajat ovat havainneet, että plektralla soittaminen on toisille oppilaille vaikeaa. Heille tuottaa vaikeuksia löytää luontevaa tapaa pitää sitä kädessään ja miten saisivat sillä hyvän äänenlaadun kitarasta. Sointujen soitossa oppilaille on vaikeuksia soittaa vain sointuun kuuluvat äänet. Monissa soinnuissa on sointuun kuulumattomia bassosäveliä, joita ei tulisi soittaa.

- OP2: V: "Se on tietysti, että se on pieni hankaluus, et se peukku sattuu lähtemään just oikeasta paikasta, mä pidän huolta siitä ettei ne soita koko ajan kaikkia kieliä, koska jotkut soinnut vaatii, et jättää soittamatta tiettyjä kieliä koskien lähinnä matalia kieliä. No plektran kanssa on ongelmia, et miten ne pitää ja miten siitä saadaan semmone hyvä ja herkkä hyvä ääni."

Haastattelujen mukaan oman laulun säestäminen kitaralla trubaduurimaisesti tuottaa usein vaikeuksia kitaransoitossaan alussa oleville oppilaille. Eräs opettaja on huomannut, että oppilaille on helpompaa keskittyä kitaransoittoon, jos samanaikaisesti laulettava laulu on hänelle aikaisemmin tuttu.

5.4.9.2 Opettajien ongelmat

Oppilailla on usein yksilöllisiä vaikeuksia, miksi he eivät onnistu kitaransoitossa. Eräällä opettajalla oli uransa alkuvaiheessa ongelmia antaessaan neuvoja oppilaan vaikeuksiin. Hänen oma asiantuntemuksensa kitarasta oli vielä niin vähäistä, ettei hän pystynyt neuvomaan esimerkiksi erilaista oikean käden soittotekniikkaa, jos oppilas ei yhdellä tavalla onnistunut. Vasta kokemuksen myötä hänelle on kertynyt tietoa ja myöskin taitoa auttaa oppilaan soittovaikeuksia useallakin eri tavalla.

Eräs opettaja on huomannut etenevänsä toisinaan liian nopeasti, mistä johtuen oppilaat eivät ole onnistuneet soitossaan. Hän pyrkii selvittämään tilanteen oppilaiden kanssa ja ottamaan asiat uudelleen esille.

OP5: V: "Mä saatan omaa hölmöyttäni mennä ehkä turhan nopeesti asioiden edelle, asioissa eteenpäin ja sointujen vaihto, se vaati toistoja. Joskus otan ehkä liian monta sointua niinku yhdellä kertaa putkeen. Sitä vaan joskus sitä innostuu ja lähtee siihen. Se on joillekin ongelmallista, mut kyllä se aina menee siihen, että jos siinä on sellasta hetkellistä tuskastumista, kyllä se tiulanne sitte nollataan. Mää kerron, että vika ei ole suinkaan sinun vaan vika on minun. Ettei se ole sun syy, jos sormet ei taivu, mutta kyllä ne nakit rupee siitä pikku hiljaa taipumaan ja hommat menee etiäppäin."

Haastatteluissa ilmeni, että toisinaan keskittymiskyvytön tai muuten häiritsemishaluinen oppilas vie opettajan aikaa ja energiaa oppitunneilla ja hankaloittaa näin opettajan työtä. Erään opettajan mukaan tällaisen oppilaan vuoksi muut oppilaat saattavat jäädä vähemmälle huomiolle.

OP1: V: "No ne ei liity varsinaisesti kitaraan, vaan sitten kun semmonen keskittymiskyvytön tyyppi. Ni se menee sitte semmoseksi (näyttää: rämpyttää veltosti ja häirikkömäisesti) tämmöseks joskus jonkun oppilaan kohdalla... siinä tietty rajansa, että en mä sitä koko tuntia voi olla siinä. Joskus tunnin jälkeen hyvin voisi sanoa, että hylkäsin jonkun oppilaan lopputunniksi. "

Opettajat pitävät omaa kitaransoittoa riittävänä musiikino-
pettajan työhön. Kaikki opettajat eivät pysty soittamaan itse malliksi, mutta
pyrkivät muuten havainnollistamaan tarkoittamansa asian ja innostamaan
kitaransoittoon. Haastattelujen ja havaintojeni mukaan opettajien kitaran-
soittotaidoissa ja asiantuntemuksessa oli havaittavissa kuitenkin selviä eroja.
Neljällä opettajalla oli mielestäni erinomaiset ja viidellä opettajalla hyvät tai-
dot. Näille viidelle opettajalle sähkökitara on heikko soitin. Haastatteluissa
mainittiin puutteellisia osa-alueita opettajien omassa kitaransoitossa. Sointu-
säestys mainittiin vahvaksi alueeksi, mutta soolojen ja melodioiden sekä rif-
fien soitossa opettajilla on heidän omasta mielestään parannettavaa. Eräät
opettajat mainitsivatkin, että näiden osa-alueiden taidoilla he voisivat saada
pojat vielä paremmin innostumaan kitarasta sekä myös musiikintunneista.
Haastattelujen mukaan opettajien onkin seurattava, mitä musiikissa tapah-
tuu. Uusia kouluun soveltuvia kitarakappaleita on valittava ja harjoiteltava.

- OP3: V: "Melodioiden ja riffien ja kikkojen soitossa olisi parantamisen
varaa. Niillä saisi varmaan paljonkin oppilaita innostu-
maan."
- OP4: V: "Ei siinä mitään, se on nyt, että löytää niin ku uusia mielek-
käitä juttuja tavallaan vaikeempia ja vaikeempia tai moni-
puolisempia. Siinä on se juttu. Siinä pitäisi työstää. Ne oppii
aina vaan nuorempana ne, mitä mä nyt oon opettanu. Pitäisi
jaksaa kehittyä ... Sen minkä oot kymmenen vuotta sitten opet-
tanu ei välttämättä riitä enää."

Opettajat eivät pitäneet haastatteluissa ongelmana sitä, että oppilas
on parempi kitaristi kuin opettaja itse, vaan pitivät sitä hyvänä asiana. Monet
opettajat käyttävät oppilaita apuopettajina kitaraopetuksessaan ja pyytävät
heiltä neuvoja kitaraan liittyvissä asioissa. Eräs opettaja on huomannut, että
apuopettajana oleminen motivoi oppilasta opiskelemaan yhä enemmän uu-
sia asioita kitaransoitossa ja he huomaavat myös, millaisia asioita jo osaavat.

- OP2: V: "Minä sanon heti etten minä ole mikään kitaristi, et näytä sinä, mä kysyn semmoselta, et näytä sinä mitä tää merkki tarkoittaa, miten sä venytät ja ... Joo tottakai. Ehdottomasti pitää lähteä sillä tavalla, et itse ei saa olla se kuningas siellä, vaikka ei oookkaan."
- H: "Miten oppilaat suhtautuu, kun käyttää heidän apuaan."
- V: "Minä on kokenu sen kyllä aika myönteiseksi, et sillonhan niitä on jo semmost hyvää motivaatioo siihen tekemiseen, et ne joutuu treenaaman ja miettimään, et mitä ne ite osaa. "

Opettajat kertoivat, että kitaralla soittamisesta kieltäytyjiä on hyvin vähän. Toisilla opettajilla kitara on ollut opetuksessa niin kauan, että oppilaat tietävät, että musiikintunnilla soitetaan kitaraa. Eräs opettaja tiesi, että kitaroiden riittävän määrän vuoksi opettaja voi vedota siihen, että kaikki oppilaat soittavat, mutta opettaja ei voi kuitenkaan pakottaa oppilasta soittamaan.

- OP8: V: "Kyllä mä yleensä saan ne soittamaan tavallisillakin tunneilla. Toi on hirveen hyvä juttu, kun on niin monta noita kitaroita, voi vedota siihen, että kaikki soittaa... Sitten taas jos on joku laiska tai ei viitti. Tosi asia on, että jos joku murrosikäinen lyö sulle kamppoihin ni ethän sä sitä pakottaa voi soittaa. Pitää vaan yritellä taivutella tiettyyn pisteeseen asti."

5.4.9.3 Oppilaan ongelmien havaitseminen kitaranopetuksessa

Haastattelujeni ja havainnointieni perusteella opettajat kiertävät opetustilanteessa luokassa ja pyrkivät näin antamaan oppilaille mahdollisimman paljon yksilöohjausta. Eräs opettaja mainitsi, että oppilaan soittoasennosta voi päätellä hyvin pitkälle, jos oppilas ei onnistu saamaan kitarasta ääntä. Hänen mukaansa opettajan on mahdollista kuulla, että jollakin oppilaalla on epäviereinen kitara, mutta yhden kielen soimattomuus soinnussa on vaikeaa ryhmäsoitossa.

- OP8: V: "Kitarassahan sen näkee. Mä oon oppinu aika tarkasti lukemaan toiselta puoleltakin, että mitä nauhaa painaa. Mä nään heti asennosta, jos siellä ei soi. Kyllä mä käyn tarkastamassa aina silloin tällöin esimerkiksi A, että soiko kaikki kielet. Pyydän soittamaan kieli kerrallaan. Joskus jopa kuulee, että siellä on jotain hämminkiä. Mä saatan laittaa biisin poikki, että tarkastakaa."
- H: "Onko se vaikea kuulla, kun niitä on niin paljon?"
- V: "Ei nyt kamalan. Sillälaila on vaikeeta, että kuka soittaa väärin, mutta sillähän ei olekkaa merkitystä, mutta kyllä tottakai kuulee, jos muut soittaa e ja yksi soittaa es, jos on vireessä. Sitä ei kyllä kuulee, jos jonkun kieli ei soi. Kyllä mä mielestä ni aika usein oon pystyny sellaseen puuttumaan. Näin iso kitararyhmää ei ole ollu kun 12 henkee."

Havainnoidessani ilmeni, että opettajan tulisi tarvittaessa soittaa oppilaiden mukana kitaraa tai jotakin muuta hiljaista soitinta. Toiset opettajista soittivat pianoa, joka peitti äänellään oppilaiden kitaransoiton ja opettajan kontrolli oppilaiden suorituksesta oli vaikeaa.

5.4.10 Kitaran tulevaisuus koulusoittimena

Haastatteluissa todettiin, että kitaran tulevaisuus koulusoittimena on hyvä. Sen uskotaan vakiinnuttavan asemaansa entisestään. Juuri kitaran runsas käyttö pop- ja rockmusiikissa ja soveltuvuus moniin muihinkin musiikintyy-leihin tulee pitämään sen keskeisenä koulusoittimena myös tulevaisuudessa. Eräs opettaja ei usko, että kitaran tilalle tulisi yhtä toimivaa ja monipuolista soitinta lähitulevaisuudessa. Toinen opettaja uskoi kitaran saavan tulevaisuu-
dessa virallisen koulusoittimen aseman. Hän toivoi, että kitara toimisi koulu-
soittimena, koska kannel ja nokkahuilu ei näytä motivoivan nykynuorisoa. Alla on esimerkki erään opettajan vastauksesta.

OP5: V: "Kyllä se tulee säilymään, koska sillä on popissa niin olennainen tekijä ja oppilaat innostuu siitä. Se kuuluu kouluun samalla tavalla kuin harmooni. Kyllä jos me laitetaan kolme viisikielistä kannelta toiseen vaakakuppiin ja toiseen yksi säällinen kitara. Kyllä mä sen kitaran sieltä ostasin."

6 PÄÄTÄNTÖ

Opettajilla oli erittäin hyviä kokemuksia kitarasta koulusoittimena. Kitaran etuja muihin soittimiin verrattuna on sen edullisuus ja hyvä motivoivuus. Kitaraita oli kouluissa riittävästi ja ne olivat varsin hyvässä kunnossa, vaikka monet olivat jo vanhoja. Kitara on kevyt, joten sitä on helppo liikutella. Toiset opettajat pitivät kitaran vireyden säilymistä heikkoutena. Joukossa oli silti opettajia, jotka olivat kehittäneet itselleen nopean viritysmenetelmän eikä kitaran vireydestä ollut heille ongelmia. Kitaran viritystapit ovat liian helposti oppilaiden ulottuvilla. Tämä tuottaa opettajille lisäharmia virityksen suhteen. Yläasteikäiset kuuntelevat paljon pop- ja rockmusiikkia, jossa kitaralla on keskeinen asema. Tutkimukseni mukaan kitara on erinomainen soitin yhteismusisointiin, koska sillä voi soittaa erilaisissa kokoonpanoissa ja sille voi tehdä helposti sovituksia. Oppilailla on mahdollisuus oppia soittamaan omaa mielimusiikkiaan kitaralla ja pyrkiä mahdollisimman lähelle alkupeleistä esitystä.

Tutkimukseni perusteella näyttäisi siltä, että Riekkisen (1992) ja Jussilan ja Kuhalammen (1988) tutkimuksien tulokset nokkahuilun ja kanteleen epäsuosiosta sekä opettajien että oppilaiden keskuudessa pitävät edelleen paikkaansa. Kitaraa käytetään tutkimukseni mukaan musiikintunneilla aktiivisesti, joten sen suosion on edelleen vahva, kuten se oli myös Kososen (1996), Parviaisen (1988) ja Suoniemen (1987) tutkimuksien tuloksissa.

Kaikki opettajat esittivät haastatteluissa hyvin innokkaasti hyviksi havaitsemiaan menetelmiä, miten kitara soveltuu koulusoittimeksi. Tämä osoittaa mielestäni heidän viihtyvyyttä omassa ammatissaan. Opettajat olivat pyrkineet kehittämään sellaisia kitaranopetusmenetelmiä, että kaikilla oppilailla olisi mahdollisuus oppia soittamaan kitaraa. Tässä he olivat myös hyvin onnistuneet.

Opettajat käyttivät kitaransoiton opetusmateriaalina pääasiassa oppikirjoja. Niissä on riittävästi eri tarkoituksiin sopivia kappaleita, joten omien transkriptioiden tekeminen ei ole välttämätöntä. Kolme opettajista teki niitä paljon, koska he halusivat käyttöönsä myös uusia kappaleita, jotka eivät ole vielä ehtineet oppikirjoihin. Muut opettajat tekivät transkriptioita hyvin vähän. Kaikki opettajat käyttivät paljon oppikirjojen ohessa muualta saatuja monisteita uusista kappaleista. Oppikirjoissa pitäisikin olla enemmän kahden soinnun kappaleita, jotka olisivat myös melodisia. Erilaisten sointujen lukumäärä oppikirjojen kappaleissa kasvaa liian nopeasti. Opettajat katsoivat tärkeäksi, että oppikirjoissa olisi enemmän kitarayhtyeelle tarkoitettuja sovituksia. Opettajat tekevät hyvin vähän sovituksia vain kitaraopetukseen. Kitaralle on kuitenkin helppo soveltaa muuhun opetukseen, kuten esimerkiksi bändikurssille suunnattua materiaalia. Kitaralla voi toteuttaa erikoisempiakin sovituksia.

Haastatteluissa ilmeni, että tabulatuuri on erittäin hyvä apuväline koulussa, koska se on erittäin tehokas menetelmä opettaa oppilaille melodian ja basson soittoa. Vain harvat oppilaat pystyvät soittamaan kitaralla nuoteista ja suuri osa oppilaista on muutenkin "lukutaidottomia" nuottien suhteen. Toisilla opettajilla oli kuitenkin itsellään puutteita tabulatuurin lukemisessa eivätkä he siksi käyttäneet sitä kitaransoitonopetuksessaan. Opettajat joutuvat tekemään tabulatuureja itse, koska vain uusimmissa oppikirjoissa on joitakin tabulatuureja, mutta vanhoista ne puuttuvat lähes kokonaan. Tabulatuurien tekemisessä on syytä käyttää tietokoneen nuotinnusohjelmaa, koska muuten niiden tekeminen olisi liian työlästä.

Kalvolta ja taululta näyttäminen ovat yhteismusisoinnin kannalta hyviä menetelmiä, koska oppilaat katsovat kaikki samasta paikasta ja näin seuraamisen virhemahdollisuus pienenee. Havaintojeni perusteella oppilaiden nuotista seuraamisessa on puutteita, jos opettaja tekee sointukulun vain taululle tai kalvolle. Näiden yhteydessä tulisi olla myös nuotti. Nuotista seuraamista pitäisi myös opettaa ja harjoitella.

Opettajat olivat kehittäneet hyviä menetelmiä, joilla he pyrkivät saamaan kitaran mahdolliseksi koulusoittimeksi mahdollisimman monelle oppilaalle. Opetus on siksi syytä aloittaa bassokielillä. Sointumerkkien vie-reen voidaan lisätä sävelten nimillä terssi, kvintti tai lisäsävel. Näin yhteis-
musisoinnissa voidaan yksittäisillä sävelillä muodostaa sointu. Myös soin-
nuilla aloitus on hyvä, koska sointuja voi muuttaa helpommaksi pienillä
muutoksilla. Sointuja voi myös muuttaa kauttasoinnuiksi, jolloin puolet op-
pilaista soittaa soinnun ja toinen puoli basson. Kaikki oppilaat on mahdollista
saada mukaan soittamaan bassosävelillä, helpommilla soinnuilla sekä kautta-
soinnuilla. Näiden menetelmien vuoksi kitaraa voidaan käyttää musiikintun-
neilla hyvin monipuolisesti.

Oppilailla ei ole liian suuria vaikeuksia soittaa kitaraa. Sellaisia mo-
torisia vaikeuksia, että kitaransoitto ei onnistuisi lainkaan, on hyvin harvalla
oppilaalla. Ongelmia on pääasiassa soittoasunnoissa. Opettajien oma soitto-
taito ja asiantieto kitarasta riittävät heidän oman arvionsa mukaan kitaransoi-
ton opetukseen koulussa. Vain yksi opettaja epäili taitojensa riittävyttä työ-
hönsä. Jopa neljällä opettajalla kitara on kuitenkin vahva soitin. Opettajat pi-
tivät heikoimpina kitaransoittotaitoinaan melodian, riffien ja soolojen soit-
toa. Avosoinnuilla säestäminen oli opettajien vahvimpia osaamisalueita. Tut-
kimukseeni osallistuneilla opettajilla ei ollut merkittäviä puutteita kitaraan
liittyvissä asioissa niin kuin esimerkiksi Vulliamy ja Lee (1982) antoivat ym-
märätä. Osoituksena opettajien osaamisesta on juuri heidän käyttämänsä
menetelmät ja kitaran runsas käyttö oppitunneilla.

Tulosteni perusteella sekä kitarakurssilla ja bändikurssilla valinnai-
sina aineina että opettajan omalla soittotaidolla ja kitaransoiton opettajako-
kemuksella on merkittävä vaikutus oppilaiden soittotaitoon. Toiset opettajat
vähättelivät turhaan oppilaiden kykyä ottaa vastaan kitaraoppeja. Katsoisin
tämän johtuvan suurimmaksi osaksi heidän omasta epävarmuudestaan kita-
raa kohtaan. Havaintojen perusteella kitara ei ole liian vaikea soitin koulussa,
koska opettajat olivat saaneet erittäin hyviä tuloksia aikaan. Opettajan kita-

ransoittotaidot varsinkin sähkökitarassa motivoivat oppilaita soittamaan kitaraa. Tämä vaikuttaa erityisesti poikien soittomotivaatioon. Väljä opetussuunnitelma näkyi myös haastateltavien musiikinopettajien työssä. Opettajien painotukset opetettavissa asioissa olivat hieman erilaisia, minkä vuoksi myös kitaran asema vaihteli. Eräät opettajat käyttivät kitaraa lähes joka tunti, kun taas osa opettajista toimi enemmän jaksomaisesti. Luonnollisesti opettajat pyrkivät käyttämään opetuksessaan mahdollisimman paljon omia vahvoja osaamisalueitaan.

Tulosteni mukaan kitarat on nopeinta ja tuloksellisinta virittää kahdella vitysmenetelmällä: oppitunnin alussa oppilaiden kanssa ja oppitunnin aikana. Oppilaat tottuvat siihen, että kitaroita viritetään ja kitaroiden virettä on helppo korjata myös tunnin aikana, kun opettaja kierrellessään luokassa havaitsee epäpuhtauksia. Haastattelujen mukaan nämä kaksi menetelmää yhdessä tekevät kitarasta toimivamman koulusoittimen vireyden osalta, joka muuten osoittautui kitaran heikkoudeksi. Parhaan vireyden saa, kun opettaja virittää kitarat itse ennen tuntia, koska oppitunnilla ei ole tarpeeksi hiljaista. Välitunteja ei kuitenkaan kannata käyttää virittämiseen, koska silloin opettajilla on niin paljon muiden "juoksevien" asioiden hoitamista. Kitarat pysyvät koulussa kohtalaisessa vireessä, jos niitä käytetään säännöllisesti. Kitaroiden vireyteen vaikuttavat myös vanhat kielet ja oppilaiden soittoasennot. Havaintojeni mukaan kitaroiden virittämiseen ja vireessä pysymiseen vaikuttaa olennaisesti, millaisissa telineissä kitarat ovat luokassa. Jos kitarat ovat helposti otettavissa ja laitettavissa paikoilleen, kitaran vitystapit eivät vääntyile osumista ja kitara pysyy paremmin vireessä.

Nykyisessä koulujärjestelmässä kitaran osalta on vaikea toteuttaa luokittain etenevää suunnitelmaa. Opettajien suunnitelmat olivat pääasiassa ryhmäkohtaisia. Toiset opettajat pitivät kitaransoitosta tenttejä, joiden sisältävien kappaleiden avulla opettajille oli muodostunut jonkinlainen luokka-kohtainen suunnitelma.

Tulosteni perusteella tulevat musiikinopettajat eivät saa musiikinopettajan koulutuksessa riittäväksi valmiuksia opettaa kitaransoittoa. Koulutustaso on puutteellista vähäisen opetuksen ja epäpätevien opettajien vuoksi. Pidän erittäin tärkeänä, että koulutuksessa panostetaan enemmän kitaranopetukseen. Kitara on nykyisin hyvin keskeinen soitin koulussa eikä sen käyttäminen kouluosoittimena saisi olla opettajan omista taidoista kiinni. Opettajan virheelliset tiedot perusasioissa aiheuttavat oppilaalle tarpeettomia ongelmia, jotka saattavat ilmetä turhautumisena musiikintunneilla tai harrastusta jatkettaessa esimerkiksi musiikkioppilaitoksissa.

Tutkimus olisi ollut huomattavasti kattavampi, jos olisin haastatellut tai tehnyt lomakekyselyn myös oppilaille. Näin olisin saanut sekä opettajien että oppilaiden kokemuksia kitarasta kouluosoittimena. Tosin materiaalia kertyi pelkästään opettajien haastatteluistakin runsaasti ja sitä oli tulosten analysoinnin kannalta riittävästi. Oppilaan näkökulma antaisi aiheutta kuitenkin jatkotutkimuksille. Tämä tutkimus rajoittui vain yläasteen opettajien kokemuksiin, mutta olisi mielenkiintoista saada tietoa kitaran toimivuudesta myös ala-asteella ja lukiossa. Jatkotutkimuksen voisi laajentaa myös Jyväskylän ulkopuolelle.

Tällä tutkimuksella oli itselleni suuri merkitys. Aihe on kiinnostanut minua ja se on myös tuntunut tarpeelliselta omalle tulevalle työlleni musiikinopettajana. Toivottavasti tutkimukseni antaa ideoita kitaransoitossa kokemattomalle musiikinopettajalle ja rohkaisee häntä käyttämään tätä koulun musiikintunneille hyvin soveltuvaa soitinta. Toivon opinnäytetyölläni olevan hyötyä musiikkikasvattajien koulutuksessa ja sen kehittämässä. Musiikinopettajaksi opiskellessa kannattaa panostaa kitaransoiton opiskeluun, koska se on erittäin motivoiva soitin ja sitä käytetään paljon koulussa.

LÄHTEET

- BARTEL, L. R. 1990. A multifaceted approach. *Music Educators Journal* Vol. 77 Oct90.
- BRAX, M. 1996. Sointumerkkiperusteisen kitaran oppisisällöt. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro Gradu -tutkielma.
- DENYER, R 1992. Suuri Kitarakirja. Kolmas painos. Suomentajat Ilpo Saastamoinen, Juha Nuutinen, Tapio Peltonen, Jyrki Manninen. Porvoo - Helsinki - Juva: WSOY.
- EVIJÄRVI, P. 1991. Kitarasäestys peruskoulun seitsemännellä luokalla. Sibeliuksen Akatemian tutkielma: Musiikkikasvatus.
- de FALLA, M. 1991. Emilio Pujol Guitar School Book III. Orphée, Inc. United States of America.
- GALTUNG, J. 1970. Theory and methods of social research. Oslo.
- GRÖNFORS, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Juva: WSOY.
- HIRSJÄRVI, S. & HURME, H. 1988. Teemahaastattelu. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- HIRSJÄRVI, S., REMES, P & SAJAVAARA, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy: Helsinki.
- JUSSILA, V. & KUHALAMPI, K. 1988. Viisikielinen kantele koulusoittimena. Pro Gradu -tutkimus Jyväskylän kasvatustieteen laitoksella.
- JUUTILAINEN, E-M & KUKKULA T. 1975. Musiikin aika 1 yläaste. WSOY: Porvoo.
- JYRINKI, E. 1976. Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. Toinen, uudistettu painos. Helsinki: Oy Gaudeamus Ab.
- KALJUNEN, R. 1997. Steel pan musiikinopetuksessa : etnografinen tapaus-tutkimus uuden koulusoittimen käytöstä Karjaalla ja Kirkkonummella. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro Gradu -tutkielma.
- KANGAS, P. - SUOMELA, M. 1999. Musikantti 7. Helsinki: Otava.

- KASPER E. - LAMPILA R. -TIKKANEN R. 1988. Koulun musiikki 8-9. Keuruu: Otava.
- KASPER E. - LAMPILA R. -TIKKANEN R. 1987. Selvät sävelet 7. Keuruu: Otava.
- KASPER E. - LAMPILA R. -TIKKANEN R. 1996. Selvät sävelet 7. Keuruu: Otava.
- KOSONEN, E. 1996. Soittamisen motivaatio varhaisnuorilla. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Lisensiaatintyö.
- MERRIAM, S. B. 1988. Case Study Reseach in Education. A Qualitative Approach. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- PARVIAINEN, J. 1988. Lukion musiikki valinnaisaineena: kyselytutkimus lukion I luokan musiikin valinneille oppilaille. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro Gradu -tutkielma.
- PHILLIPS, D. 1973. Abandoning Method. San Francisco.
- Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet (POPS). 1994. Helsinki: Opetushallitus.
- PURSE, W. E., JORDAN, J. L., & MARSTERS, N. 1998. Guitar: A strategy for teaching. Music Educators Journal, Vol. 84 Mar98. Guide to guitar in the classroom.
- RIEKKINEN, E. 1992. Nokkahuilu koulusoittimena. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro Gradu -tutkielma.
- RUODEMÄKI, R-J. 1998. Tietokoneavusteisen yhtyesoiton oppimateriaali: oppimateriaalin evaluointi yläasteella ja lukiossa. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro Gradu -tutkielma.
- SUONIEMI, P. 1987. Peruskoulun musiikinopetukseen kohdistuvat toiveet: tutkimus 8. ja 9. luokan oppilaiden toiveista. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro Gradu -tutkielma.
- TUOMISTO, O. T. 1974. Folk-blues kitarakoulu. Helsinki: Vikkelä Ville Oy.
- WASHINGTON, J. & SMITH, S. 1983. Guitar In The Classroom. s.l.
- VULLIAMY, G., & LEE, E. 1982. Pop, rock and ethnic music in school. Great Britain: Cambridge University Press.

LIITE

Haastattelurunko

- 1 Opettajan tausta
 - Millainen koulutus sinulla?
 - Mitkä ovat vahvat soittimesi?
- 2 Kitarat koulussa
 - millaisia etuja ja haittoja kitaralla on koulusoittimena?
 - voiko kitaraa käyttää opettajan soittimena?
- 3 Opetusmenetelmät
 - mitä asioita kitarassa katsot tärkeiksi opettaa ensimmäisillä kerroilla?
 - käytätkö nuotteja vai tabulatuuria vai jotakin muuta tapaa?
 - miten järjestät kitaraopetuksen?
 - miksi käytät pulpetteja tai nuottitelineitä?
 - käytätkö tietokonetta apuna kitaransoiton opetuksessa?
 - miten opetuksesi etenee luokittain 7.-9. -luokilla?
 - millä perusteella valitset ohjelmistoa?
 - teetkö itse transkriptioita ja sovituksia?
 - otatko huomioon kitaristeja sävellajin suhteen, kun on bändi ja /tai laulu mukana?
 - mikä on kappaleen merkitys oppilaiden motivaatioon?
 - millaisilla soinnuilla on mielestäsi paras aloittaa?
 - helpotatko sointuja?
- 4 Opetusmateriaali
 - onko oppikirjoista hyötyä kitaransoiton opetuksessasi?
- 5 Tekniikka
 - soittoasento
 - oikea käsi
 - vasen käsi

6 Viritys

- millaisia viritysmenetelmiä sinulla on virittää kitarat?
- ovatko viritysmenetelmät muuttuneet kokemuksesi myötä?

7 Ongelmat

- millaisia ongelmia oppilailla on kitaransoitossa koulussa?
- onko vasenkätisillä vaikeuksia?
- oletko havainnut sukupuolten välisiä eroja kitaransoitossa?
- millaisia ongelmia sinulla itselläsi on kitaransoiton opetuksessa?